

ROMUALDAS DRAKŠAS

HUNŲ PRIEŠAI

ISTORINIS ROMANAS

eugrimas

Vilnius 2022

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

TEISĖS GINAMOS.

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, įskaitant viešą prieinamumą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn.

Draudžiama ši kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Redagavo ir korektūrą atliko
Regina Dobelienė

Maketavo
Ernestas Vinickas

Viršelį kūrė
Eglė Raubaitė

T U R I N Y S

Žodis skaitytojui 7

376 metai, lapkričio pradžia.

Kernavė 11

Rugilos hunų stovykla 20

376 metai, lapkričio antra pusė.

Borutos pilis 38

376 metai, lapkričio antra pusė.

Miškai netoli Vilnelės ir Neries upių santakos 44

Panašiu metu Kuršo pakrantės 63

Panašiu metu. Rugilos stovykla 67

Bledos stovykla 69

Kitą dieną prie užtvaros 74

Tą pačią dieną.

Netoli Vilnelės ir Neries upių santakos 86

Kitos dienos vakaras. Kernavė 90

Kitos dienos pusiaudienis.

Borutos stovykla 97

Panašiu metu.

Neries upės pakrantė 101

Tos pačios dienos vakaras. Kernavė 103

Panašiu metu. Rugilos stovykla 106

Kernavės apylinkės 109

Mūšio diena. Kernavė 121

Dvikova 153

Antrasis mūšis prie Kernavės 163

Po šešių dienų. Gruodžio pradžia.

Rugilos hunų stovykla 175

377 metai, gegužės antra pusė.

Miškai netoli Vilnelės ir Neries upių santakos 190

Tuo pačiu metu. Kernavė 197

Po trijų dienų. Kernavė 204

Žodis skaitytojui

„Hunų priešai“ – tai istorinis romanas, kuris iš dalies galėtų būti laikomas 2012 metais pasirodžiusio romano „Romos priešai“ tęsiniu, bet gali būti skaitomas ir kaip visiškai atskiras kūrinys. Su „Romos priešais“ šį romaną sieja pagrindinė idėja ir kartais paminimas „Romos priešų“ pagrindinis veikėjas Knyva. Bet kokiu atveju skaitytojų teismui pateikiamas kūrinys turėtų būti įdomus tiek skaičiusiems „Romos priešus“, tiek jų neskaičiusiems.

Šiame romane autorius ir toliau prisilaiko pastarąjį dešimtmetį tarp istorikų, archeologų ar lyginamosios kalbotyros specialistų vėl ir vėl išskylančios hipotezės, kad Romos imperijos šaltiniuose minimi getonai ar gutonai, vėliau pavienių autorių pavadinti gotais, yra baltų gentys, kurių gyvenamasis arealas ketvirtame mūsų eros amžiuje buvo pasiekęs maksimalų dydį ir driekėsi nuo Baltijos jūros šiaurėje iki Juodosios jūros pietuose (jei pritarsime nuomonei, kad baltų gentims buvo giminingos ir getų, gepidų, rugijų bei dakų gentys) ir nuo dabartinio Berlyno

vakaruose iki dabartinės Maskvos rytuose. Romane remiamasi archeologiniais tyrinėjimais patvirtintu faktu, kad hunai savo ekspansijos metu tikrai buvo priartėję prie Kernavės ir ją puolė. Autoriaus nuomone, 376 mūsų eros metai baltų gentims buvo lūžio metai, po kurių baltų ir giminingos jiems gentys pradėjo nykti, palaipsniui užleido savo gyvenamąsias vietas slavų gentims, o ilgainiui dauguma iš jų visiškai pradingo. Šiame romane pateikiamas autoriaus paaiškinimas, kodėl taip įvyko ir kas nulėmė tokį nesėkmingą mums giminingų genčių likimą.

Visi romano veikėjų vardai yra realiai įvairiuose šaltiniuose rasti tikrai gyvenusių asmenų vardai. Tačiau tie asmenys gyveno ir buvo paminėti kitose epochose nei aprašomi. Amalų ir Baltonių dinastijos tikrai minimos kaip valdančiosios gotų dinastijos. Bulionių dinastija tikrai minima kaip vienu metu įtakingiausia Žemaitijos šeima, bet ne toje epochoje, kuri aprašoma šiame romane. Romane minimas giminingas gentis suliejęs* rikis Gerimantas atsirado autoriui įvertinus, kaip iš tiesų galėjo vadintis romėnų šaltiniuose minimas gotų imperatorius Germanarichas.

Kalbant apie istorinius šaltinius, kuriuose minimos gotų gentys, ketvirtas mūsų eros amžius labai mažai aprašytas. Autoriaus požiūriu, tai ir gerai, ir blogai. Gerai, nes autorius galėjo daug kur remtis vien savo fantazija. Blogai taip pat dėl tos pačios priežasties, nes autorius dažnai turėjo remtis vien savo fantazija. Todėl prašyčiau skaitytojų nepamiršti, kad, nepaisant

* Autorius laikosi nuomonės, kad Lietuvos vardas kilęs nuo sulietų žemių. T. y. kad lig tol lietuvių genties nebuvo. Valdovas suliejo žemes (primesdavo joms savo valdžią), ir tos sulietos žemės buvo vadinamos Lietuva. Taigi, Lietuva buvo iškilusio virš kitų genčių valdovo žemės, o liečiai, arba leičiai, kurie ne kartą minimi šiame romane – tai valdovo kariauna ir tik jam pavaldūs žmonės.

istorinės hipotezės ar tam tikrų archeologinių faktų, ši knyga – visų pirma romanas, kuriame aprašoma ne tai, kas buvo, o tai, kas galėjo būti. Skaitytojų patogumui romane vartojami dabar ar santykinai visai neseniai paplitę atstumo ir laiko vienetai, o veikėjai šneka buitine kalba. Autorius pasakoja šiuolaikine literatūrine kalba.

376 metai, lapkričio pradžia.

Kernavė

...

Spalvos dingo. Niūrus lietingas ruduo ištrynė viską, kas dar galėjo priminti vasarą. Pavieniai geltoni lapai dar sūpavosi ant lietaus šuorų merkiamų medžių šakų, tačiau bendro vaizdo nekeitė. Pilkas, sunkių debesų aptrauktas dangus, pilka, pažliugusi, įmirkusi žemė, pilka vinguriuojanti upė, pilkos samanomis apžėlusios pilies sienos, pilki, liūdesio paženklinti žmonių veidai. Viskas aplinkui buvo pilka ir niūru. Ir ne tik dėl lietingo lapkričio oro. Tiksliau, oras dėl to buvo mažiausiai kaltas. Ten, kur karaliauja džiaugsmas ir laimė, gyvenimas visada bus nuspalvintas gražiausiomis spalvomis, ir joks oras to pakeisti negalės. Niekas nemėgo šalto lapkričio lietaus. Retas pilies gyventojas kartas nuo karto susigūžęs perbėgdavo per lietaus merkiamą kiemą. Tik pavieniai sargybiniai vaikštinėjo pilies sienomis, pro sukąstus dantis keikdami stingdantį lietų ir kiaurai košiantį vėją. Kai kada, žvilgtelėję į bokšto viršuje stovinčią vienmarškinę

moterį, jie nustodavo keiktis ir trumpam pamiršdavo taip juos erzinantį orą. Net labiausiai įdiržusiose širdyse suvirpėdavo netekties skausmo ir užuojautos stygos. Štai ir dabar stabtelėjęs sargybinis liūdnei pažvelgė į lietaus merkiamą moterį, palingavo galvą, vogčia nubraukė klastingai išsprūdusią ašarą ir apsisukęs nuėjo atgal. Niekas nė nebandė prieiti ir užkalbinti pilies šeimininkės ir rikio žmonos Gabijos, nieko nematančiomis akimis žiūrinčios į tolį nuo vėjo ir lietaus šuorų daužomos pilies bokšto. Didelė laimė ir stiprus skausmas paprastai nekreipia dėmesio į tai, kas vyksta aplinkui. Jiems nesvarbūs nei karštis, nei šaltis, nei sniegas, nei lietus. Didelė laimė ir stiprus skausmas. Tik jokia laime Kernavės pilyje tą niūrią ir lietingą lapkričio dieną nė nekvepėjo. Užtat skausmo buvo per akis. Veltui ardėsi vėjas, stengdamasis bent atkreipti moters dėmesį į save. Veltui plėšėsi lietus, bandydamas padėti vėjui. Jų pastangos buvo menkos, palyginti su nepermušamu juodu skausmo debesimi, tankiai apgaubusiu Gabiją. Jos skruostais tekėjo vanduo, tik kad ir koks stiprus buvo lietus, vandens jame buvo mažiau nei ašarų. Išpuoselėti moters plaukai plaikstėsi vėjo šuoruose, tačiau ji to nejautė. Gabijai rūpėjo tik vyro ir vyresnėlio sūnaus veidai, kuriuos vis dar regėjo nieko aplinkui nematančios akys. Mieli, mylimi ir artimi veidai, kurių žinojo jau niekada nebepamatysianti. Koks tolimas dabar atrodė šios dienos rytas, apgaubtas rūpesčio, vilties ir tikėjimo. Tikėjimo, kad stipriausia suvienytų genčių kariuomenė, vadovaujama galingiausio rikio, pasiekusio tai, ko nepavyko nė legendiniam Knyvai, sustabdys ir nublokš plūstančias hunų ordas. Nepagrįstos vilties ir tikėjimo.

Žaibas trenkė apie pietus... Žaibas nusivariusio ir vos balne sėdinčio žygūno pavidalu. Žygūno, kuris, kaip juodas negandų varnas, atnešė liūdesį ir skausmą.

Jie žuvo. Žuvo vyras, galingasis rikis Gerimantas, svetimųjų vis vadinamas tai Ermanarikiu, tai Germanarikiu. Žuvo gelbėdamas apsuptą sūnaus Skomanto būrį tada, kai jau nebebuvo vilties nugalėti ir reikėjo trauktis. Reikėjo... Bet Gerimantas nesitraukė. Jis niekada nesitraukė. Ir niekada iki tol nebuvo pralaimėjęs. Net tada, kai jį išdavęs galindas Dulksnys klasingai užpuolė pas jį besisvečiavusį vyriausiąjį rikį. Net tada Gerimantas nebėgo – drąsiai puolė gausnius sąmokslininkus, kapodamas juos savo kalaviju. Vienytojas, pirmasis getonų imperatorius, kaip jį vadino romėnai, nebėgo ir to nesėkmingo mūšio metu. Subūręs išlikusius savo liečius, jis puolė gelbėti sūnaus. Gelbėti to, kurį vienintelį laikė vertu būti savo įpėdiniu.

– Skomantas, – be garso ištarė sielvarto palaužtos moters lūpos. – Sūnelis.

Niekada daugiau jis neapkabins mamos, niekada daugiau nepasakys, kaip ją myli. Toks aukštas, gražus ir stiprus. Toks drąsus ir nepalaužiamas. Tikras savo tėvo vertas sūnus. Matydamas, kad mūšis pralaimimas, kad palūžo net nepalenkiami žemaičiai, sutrikdyti bėgančių germanų samdinių, subūrė jis Jotvos raitelius ir jų priešakyje metėsi į paskutinį puolimą. Ten, kur plaikstėsi hunų valdovo Rugilos vėliavos. Vėliavos bartų genties sūnaus, išdavusio savo žemę ir išvaryto iš savo genties. Kas galėjo pagalvoti, kad vaidilos pasmerktas jaunuolis, vardą gavęs dėl savo rugių spalvos plaukų, išaugs į negailestingą plė-

šikų vadą, o galiausiai suburs įvairiausio plauko hunų ordas. Ordas, kurios, vedamos jo, veržėsi į vakarus, plėšdamos, žudydamos ir degindamos. Jei tik Skomantui būtų pavykę... Jei tik jis būtų prasibrovęs iki Rugilos. Viskas būtų tada pasibaigę kitaip. Kaip pabaidytų žvirblių būrys blaškėsi erazėnai, mariai, mordviai ir čiudai, trypiami jotvingių raitininkų žirgų, bet už jų laukė kitas, gerokai pavojingesnis, priešas. Laukė Rugilos artimieji, jau dešimtmečiais su juo klajojantys plėšikų būriai. Būriai karių be gėdos, sąžinės ir be šaknų, tačiau be galo drąsių, igudusių ir aklai atsidavusių savo vadui. Niekada anksčiau Rugila per vieną valandą neprarado tiek daug draugų. Draugų, kurie mirė su jo vardu lūpose, bet sustabdė beprotišką Jotvos vyčių puolimą. O tada jau atkuto ir kiti valkatos, tūkstančiais prisijungę prie Rugilos gviešdamiesi turtų, grobio ir šlovės. Ko tik nebuvo toje genčių ir tautų maišalynėje, pavadintoje hunais. Alanų, pečery, skitų ir avarų raitininkai, erazėnų ir mordvių kardininkai, ietimis ginkluoti mariai, muromai ir čeremisai. O kur dar vesiai, permiai, meščerai ir dešimtys kitų iki tol taikiai gyvenusių genčių. Dešimtimis tūkstančių jie paliko savo kaimus bei ganyklas ir nusekė paskui Rugilą. Nusekė ir tūkstančiais padėjo galvas nukirsdinti rikio Gerimanto liečių kalavijų. Bet dar daug jų liko. Labai daug. Ir dabar jie kaip skėrių būrys neskubėdami trauks į vakarus. Plėšdami, prievartaudami, degindami ir žudydami. Ir nebebuvo jėgos, galinčios juos sulaikyti ir nubausti.

O gal... Gerimantas žuvo, Skomantas žuvo, bet juk ji, Gabija, dar gyva. Dar gyvas jaunėlis Gerimanto sūnus Natimeras. Liko gyvas ir jos brolis Alminas iš Bulionių giminės. Amalų ir

Bulionių giminės jau daug metų ranka rankon vienijo giminin-gas gentis. Jos daug karų kartu atlaikė. Atsilaikys ir prieš šią ne-gandą.

– Mano valdove, – priėjusi patikimiausia Gabijos tarnaitė, vi-siškai nepaisydama skaudžių lietaus šuorų, švelniai uždėjo ran-ką jai ant peties. – Jūsų brolis Alminas atvyko, laukia menėje.

– Gerai, Daumile, – krūptelėjo rikio Gerimanto našlė, savo aštria valia išblaškydama apnikusius nevilties ir skausmo debe-sis, – eik, perduok, kad ateinu. Ir įsakyk pastatyti sargybą prie Natimero kambario. Jis vienintelis likęs gyvas rikio sūnus. Gali atsirasti tokių, kurie matys jame grėsmę.

O lietus vis lijo ir lijo. Lietaus debesims buvo nė motais apa-čioj stovinti pilis ar joje esantys žmonės. Abejingai plaukdami dangumi, jie pylė susikaupusius vandens lašus žemyn, retkar-čiais atkreipdami dėmesį tik į vėją, nenumaldomai genantį juos pirmyn. Tūkstančiai lietaus lašų krito, kai Gabija raudėjo ir laužė rankas, gedėdama vyro ir sūnaus, tūkstančiai jų krito ir tada, kai ji ryžtingai pakėlė galvą ir tvirtu žingsniu nužingsnia-vo menės link. Nesibaigiantys tūkstančiai jų bėgo pilies stogais ir tada, kai ji, įėjusi į menę, uždarė paskui save duris, linktelėjo prie stalo sėdinčiam pavargusiam broliui ir be jėgų susmuko ant artimiausios kėdės.

– Nesaldu mums, sesute, oi kaip nesaldu, – pradėjo Alminas, matydamas pajudodusius Gabijos paakius ir bejėgiškai nuleistus pečius.

– Nereikia, brolau, tik nepradėk. Aš ir taip vos laikausi nepr-a-dėdama balsu raudoti. Nebekalbėk apie tai, kas nutiko, – liūd-

nos, pilnos ašarų Gabijos akys maldaujamai žvelgė į brolių. – Pakalbam apie tai, ką turime daryti toliau. Apie tai, kaip išsaugoti Gerimanto sulietas žemes. Apie tai, kaip man apsaugoti Natimerą. Nepranešė dar tavo žvalgai, kur toliau trauks hunai?

– Kol kas niekur netraukia. Apsistojo lygumose prie Dniepro upės ir laizžosi žaizdas. Brangiai jiems kainavo pergalė. Labai brangiai. Rugila pasiuntė apie dešimt tūkstančių rinktinių savo vyrų užimti Kernavės. Tai turbūt beveik paskutiniai jam likę viskam pasirengę vyrai, kuriais jis gali pasikliauti. Vadu jiems paskyrė tokį Bledą iš kažkokių rytų prisiplakėlių. Kiek girdėjau, tai rimtas vyras. Juo Rugila pasitiki dar nuo tų laikų, kai jie kartu plėšikavo kažkur ties didžiaisiais kalnais.

– Tik dešimt tūkstančių, – sublizgo Gabijos akys išgirdus naujieną. – Kada jie atkaks? Spėsime surinkti genčių vyrus?

– Nemanau, sesute, – liūdnai palingavo galvą Alminas. – Rugila žygūnų gentims išsiuntinėjo. Siūlys kiekvienai atskirai taiką ir grobio dalį, jei dalyvaus jo karuose prieš romėnus. O Bleda su savo tūkstančiais vyrų vėliausiai po poros dešimčių dienų bus Kernavėj.

– Tai? – nupleveno mene neištartas klausimas.

– Būtent, – jam priešais nuskriejo atsakymas. – Jei net gentys ir liks mums ištikimos, nespės jų vyrai atskubėti į pagalbą. Atvyks kažkiek mano žemaičių, atšuoliuos jotvingių šimtinės, gal iš aplinkinių žemių kiek susirinks. Vargu ar galime tikėtis daugiau kaip dviejų tūkstančių vyrų, įskaitant pilies įgulą.

– Dvi savaitės, – atsilošė Gabija, žiūrėdama tiesiai broliui į akis. – Nedaug turime laiko pasiruošti. Reikės paskubėti, kad surinktume pakankamai maisto ir ginklų pilies gynėjams.

– Tai tu ketini ginti pilį? – paklausė Alminas, jau žinodamas atsakymą. Per daug gerai jis pažinojo savo sesę, kad bent sekunde suabejotų jos ryžtu iki paskutiniosios kautis už savo šeimos namus. – Judu su Natimeru galėtumėte pabėgti ir pasislėpti pas mane. Gal Rugila jūsų nebeieškotų.

– Tau reikia atsakymo? – šaltai paklausė brolio Gabija. – Tai ir šaunu, – pridūrė ji pamačiusi, kaip Alminas purto galvą rodydamas, kad atsakymą jau žinąs.

– Tada pagalvokime, kaip su jais kovosime, – perėmė pokalbio gijas Alminas. – Aš su visais vyrais, kuriuos tik galėsiu suburti per tris ar keturias dienas, išvyksiu jų pasitikti. Nestosiu į atvirą mūšį, bet puldinėsiu iš pakrūmių, rengsiu pasalas miškuose. Užlaikysiu, kiek tik galėsiu. Gal ir pavyks pasiekti, kad prie pilies jų atkaktų gerokai mažiau, nei yra dabar. O tu, sesute, turėsi vadovauti gynybai. Prisimink viską, ko mokė mus tėvas. Viską, ką jis tau pasakojo apie tai, kaip reikia ginti pilis nuo priešų.

– Gerai, brolau, bet ar sugebėsiu aš viena? – susimąstė Gabija. – Kaip manai, kuo iš pilyje esančių galime pasitikėti ir patikėti dalį darbų?

– Iš pilyje esančiųjų nieko nežinau, bet pasiunčiau žygūną pas senąją jotvingių rikį Borutą. Manau, jis netrukus atvyks. Sūduviai dar nuo legendinio Knyvos laikų visa širdimi palaikė su lietu žemių mintį ir šimtais ėjo į Gerimanto liečių gretas, – truputį pamąstęs, įsipylęs ant stalo buvusio midaus ir praskalavęs išdžiūvusią gerklę, Alminas tęsė: – Ne, sūduviai neišduos. Boruta rimtas ir patikimas vyras, jis tikrai atvyks. O atvykęs padės tau, kuo galės. Ir kitų mūsų genčių kariai jį gerbia. Su džiaugsmu

kovos šalia jo. Taip, Boruta padės, – vėl nutilo Alminas, lyg kamuojamas abejonių, bet paskui nusipurtė, it vydamas visas negeras mintis šalin.

– O sembai ir jų rikis Glandas? – paklausė Gabija. – Jie, kiek žinau, pasitraukė iš mūsų pačioje pabaigoje. Jie neatvyks paskui tave?

– Nebus sembų, – papurtė galvą Alminas. – Po mūsų Glandas nuvyko į Rugilos stovyklą derėtis.

Ilgai dar kalbėjosi brolis su seserimi, kol pagaliau Alminas nebeištvėrė.

– Gal jau baikim šiandien, sese. Nebegaliu daugiau. Keturias naktis ir dienas be miego, jaučiu, kad dar truputis, ir čia pat nugriūsiu, – pavargusiu balsu bylojo kariūnas iš Bulionių giminės. – Gal pakviesk tarnaites. Tegu parodo man, kur galvą pri-glaust. O kai galvoje išsisklaidys rūkas, gal geresnių minčių ateis.

– Gerai, brolau, – linktelėjo galvą Gabija ir nuėjo prie menės durų pakviesti kitapus durų laukiančios Daumilės. Nurodžiusi palydėti brolių iki jam skirto kambario bei sulaukusi, kol Daumilės pakviestos tarnaitės jį išlydėjo, Gabija prisėdo atgal prie stalo, įsipylė taurę midaus ir pati sau sumurmėjo: – O aš dar pamąstysiu. Reikia prisiminti viską, ko mokė tėvas apie pilių gynybą, apgalvoti viską, ko gali mums prireikti apgulčiai prasidėjus. Ryt iš pat ryto išsiuntinėsiu žmones paruošti maisto, malkų ir šiltesnių rūbų. Apgultis ir iki žiemos gali užsitęsti. Šulinius reikia pravalyti. Vaidilas sukviesti į pilį. Tegu daugiau gydomųjų žolelių atsineša. Atvyks Boruta – gerai, bus pagalba. Neatvyks – ką gi, viską pati padarysiu.

Tokios ir panašios mintys dar ilgai sukosi Gabijos galvoje. Baigė barbenti į stogą lietaus lašelių legionai, išlindo po nakties žiovaujanti saulutė, smalsiai savo spindulėliais čiupinėdama pažliugusį pilies kiemą, o nepailstanti Gabija vis galvojo, ko dar gali prireikti, kur tai gauti ir ką geriausia pasiųsti visa tai atgabenti į pilį.

Rugilos hunų stovykla

...

— O gal ir per anksti mes pasitraukėm iš mūsų, brolau? – dairydamasis aplink ištare sembų genties rikis Glandas savo broliui Autumai. – Žiūrėk, kokie jie apdaužyti. Ir tai praėjus daugiau nei septynioms dienoms po mūsų. Labai brangiai jiems kainavo pergalė prieš Gerimanto karius. Gal jei būtume tada grįžę į mūsų lauką, stoję šalia svyruojančių Almino žemaičių, ir kova galiausiai kitaip būtų pasibaigusi. Gal būtume atkeršiję ir už Gerimantą, ir už Skomantą.

– Tau jis buvo brangus? – paklausė Autuma. – Turiu omenyje Gerimantą?

– Turbūt, – linktelėjo Glandas. – Jis buvo ryškus ir geras vadas. Toks rikis, koku visada svajojau būti. Ir jo mintis apie sulietas genčių žemes ir vieną išdidžią sulietą žemę man nebuvo svetima. Netgi labai nesvetima. Nenorėčiau, kad ji išnyktų kaip rytinis rūkas prie upės. O Skomantas... Skomantas mums buvo kaip brolis. Beveik visas vasaras vaikystėje leisdavome kartu.

Nebuvo geresnio mums draugo už jį. Gėda man, brolau. Gėda, kad negrižau tada su vyrais į mūsų lauką. Niekada nemaniau, kad esu bails.

– Tu nesi bails, broliuži, – ramindamas Glandą, Autuma švelniai uždėjo jam ant peties ranką. – Abu svarstėm, ar grįžti. Abu matėme, kad viskas beviltiška ir tik pražudysime vyrus. Jei net Alminas, kuris mūsųje būna kaip įsiutęs lokys, su savo žemaičiais atsitraukė. Tai daug ką parodo. Tai buvo ne bailumas, o šaltas protas.

– O dabar matome, kad klydome ir galėjome laimėti, – linktelėjo Glandas parodydamas žaizdotų, nuvargusių vyrų minią aplinkui. – Girdėjau, paskutinius ištikimuosius Rugilą išsiuntė užimti Kernavės, o iš vyrų jam teliko mažiau nei ketvirtadalis.

– Bet tas ketvirtadalis – dvigubai daugiau, nei sembai dabar apskritai galėtų surinkti mūsųiui, – ramino brolių Autuma. – Daug mūsų šimtinių atgulė mūsų lauke. Daug moterų raudos Semboje atėjus juodajai žiniai. Todėl ir vykstame pas Rugilą. Taikos tarp mūsų genties ir jo ordos. Taikos, kad nebebūtų daugiau raudų.

– Kalbėjom, brolau, apie tai, – priminė Glandas. – Visą naktį ginčijomės ir sutarėme nuvykti pakalbėti su Rugila. Bet ne taikos bet kokia kaina. Gentis negali lenkti galvos, kad ir kokia neganda ištiktų. Atmeni, ką sakydavo mūsų tėvas? Ant nulinkusio karklo visi ožiai myža. Neleisiu, kad Semba būtų tas palinkęs karklas, – mostelėjo ranka rikis, užbėgdamas už akių beišsprūstantiems brolio žodžiams. – Sutinku, kad Alminas sugebės apginti Kernavę nuo Rugilos raitininkų, bet tai nepaneigia, kad jaučiuosi įsipareigojęs Kernavei ir Gerimanto mintims apie sulietas gen-

tis. O ir Skomanto atminimas man brangus. Išklausysiu Rugilos, bet jei jo sąlygos ar žodžiai man nepatiks, kartu su vyrais trauksiu tiesiai Kernavei į pagalbą. Juk taip sutarėme šiąnakt, brolau?

– Taip, mano riki, – linktelėjo Autuma, nors šie žodžiai jam ir nepatiko. Jis tenorėjo gero savo genčiai. Norėjo, kad jos vyrai daugiau nežūtų, o moterys daugiau neraudotų. Norėjo, kad gentis gyventų prekyba, o ne karais. Jam nepatiko Gerimanto sulietos žemės mintis. Nepatiko valdžia, kurią liečių rikis įgavo visų kitų atžvilgiu. Jis norėjo laisvos ir nuo niekieno nepriklausomos sembų genties, kuri ir viena buvo stipri. Todėl Autuma ir atkalbėjo tą visą dieną trukusio ir besibaigiančio mūšio vakarą savo brolių, kuris veržėsi grįžti į mūšio lauką ir keikė save, kam liepė vyrams iš jo pasitraukti žlugus Gerimanto liečių puolimui. Autuma gerbė Gerimantą ir kaip draugą mylėjo Skomantą, liūdėjo dėl jų žūties, bet kartu ir džiaugėsi. Džiaugėsi, kad Gerimanto sulietos žemės svajonė žlugo ir artimiausiu metu tikrai neatgims. Nebuvo be jo kito rikio, kuris vėl suvienytų visas gentis. O su hunais tegu toliau kariauja Jotvos vyrai ar žemaičiai kartu su išlikusiais liečiais. Sembai užteks karų. Priešingai nei brolis, Autuma norėjo taikos bet kokia kaina. Norėjo, bet ne jo žodis buvo lemiamas. Sembos rikis buvo jo vyresnėlis brolis Glandas. Karštakošis, lengvai paveikiamas svajoklis, bet neginčytinai narsus karys ir puikus karvedys. Ir geras rikis. Šitai Autuma, nors ir nenorom, turėjo pripažinti. Gal net geresnis rikis, nei būtų jis pats. – Bet gal kalbėkim truputį tyliau, – Autuma linktelėjo galvą link jų palydovo hunų raitelio, kuris Rugilos pavedimu

sutiko juos ties stovyklos riba ir darkyta lotynų kalba liepė sekti iš paskos.

– Neatrodo, kad jis suprastų mūsų kalbą, – gūžtelėjo pečiais Glandas. – Kažkoks paniuręs rytietis, galbūt iš avarų, o gal iš dar toliau. Iš kur jam suprasti, apie ką mes kalbamės.

– Galbūt, – gūžtelėjo pečiais Autuma ir nebeįkalbinėjo brolio laikytis tylos. O ir nereikėjo įkalbinėti. Glandas ir pats nutilo bandydamas nusiraminti.

Tamsaus gymio brolių palydovas ramiai sau lingavo balne, visiškai nereaguodamas į jokių brolių žodžius. Ilgai dar jie tylėdami jojo per stovyklą. Tiek ilgai, kad būtų suspėję aptarti net kelias temas, jei būtų toliau kalbėjęsi. Pagaliau tolumoje pasirodė puošni Rugilos jurta.

– Ir vis dėlto dėl visko kalti tie šunys germanai, kaip kad juos vadina Roma, – neišlaikęs nutraukė tylą Glandas.

– Ką? – išplėštas iš savo minčių Autuma ne iš karto suprato, apie ką kalba brolis.

– Sakau, dėl mūsų pralaimėjimo kalti germanai. Tie bailiai alemanai ir fryzai, kurie pasipustė padus, vos Rugilos galvažudžiai stipriau spustelėjo, – toliau karščiavosi Glandas, bandydamas nuraminti savo sąžinę, kuri niekaip negalėjo jam atleisti, kad pasitraukė iš mūšio lauko.

– Be abejo, brolau, – šyptelėjo Autuma supratęs tikrąją šio pasipiktinimo alemanų ir fryzų samdiniais esmę. – Ko iš jų norėti? Narsiausius jų vyrus romėnai išguldė. Ištisos jų gentys kare su romėnais pradingo. Kur dabar kimbrai ar teutonai? Tik atsiminimai ir saujelė gyvų beliko. O fryzus dar Knyva kartu su mūsų

giminaičiais geruliais taip apdaužė, kad šitų plėšikų karingumas ilgam išgaravo.

– Teisingai, brolau, išsigimė germanai, – pratęsė brolio mintį Glandas. – Gal Skandžioj* dar kelios rimtesnės gentys beliko. Jutai, saksai, na, gal dar tie patys anglai. Visi likę – skystablauzdžiai kažkokie, neverti kelių mūsų.

– Teisybės dėlei reiktų pasakyti, kad pradžioje jie kovojo gąnėtinai narsiai, prieš leisdami bėgti beveik pusės savo vyrų neteko, – pradėjo Autuma.

– Cha, pusės! – šuktelėjo Glandas, atkreipdamas ne tik jų dvių palydovo, bet ir daugumos aplinkinių dėmesį. – Atmenu mūsų, kai sūduviai devynis iš dešimties vyrų prarado, bet išsilaikė ir galiausiai laimėjo.

– Na, juk tai sūduviai, – paprieštaravo Autuma. – Na, gal dar žemaičiai galėtų, – ir tik ištaręs šiuos žodžius suprato, koku slidžiu ledu žengė, tad skubiai nurijo mintį apie pasitraukusius iš mūsų sembus bei bartus ir pratęsė visai kitaip: – O čia juk niekingi germanai. Negalime tikėtis, kad jie būtų tokie pat narsūs kaip mūsų broliai.

– Teisingai, – pritarė Glandas išlygindamas surauktus antakius. – Germanai tikri šunys, kalės vaikai ir paskutiniai bailiai. Tai jie kalti dėl pralaimėto mūsų ir Gerimanto bei Skomanto mirties.

– Teisybė, brolau, – pritarė jam Autuma ir skubiai pakeitė temą. – O, žiūrėk, jau beveik atvykom, – ištarė jis, rodydamas Rugilos jurtą.

* Taip buvo vadinama dabartinė Skandinavija.

Paaukuota, balta didžiulė jurta, nukabinėta įvairių gyvūnų kailiais, traukė akis savo puošnumu. Bet ne jos puošnumas atkreipė Glando dėmesį.

– Žiūrėk, brolau, – ištarė jis, keisdamas pokalbio temą. – Ne mažiau kaip dvidešimt sargybinių. Ir tai po mūsų, kai sveikus likusius jo vyrus vos ne ant rankų pirštų gali suskaičiuoti...

– Matau, – linktelėjo Autuma. – Vadinasi, gandai buvo teisingi.

Jau kuris laikas brolius vis pasiekdavo kalbos apie nenusisėkusius pasikėsinimus į Rugilos gyvybę. Tapti vilkų bandos vadu (o Hunų orda susibūrė labai panašiais principais) buvo lengviau, nei juo išbūti bent keletą metų. Aplinkui sukosi daug ambicingų ir trokštančių valdžios įvairaus plauko ypatų, kurie nesibodėdavo jokių priemonių pašalinti varžovą. Tuo labiau, kad žmogžudystė dažniausiai tokiems pretendentams būdavo vienintelis žinomas, suprantamas ir visiškai natūralus varžovo atsikratymo, o tuo pačiu ir bet kokio ginčo sprendimo būdas.

– Palaukite čia, – staiga pakankamai suprantamai rytinių galindų tarme prabilo iki šiol buvęs visiškai bebalsis brolių palydovas ir, nušokęs nuo žirgo, niurktelėjo į jurtos vidų, atidžiai sekamas budrių sargybinių akių. Netrukus jis išlindo atgal ir gestu pakvietęs sembus nultipti nuo žirgų prašneko: – Chanas* Rugila jūsų laukia.

Jurtoje tvyrojo prietema, neleidusi broliams iš karto įžiūrėti, kas jos viduje. Palaipsniui akys apsiprato. Taip, chanas jų laukė.

* Nėra jokių istorinių duomenų apie tai, kaip save vadino hunų valdovai, todėl autorius pasirinko titulą, kuris buvo vartojamas Vidurinėje Azijoje gyvenusių ir kai kurių tiurkų kilmės genčių. Visiškai reali galimybė, kad bent jau ankstyvajame savo gyvavimo etape hunų ordos vadas galėjo vadintis chanu.

Aukštas pusamžis, tvirtai sudėtas vyras rugių spalvos plaukais ir skvarbiu dangiško žydrumo akių žvilgsniu. Žvilgsniu, kurį abu broliai pamatė pirmą kartą, bet apie kurį girdėjo daug pasakojimų. Visi sembai ir jų giminaičiai bartai žinojo Rugilos, kilusio iš tos pačios daugumą giminingų genčių valdančios Amalų giminės, istoriją. Žinojo, kodėl jis atsisakė paklusti genčių rikiams, kodėl drumstė žmonių protus maištingomis kalbomis ir kodėl buvo ištremtas.

– Sveiki, brangieji giminaičiai, – svetingai ištiesęs rankas pasveikino brolius Rugila. Šis kreipinys nuskambėjo labai natūraliai ir užtikrintai. Rugila tikrai buvo Glando ir Autumo giminaitis iš jų tėvo pusės.

– Sveikas, chane, – linktelėjo broliai, pasveikindami šeiminką.

– Na, baikit. Kam tie titulai? Savo pusbrolio vaikams galiu būti tiesiog dėdė, o ne chanas, – nusišypsojo Rugila, mostu pakviesdamas brolius prisėsti. – Iš karto pasakysiu, kad labai užjaučiu dėl tėvo mirties. Kaip suprantat, negalėjau atvykti į jo laidotuves. Jis buvo man visai kaip brolis. Vaikystėje mes ir vadindavome vienas kitą broliais. Palaikė mane iki paskutinės akimirkos. Ne taip kaip jūsų senelis, – regis, Rugila nuoširdžiai džiaugėsi pamatęs savo gentainius ir giminaičius. – Kaip Jūsų mama laikosi? Kai paskutinį kartą ją mačiau, ji buvo tikra gražuolė, o jūs dar buvote įsikibę jai į sijoną, – nusijuokė chanas, prisiminęs jaunystę.

– Dėkui už užuojautą, – atsiliepė Glandas. – O mūsų motulė laikosi gerai. Truputį kojos jai skauda, bet šiaip viskas gerai.

– Jo, – linktelėjo Rugila. – Senstam visi. Štai ir man jau penkiasdešimt vasarų prabėgo. Akys apsilpo ir jėgos nebe tos. Bet jūs juk ne klausytis mano skundų atvykote, – šyptelėjo chanas. – Ir juk ne dėl to siunčiau žygūnus pas jus, kviesdamas atvykti.

– Ne dėl to, – pritardamas linktelėjo Glandas, o Autuma sumurmėjo:

– Mūšis baigėsi, mūsų vyrai nukentėjo, dabar turime grįžti pas savo žmones ir padėti jiems atsigauti. Bet mums visada malonu išklausti žmogų, kuri labai gerbė mūsų tėvas.

– Jo, mūšis... – nutęsė Rugila. – O žinot, ant plauko viskas kabėjo. Tie Skomanto jotvingiai ar Gerimanto liečiai, o kur dar Almino žemaičių siena kartu su sembais ir galindais. Vienu metu jau norėjau įsakyti trauktis. Net man pačiam atrodė, kad maniškiai nebeatlaikys. Dėkui Praamžiui, kad patylėjau, o jie atsilaukė, – iš pašnekovų akių supratęs, kad jie Praamžiui už tai nedėkoja, Rugila rimtai linktelėjo ir pratęsė:

– Aš to mūšio nenorėjau. Visada norėjau kariauti tik su Roma. Kariauti su ta viską išniekinančia tamsa, persisunkusia prievarta ir tironija. Man visada buvo svetima prievarta žmogaus atžvilgiu. Maniau ir manysiu, jog žmogus yra laisvas pasirinkti, kada ir kam išsakyti savo mintis. Jis privalo turėti laisvę kovoti už savo tikėjimą ir vertybes. Bet mūsų vaidilos ir rikiai manė kitaip. Jie sakė, kad pažeidžiu Knyvos priesakus, kad kviesti į šventą karą gali tik kriviai ir rikiai, kad negaliu rinkti žmonių į žygį prieš romėnus. Aš nesutikau paklusti. Man Roma yra blogis, toks didelis, koks tik gali būti. Pasitraukiau iš genties, subū-

riau plėšikus, atskalūnus ir karštas galvas iš kitų genčių, o tada vėl pakilau į žygį prieš Romą. Gerimantas mane pasitiko ir atsisakė praleisti. Aš jo beveik maldavau. Man taip patiko Gerimantas ir jo suvienytos gentys. Taip patiko Gerimanto sulieta žemė. Juk tai buvo reali jėga, kuri galėjo pasipriešinti ir nugalėti romėnus. Nenorėjau savo rankomis visko sugriauti, – Rugila nutilo parėmęs rankomis galvą. Buvo matyti, kad jam skaudu dėl to, kas įvyko, tačiau jis nenori parodyti savo jausmų. – Aš jo prašiau dėtis prie žygio. Žadėjau atiduoti visą grobį. Jis nesutiko. Tada prašiau mane praleisti. Net siūliau tris vežimus aukso vien už tai, kad praleistų per genčių žemes iki Imperijos sienų. Jis ir vėl nesutiko. Labai išdidus ir užsispyręs buvo Gerimantas. Be galo išdidus. O kas dabar? Jo nebėra. Sulietos žemės nebėra. O mano ordos irgi beveik nebėra. Su šitomis pajėgomis galiu kokius nors burgundus ar alemanus sudaužyti, bet į Romą lįsti negaliu. Štai ir išsipildė krivio Romuvio žodžiai prieš man pasitraukiant iš genties. Jis man išpranašavo, kad aš pats sunaikinsiu tai, kas man brangu, ir į šipulius sudaužysiu savo svajonę. Taip ir įvyko.

– Dėde, – ištarė Glandas, sujaudintas Rugilos kalbos. – O kodėl tu tada pasiuntei Bledą su kariais užimt Kernavės? Jei gerbei Gerimantą, kodėl nori sunaikinti jo namus?

– Ne, mano brolio sūnau, – šyptelėjo Rugila. – Atleisk, negaliu vadinti tavo tėvo kitaip nei taip, kaip vadindavau jaunystėje. Tu neteisus. Pasiunčiau tik Bledą su dešimt tūkstančių raitininkų. Suteikiau galimybę Gabijai, jos broliui ir jos sūnui pratęsti Gerimanto darbus. Suprantu, kad tikimybė, jog jiems pavyks,

menka, bet ji yra. Ne, aš neabejoju, kad Alminas sumuš Bledą. Ir ši pergalė gali vėl įkvėpti gentis burtis arba aplink jį arba aplink Gerimanto jaunėlį. Galbūt įkvėps. Tai labai menka tikimybė išsaugoti tą didžią jėgą, kokia buvo Gerimanto sulietą žemė. O aš pats taikiai pereisiu genčių žemes ir įsikursiu buvusiose Dakų žemėse. Romėnai iš ten pasitraukė, o jokia iš mūsų giminaičių genčių taip ir nesugrįžo, Tada atkursiu savo ordą. Nesvarbu, kiek užtruks. Metus ar dešimt, bet prieš Romą aš vis tiek pakilsiu.

– Nepavyks atgaivinti sulietos žemės svajonės, dėde, – palinę galvą Glandas. – Nei Alminui, nei Gabijai, nei jos jaunėliui nepavyks. Alminas puikus karys, bet jis neturi tokios šviesos, kokią turėjo Gerimantas ar Skomantas. Gentys nesiburs aplink jį. Jis visą laiką bus tik žemaičių rikis ir niekas daugiau. Bet aš žinau žmogų, kuriam pavyktų vėl sulieti gentis.

– Kas jis? – susidomėjęs pakėlė galvą Rugila, o ir Autuma klausiamai pažvelgė į brolių.

– Tai tu, dėde, – atsakė Glandas. – Tu turi tokią pačią šviesą, kokią turėjo Gerimantas ar legendinis Knyva. Aplinkui tave buriasi žmonės, jie žūsta už tave. Tu, kuris nuvedei paskui save visiškai svetimų genčių žmones, lengvai suvienysi giminaičius. Aplink tave vėl susiburs visos gentys. Net Alminas ir Gabija tave pripažins. Paleisk ordą ir keliaujam kartu su mumis. Suliek vėl gentis, atkurk sulietą žemę, o tada sunaikink Romą visiems laikams. O mudu su broliu visada stovėsime šalia tavęs. Ir tau niekada nereikės tokių sargybinių, – parodė ranka Glandas į penkis įspūdingo stoto sargybinius, stovinčius jurtos pakampėse ir prie įėjimo. – Kaip jų niekada nereikėjo Knyvai ir Gerimantui.

Atrodė, kad tyla, kuri liko kabėti po nuplevenusių sembų rikio žodžių, truks amžinybę. Tiršta, kupina neišsakytų minčių, atgimusių vilčių ir niūrių abejonių tyla. Tyla, kurioje atsispindėjo visa Rugilos vidinė kančia ir kova.

– Aš, – pradėjo Rugila, bet jo balsas užlūžo ir viską vėl apgaubė tyla. – Aš nesitikėjau tokių tavo žodžių. Nemaniau, kad namuose manimi dar gali tikėti ir kad aš vėl galiu turėti namus. Nežinau... Tikrai nežinau. Jei būčiau bent dešimtmečiu jaunesnis... Negaliu tau atsakyti, sūnėne. Turiu pagalvoti. Kurį laiką. Labai daug kas pasikeistų. Turiu pagalvoti. Aš pats jums turėjau ir tebeturiu kitą pasiūlymą.

– Klausom, dėde, – vienu balsu ištare broliai.

– Vykite ir su savo kariais padėkite Kernavei. Padėkite Alminui ir Gabijai laimėti. Jiems teks kovoti ne tik su mano pasiūstais vyrais. Kitas, rimtesnis ir klastingesnis priešas, kuriuo jie labai pasitiki, rengiasi įsmeigti peilį jiems į nugarą.

– Apie ką tu, dėde? – nustebo broliai.

– Alminas laukia sūduvių Borutos pagalbos. Bet nesulauks. Sulauks tik išdavystės. Šiandien mane aplankė jo žygūnas ir perdavė jo klausimą, ar sutiksiu, jei jis jėga užims Kernavę ir taps liečių valdovu. Boruta ruošiasi sukelti brolžudišką karą, išduoti savo rikio žmoną bei sūnų ir dar klausia mano leidimo. Nieko jam neatsakiau, – nuspėdamas Glando klausimą pridūrė Rugila. – Kol kas neatsakiau, bet po kelių dienų turėsiu pasakyti, kad tegu daro kaip nori. Neturiu tiek jėgų dabar, kad stočiau į atvirą kovą su sūduvių gentimi. O Jūs dar galite išgelbėti Kernavę.

– Tu nori, kad kariautume su jotvingiais? – nuskambėjo devonių kupinas klausimas.

– Ne, kariauti nereikės, – jam priešais nupleveno kupinas tikrumo atsakymas. – Jums tereikės su vyrais stoti šalia Almino bei liečių ir pareikšti, kad ginsite Kernavę. Niekam nesakykite apie Borutą. Tiesiog stovėkite tvirtai Kernavės pusėje. Ir kuršius pakvieskite. Jų jaunasis rikis Alaris, nors ir nuktrūktgalvis ir labai jaunas, bet garbės ir drąsos jam nestinga. Jis nemėgo Gerimanto ir į Gabijos kvietimą gali neatsiliepti, bet jums tikrai neatsakys.

– O kodėl niekam nesakyti? – naiviai pasitikslino Glandas, nors Autuma jau žinojo atsakymą.

– Todėl, kad jus tuoj apšauks mano pakalikais ir išdavikais. Prisimins ir mūsų giminystę, ir tai, kad pas mane stovykloje lankėtės. Žmonės pikti. Jie linkę ieškoti slaptų paskatų net nuoširdžiausioje kalboje. Labai retai kam gali atverti savo sielą bei protą ir būti tikras, kad į ją nebus prisipjaudyta pykčio ir įtarumo purslų. Ne, geriau tylėkite. Viešai mes išėję iš jurtos garsiai pasakysime, kad mums nepavyko susitarti ir jūs grįžtate namo tebebūdami mano priešai. Labai garsiai paskelbsime. Taip garsiai, kad išgirstų net tolimiausios ausys.

– O kas toliau? – šį kartą pasitikslino Autuma. – Negi tai viskas, ko iš mūsų nori?

– O tu įžvalgas, sūnėne, – šyptelėjo Rugila. – Ne, tai dar ne viskas. Tik noriu ne siūlyti, o paprašyti. Paprašyti, kad po to, kai nugalėsite Bledą ir nuraminsite Borutą, leistumėte savo gentainiams jungtis prie žygio prieš Romą. Ne visiems, – mostelė-

jo Rugila, sustabdydamas besprūstančius brolių žodžius. – Tik tiems, kurie to norės. Ir jungtis ne prie manęs, o prie kuršių rikio Alario. Jis neslėpdamas visiems pasakoja apie tai, kad ruošiasi pakariauti su romėnais. Praeis metai, gal keli, ir jis suburs pakankamai vyrų tokiam žygiui. Tai mano prašymas – netrukdykite jam ir leiskite tiems, kurie patys norės, dėtis prie jo.

Ir vėl tiršta tylą apgaubė sėdinčius brolius ir Rugilą, vos tik paskutiniai jo ištarti žodžiai nupleveno į begalybę. Svarstymų ir abejonių tylą. Švelnus vėjelis, nežinia kaip prasmukęs į jurtą, sugebėjo aplankyti visas jos pakampes, paglostyti sėdinčių vyrų skruostus ir apsukęs ratą išlėkti laukan, o tylą vis nesiliovė. Galiausiai ji buvo nutraukta. Nutraukta vieno Glando žodžio. Žodžio, kuris buvo besisukusios minčių audros pasekmė. Žodžio, kuris nulėmė visos Romos imperijos ir pačių giminingų genčių likimą.

– Tebūnie, – ištare Glandas ir kelias sekundes patylėjęs pridūrė: – Mes sulaužysime Knyvos priesakus, ir aš labai tikiuosi, kad tai nesukels siaubingo viesulo, ilgainiui nušluosiančio mus visus nuo žemės paviršiaus.

– Nesukels, tikrai nesukels, – gerokai pralinksmedėjo Rugila. – Roma nebe tokia, kokia buvo anksčiau. Arba aš, arba Alaris, arba kuris kitas ją tikrai netrukus nugalės. Kris ir pats miestas, ir visa supuvusi imperija. Ji nesugebės kirsti atgal ir pakenkti gentims.

– Gal pati Roma ir nesugebės, – numykė Autuma, pratęsdamas brolio kalbą ir neišsakytas abejones. – Bet turiu nepaaiškinamą nuojautą, kad tai bus ne į gera. Ne karinės Romos galios bijojo Knyva, prašydamas visų nebežygiuoti į Romą. Jis bijojo to

puvėsio, kuris išsikerojęs joje ir anksčiau ar vėliau užkrečia visų ilgiau joje pabuvusių širdis. Vienas žygis gal ir nieko, bet Alaris nori ją visą ar bent dalį jos užkariauti ir sukurti joje savo karalystę. Jam maža mūsų bendrumo, maža valdžios pas kuršius, o Gerimanto įpėdiniu jis niekada netaps. Mes amžiams prarasime vyrus, kurie seks paskui jį. Net jei jie ir sugrįš namo, jų dvasia ir protas bus sudrumsti.

– Labai jau sutirštini spalvas, sūnėne, – šyptelėjo Rugila. – Kalbi visiškai kaip tas krivis, išpranašavęs mano lemtį.

– Gera, – kilstelėjo ranką Glandas. – Baigiam. Aš apsisprendžiau. Nebedrausime vyrams žygiuoti prieš Romą, bet ir netildysime tų, kurie norės juos atkalbėti. Aš pats ir toliau gerbsiu Knyvos priesakus, bet jokiuose žygiuose prieš romėnus nedalyvausiu. To, dėde, tau užteks?

– Užteks, – linktelėjo Rugila. – Svarbu, kad nedraustumėt, o kitką padarys žmogaus godumas ir nuotykių troškulys. Šios dvi jėgos padėjo man suburti ordą, padės jos ir Alariui.

– O kaip dėl mūsų pasiūlymo? – vėl grįžo prie rūpimos temos Glandas.

– Kol susitvarkysite su Bleda ir Boruta, aš apsispręsiu ir atsiųsiu pas jus žygūną. Jei jis atgabens gintaro gabalėlį, vadinasi, aš sutinku ir grįžtu namo bei kviečiu vėl susitikti viską aptarti. Jei iš manęs gausite kankorėžį, vadinasi, pasirinkau kitą kelią. Kaip bebūtų, niekada nekilsiu su ginklu prieš savo namus ir savo gimines, – kiek patylėjęs Rugila tęsė: – O dabar baikim apie reikalus ir pakalbėkim apie namus. Žinot, man taip patikdavo pajūryje po audros rinkti gintarą. Ar dar renkate jį?

– Renkame, – šyptelėjo Glandas. Mudviem su broliu irgi patinka po audrų vaikštinėti pajūryje.

Taip praėjo dar visa pokalbių valanda. Valanda, kurią nebuvo vietos tylai, abejonėms ar svarstymams. Valanda, kuri buvo sklidina gražių prisiminimų, meilės gimtinei ir šilumos. Žodžių ir spindinčių akių kuriamos šilumos. Galiausiai kalbos baigėsi ir šalia jurtos besisukiojantys kariai pamatė iš jos išeinančius brolius ir Rugilą bei išgirdo griežtus ordos chano žodžius.

– Išveskite šituos šunis už stovyklos ribų, – garsiai daugumai ordos karių suprantama erazėnų tarme ištarė Rugila. – Tegu džiaugiasi išlaikę savo galvas po tokių įžūlių kalbų.

Nesiteikę niekaip atsakyti į šitokius žodžius, abu broliai išdidžiai apsisuko ir lėtai, lydimi kelių sargybinių, pajudėjo per stovyklą. Visą tą laiką, kol aplinkui buvo hunai, broliai tylėjo. Bet vos pasijutęs laisviau, paskutiniams sargybiniams likus toli, Glandas pratrūko:

– Girdėjai, brolau? Girdėjai? – kaip mažas vaikas džiaugėsi Glandas, o jo akys spindėjo laime. – Jis sutiks. Jis tikrai sutiks. Matei koks, tai žmogus? Koks jis spindintis. Jis toks pats kaip Gerimantas. Toks pats vedlys, buriantis aplinkui save. Jis atkurs sulietą žemę, neleis išbyrėti sulietoms gentims. Jis galės vesti liečių gretas paskui save nors į pasaulio kraštą, ir nebus jėgos, galinčios jiems pasipriešinti. Jis sunaikins Romą, bet nepasiliks prakeiktose žemėse. Ką ten Alaris prieš jį. Kaip šunytis prieš vilką. Jam paklus visi. Ir Gabija, ir Alminas, ir Boruta. Ir aš būsiu pirmas, kuris eis paskui jį.

– Mačiau, brolau, – linktelėjo Autuma.

– Mačiau.

Tik skirtingai nei Glandas, jis visiškai nesidžiaugė. Jo svajonė buvo stiprūs ir tik savo rikio klausantys sembai, kurie, lyg medis virš žolės, stovės virš bartų, nadruvių, skalvių bei notangų ir ves šias gentis kaip vilkė veda savo vilkiukus. Kol buvo gyvi Gerimantas ir Skomantas, atrodė, kad ši svajonė užges užgožta kylančios Gerimanto sulietos žemės, vienijančios visas giminingas gentis nuo jūros iki jūros. Bet Gerimantas žuvo. Susvyravo jo sukurta, bet dar labai netvirta sulieta žemė, kol kas gyva tik didžiojo rikio artimiausių žmonių širdyse ir lūpose. Susvyravo viena idėja, bet ryškiai suspindo kita. Tegu kol kas tik vieno Autumo galvoje. Jis ras bendraminčių, sugebės palenkti ir kitus, tik Gerimanto sulieta žemė turi likti kaip graži pasaka. Graži, bet visiškai nereali.

Ir štai dabar viskas vėl griuvo. Autuma pritarė broliui. Rugila tiesiog spindėjo iš vidaus. Savo vidine jėga ir gebėjimu burti aplinkui save jis prilygo Gerimantui ar net jį lenkė. Jei Rugila sutiks (o tai, su kokia meile jis kalbėjo apie paliktus namus, rodė, kad jis gali sutikti), jis tikrai atkurs bebyrančią sulietą žemę, surinks vėl beišsibėgiojančias gentis ir privers paklusti net maištingiausius rikius. O tada bus, kaip ir sakė Glandas: nugalimos liečių gretos, vedamos Rugilos, sugriaus Romą. Sugriaus, bet joje nepasiliks. Sulietos žemės žvaigždė iškils aukštai virš žinomų kraštų, o Autumos svajonė tyliai užges nublokšta Rugilos imperijos šešėlio.

Su tokiomis mintimis, vienas laimingas, o kitas beveik apimtas nevilties, pasiekė broliai savo vyrų stovyklą. Su tokiomis pat

mintimis ir nuotaikomis nuvedė jie pailsėjusias sembų ir bartų gretas Kernavės link.

Visai kitokių nuotaikų apniktas po pokalbio liko Rugila. Jis nejautė nei džiaugsmo, nei liūdesio, tačiau po širdim lyg graužėsi kažkoks kirminas. Abejonių kirminas, graužiantis ir griau-nantis visą taip gražiai surikiuotą planą. Pasakyti, kad Rugila nesitikėjo brolių pasiūlymo, būtų tas pats, kas nepasakyti nieko. Jis buvo apstulbęs. Net praėjus daugiau nei valandai Rugila, jau gulėdamas vergių pripiltame karšto vandens kubile, karštligiškai mąstė. Jo mintys blaškėsi tarp dviejų visiškai priešingų ateities galimybių. Jis pats sau pripažino, kad sužaidė tiesiog geniali ir beveik užsitikrino genčių priklausomybę ar bent paramą jo ordai. Buvo net labai paprasta. Pasikvieti du šunyčius, apie kuriuos jau viską žinai iš savo žvalgų, pakalbi su jais apie meilę gimtinei, šeimai, bendrus gimines, savo svajones ir išsiunti atlikti žygdarbio. Taip padarai juos ir įtakingiausiais tarp visų genčių, ir priklausomais nuo savęs. Kai orda apsisistos buvusioje Dakijoje, bus užtikrinta ne tik taika iš šiaurės, bet ir pastovus ordos gretų papildymas kariais iš genčių. O ir romėnų dėmesys bus nukreiptas į tokius žygius, kokius norėjo organizuoti kuršių rikis Alaris. Kas iš to, kad tenka paaukoti galimą sąjungininką Borutą. Nepatikimas sąjungininkas būtų sūduvis. Menkai valdomas ir per didelis garbėtroška. Tegu dar pabūna galinėse eilėse sembų brolių šešėlyje. Bleda irgi apie viską informuotas. Žinojo savo vado ir ilgamečio draugo planus ir jiems pritarė. Jis prasibraus iki Kernavės, kelis kartus ją nesėkmingai šturmuos, tada sulauks sembų karių ir, apsimetęs išsigandusiu, skubiai atsitrauks. Nebu-

vo jokios prasmės užimti ir deginti Kernavės. O štai išaukštinti savo gimines, nustumti į kamputį Gerimanto našlę su mažamečiu sūnumi, bet svarbiausia – nustumti į šalį Alminą, buvo didelė prasmė. Tačiau viską sugadino tas Glando pasiūlymas. Jis buvo kaip dvikovoje praleistas dūris į paširdžius. Toks, kuriam gali atsisipirti sukaupęs visą valią, bet tik trumpai. Anksčiau ar vėliau jėgos dings ir valia kovoti išnyks. Štai ir dabar Rugilos viduje vis dar virė kova. Tai jis karštligiškai svarstydavo tolimesnį savo plano įgyvendinimą, tai nejučia vėl ir vėl pasinerdavo į svajones, kuriose matydavo save SAVO liečių gretų priešakyje įžengiantį į degančią Romą. O paskui jį žengė visi vėl tvirtai sulietų genčių rikiai, skanduojuantys jo vardą. Nelygi tai buvo kova. Kova, kurios baigtį galima buvo nuspėti. Tačiau Rugila dar priešinosi, vėl ir vėl priversdavo savo mintis grįžti prie taip gerai besiklostančio plano, nors ir paskubomis sukurpto po labai sunkios ir per daug aukų pareikalavusios pergalės nelauktame mūšyje, kurio išvengti taip ir nepavyko. Pergalės, prilygstančios visiškam pralaimėjimui. Taigi, Rugila dar priešinosi saldžiam ir gundančiam svajonių kirminui. Kol kas priešinosi...

*376 metai, lapkričio antra pusė.
Borutos pilis*

...

Ramiai srūvanti upė tingiai džiaugėsi saulės spindulėlių dėmesiu. Buvo ta reta vėlyvo rudens diena, kai prasisklaidę debesys leido jiems kaip mažiems zuikučiams plačiai pasklisti po apylinkes ir visiems, kuriuos tik jie galėjo pasiekti, dovanoti praėjusios vasaros šilumos atsiminimus. Upė, vis dar žali jai mojančios krantai, lygumos, kalvos ir padangė... Viskas tiesiog knibždėjo gyvybe. Visi gyvi padarėliai, nujausdami artėjančią ledinį žiemos alsavimą, skubėjo pasirūpinti maistu. Štai riebus zuikis rupšnojė dar žaliuojančią pakrantės žolę. O štai vanagas, sklandantis aukštai danguje virš nedidelės medinės pilaitės, nenuleido nuo to zuikio savo skvarbių akių, visiškai nekreipdamas dėmesio nei į pilaitę, nei į joje zujančius žmones. Lėtai padangėje sukdamas ratus ir po truputį vis artėdamas prie nieko nenumanančio zuikio, jis nė neįtarė, kad ir pats yra stebimas. Stebimas vis dar skvarbių, bet jau po truputį silpstančių akių. Akių, įsikūrusių virš didžiulės,

agurką primenančios nosies ir tankios žilos barzdos. Barzdos, priklausiusios pagyvenusiam, bet vis dar tvirtai atrodančiam vyrui, įsitaisiusiam prie pilaitės lango ir besimėgaujančiam odą glostančiais saulės spindulėliais. Jo žvilgsnis tai nuslysdavo prie upės, kur pirkliai krovė į besiruošiantį išvykti laivą gintaro luitus, tai grįždavo arčiau pilies, kur kovoti mokėsi sūduvių jaunimo grupelė, prižiūrima kelių patyrusių karių. Viskas buvo ramu, aplinkui virė taikus įprastas gyvenimas. Ne toks, kuris patiko Borutai. Ar bent anksčiau nepatikdavo. Kažkada, prieš kokius dvidešimt ar trisdešimt metų, tokiomis dienomis jis vesdavo savo raitelių šimtinės tai į vakarus, alemanų, fryzų ar net saksų žemes, tai toli į rytus atimti atliekamo čiudų, erazėnų ar mordvių turto. Niekas už gimininių genčių gyvenamų žemių nebuvo apsaugotas nuo Jotvos raitelių antpuolių. Tik į Romą jis nelįsdavo. Būtų jo valia, būtų iki pat Romos miesto su savo vyčiais nusigavęs, bet tai priklausė ne nuo jo. Beveik visi sūduviai labai gerbė Knyvos priesakus ir, sumanius pulti Romą, jį būtų ištikęs labai pamokomas Rugilos likimas. Visos gentys žinojo, kodėl Rugila turėjo išvykti iš gimtosios žemės. Jei ir atsirasdavo koks karštagalvis, kupinas minčių apie grobį Romos žemėse, toliau minčių jis nenueidavo. Tiek genčių rikiai, tiek kriviai ir vaidilos griežtai elgėsi su tokiais atskalūnais. O vėliau atsirado Gerimantas. Kas galėjo pagalvoti, kad tas, beveik dešimtmečiu už jį patį jaunesnis pienburnis, jo antros eilės tetos sūnus, kilęs nuo Dainavos apylinkių, taip daug pasieks.

– Pas rupūžes tą Gerimantą ir jo liečius, – sumurmėjo Boruta pyktelėjęs vien nuo minčių apie išsišokėli giminaitį, koku jį laikė senasis sūduvis. – Tikiuosi, kad jis atgims koku šunimi.

Gerimantas iš esmės sužlugdė visus slapta puoselėjamus Borutos planus. Laimėjęs visus mūšius, į kuriuos vedė savo karius, susisijęs santuoka su Bulionių šeimos atžala, jis staiga tapo labai įtakingas tarp visų genčių rikių. Amalų giminė visada buvo įtakinga ir gerbiama. Sėkmingomis santuokomis ji išplito į beveik visas giminingas gentis ir tapo kažkuo, kas buvo siejama nebe su konkrečia kuršių ar notangų gentimi, bet su visomis giminingomis gentimis. Tik žemaičių Bulioniai savo įtaka galėjo varžytis su Amalais. Galėjo, kol Gerimantas nevedė Bulionių Gabijos. Nuo tada šios dvi giminės veikė kartu ranka rankon. Nuo tada jos pradėjo kurti tai, ką Gerimantas vadino sulietomis žemėmis. Taip atsirado valdovo kariauna – liečiai, suburti iš įvairių genčių geriausių vyrų. Taip Boruta po truputį pradėjo netekti net tos įtakos, kurią turėjo kitoms giminingoms gentims anksčiau. Ką ten, ilgainiui tapo neaišku, kas vis dėlto tikrasis Jotvos rikiš. Jis, tikras sūduvis pagal tėvą ir motiną, garbingas rikiš Boruta, ar neseniai apsiplunksnavęs ketvirtadaliu sūduvis Gerimanto sūnus Skomantas. Sau pačiam Boruta kartas nuo karto pripažindavo, kad nieko čia neaiškaus nebuvo. Užteko prieš penkerius metus Skomantui uždrausti genties vyrams dalyvauti žygiuose be jo sutikimo, ir niekas, visiškai niekas iš jotvingių nesiryžo jam nepaklusti. Net pats Boruta. Tereikėjo Skomantui pakviesti, ir per dešimt dienų po jo vėliavomis susibūrė trys tūkstančiai Jotvos vyčių. Tiek, kiek Borutai tekdavo rinkti pusę metų. Vis dėlto jau kuris laikas visiems buvo aišku, kas iš tiesų yra sūduvių rikiš. O Boruta iš tiesų tik retkarčiais bandydavo save apgaudinėti, kad tai jis valdąs jotvingius. Dabar viskas pasikei-

tė. Absoliučiai viskas. Nebeliko Gerimanto ir Skomanto. Niekas, visiškai niekas nebegalėjo užginčyti Borutos valdžios tarp jotvingių. O jotvingiai, kaip buvo įsitikinęs senasis rikis, liko stipriausia gentimi tarp giminaičių. Beliko sulaukti Rugilos atsakymo, ir kelias į Kernavę bus atviras.

– Rugila sutiks, – vėl sumurmėjo Boruta, akimis naršydamas pilies apylinkes. – Tiesiog privalo sutikti.

Vėl ir vėl senojo rikio žvilgsnis smigo į tolį, tarsi bandydamas pavyti savo paties netolimos ateities svajones, plevenančias Kernavės apylinkėse.

– Reikės kažką daryti su Gabija, Alminu ir Narimantu, – vėl sumurmėjo Boruta.

Sendamas jis vis dažniau save pagaudavo murmant ir dūsaujant, bet nieko su tuo negalėjo padaryti. Mintis, ką daryti su Gabija, jos broliu bei jaunėliu sūneliu, vis dažniau ir dažniau kirbendavo sūduvio sąmonės kamputyje. Tiek kurdamas planus, tiek svajodamas apie labai šviesią savo paties ir visų jotvingių ateitį, Boruta vis nustumdavo šią mintį giliau, atidėdamas ją vis kitai dienai. Aišku buvo viena: nė vienas iš jų negalės likti gyvas. Vienintelis klausimas buvo, kaip padaryti, kad dėl jų mirties būtų kalti hunai, o nė vienas iš giminingų genčių rikų net nesuprastų tikrojo Borutos ir sūduvių vaidmens. Štai ir dabar ši nerimastinga mintis atkakliai beldėsi į senojo rikio sąmonės paviršių, reikalaudama sau visapusiško dėmesio. Ji jau beveik užvaldė Borutos protą. Beveik... Ir jei ne senojo rikio akys, užmačiusios atvykstant žygūną, ji būtų įsikaraliavusi. Būtų, bet žygūno vaizdas ir ryškus Borutos susidomėjimas it žaibas nubloškė ją žemyn.

– Ech, nepavyko. Na, gal ryt pavyks, – sumurmėjo mintis, mėgdžiodama savo šeimininko elgesį, ir lėtai plevendama leidosi į senojo rikio sąmonės gilumą.

Tuo metu skvarbus senojo rikio žvilgsnis nenuilsdamas sekė žygūną. Jo nebedomino nei upė, nei meldai ar debesys danguje, kuriuos anksčiau taip dažnai sekdamas bandydamas lėkti paskui nuskubėjusias savo svajones. Žygūnas ir jo žirgas šiuo metu buvo viskas, ką matė senojo rikio akys.

– Na, ko jis taip šliaužia? – vėl pasigirdo seniokiškas sūduvio murmėjimas. – Jei nepaskubės, aš jį pasiūsiu varlių rinkti.

Boruta buvo neteisy. Žygūnas skubėjo. Taip skubėjo, kad beveik mirtinai nuvarė savo eiklų žirgą, ištikimai jam tarnavusį ne vienus metus.

– Na, dar truputį, drauguži, – pasilenkęs prie ristūno ausies raitelis šnibždėjo jam švelnius žodelius tikėdamasis, kad jie suteiks eržiui papildomų jėgų. – Visai nedaug beliko. Keli žingsniai. Jei rikis mus mato ir nuspręs, kad neskubame, jis mane varlių rinkti ar kiškių medžioti pasiųs. Visi vaikinai mus pirštais užbadys ir raišais ožiais išvadins. Pasistenk dar truputį. Žinau, kad sunku, bet pakentėk.

Ir žirgas kentėjo. Kentėjo sukandęs putotus nasrus. Virpančiomis kojomis jis pasiekė pilies kiemą ir sustojo sunkiai alsuodamas. Galbūt jo pastangos, o gal žinia, kurią žygūnas perdavė Borutai, suminkštino senojo rikio širdį.

– Šaunuolis, – šypsodamasis ištare Boruta. – Mačiau, kaip iš paskutiniųjų stengeisi kuo greičiau pilį pasiekti ir man žinią parnešti. Giriu už tai. Dovanoju tau už pastangas naują apsiaustą ir

naują balną žirgui. Eik, pasirūpink savo erzilu, o tada susirask pilyje Daumantą. Perduok jam mano žodžius. Tegu jis atrakina klėtį ir leidžia tau pasirinkti iš visų ten esančių apsiaustų ir balnų. Nesidrovėk, rinkis geriausius. Nusipelnei.

– Dėkoju, riki, – linktelėjo galvą žygūnas ir nuskubėjo atgal pas savo žirgą, kuris jau buvo nuvestas į arklides. Apsiaustas ir balnas palauks. Žinoma, tokios dovanos pamalonino jotvingių karį, bet ne jos jam dabar rūpėjo. Pirmiausia reikėjo pasirūpinti savo ištikimu draugu.

„Rugila sutinka...“ Atrodo, du žodžiai, bet kiek džiaugsmo jie suteikė Borutai. Džiaugsmo verpetas visa jėga įsuko rikio svajonių sukuri, kuris vėl ištraukė į paviršių tą nelemtą mintį; „Ką reikės daryti su Gabija, Alminu ir Narimantu?“ Tik šį kartą išklėlė ne tik ją, bet ir atsakymus į visus su ja susijusius klausimus. Jau senokai buvo aišku, kad reikės nužudyti. Dabar tapo aišku, kaip reikės tą padaryti nesukeliant įtarimų giminingų genčių rikiams.

– Hunai puls Kernavę, o aš palauksiu nuošalyje. Nesvarbu, kaip baigsis hunų puolimas, jų nepabaigtus darbus pabaigs mano kariai, tik šaudys jie hunų strėlėmis, – laimingas pats sau pusbalsiu pasakojo Boruta.

Planas buvo aiškus, beliko sukviesti karius ir judėti link Kernavės. Turbūt tai buvo pati paprasčiausia plano dalis. Daugiau ne tūkstantis karių jau savaitę gyveno Borutos pilies apylinkėse ir laukė savo rikio įsakymų. Viskas buvo paruošta žygiui. Šį kartą žygiui į Kernavę.

*376 metai, lapkričio antra pusė.
Miškai netoli Vilnelės
ir Neries upių santakos*

...

Lijo jau kelias dienas. Vanduo vis krito ir krito iš žemų debesų, kol ir taip drėgna dėl netoliese esančių pelkių miško paklotė visiškai pažliugo. Žmonės sugalvojo daug liėtų apibūdinančių pavadinimų, bet piktam, visiškai šlapiam nuo į olą besisunkiančio vandens barsukui tai buvo tiesiog erzinantis lietus. Labai erzinantis. Tiek erzinantis, kad nuo tokio įpykusio barsuko šalin bėgtų net lapė ar vilkas. Be reikalo žmonės nuvertina barsukus. Jei tik jie būtų didesni, įpykę galėtų terorizuoti visą mišką. Tačiau tikrovė buvo tokia, kad barsukai negalėjo pasigirti dydžiu ir mase, todėl gyvas likdavo tas, kuris, be pykčio, prisimindavo ir atsargumą. Šitas barsukas gyveno ilgai ir buvo labai atsargus. Jis nepuolė iš urvo ir nekibo pirmam pasitaikiusiam vilkui į gerklę, kaip jam šaukte šaukė prigimtis. Tiesą sakant, jis nė neketino lįsti iš urvo. kažkas miške buvo ne taip. Kažkokį

keistą kvapą pagavo jo iškišta nosis. Ir netoliese esantys kupstai buvo kažkokie keisti. Barsukas visą vasarą praleido šiame urve ir tikrai žinojo, kad dar vakar tokių kupstų aplinkui nebuvo. Ir dar tas tolimas „šlept“. Prislopintas garsas, nepanašus į nieką, ką jis buvo girdėjęs, ir dėl to dar labiau įtartinas. Štai garsas nutilo, o štai ir vėl pasigirdo, bet jau truputį arčiau. Pyktis pykčiu, bet atsargumas šį kartą nugalėjo. Drėgna ir be perstojo judanti barsuko nosytė, gavusi iš savo šeimininko aiškius ir nedviprasmiškus nurodymus, greitai šmurkštelėjo atgal į urvą. Pačiu laiku šmurkštelėjo, nes tas keistas „šlept“ pasigirdo vėl, ir šį kartą beveik prie pat urvo. Pasigirdo ir vėl nutilo. Ne vien barsukas šiame miške buvo įtarus ir atsargus. Už dešimties žingsnių nuo urvo stovėjo sustingęs žmogus. Stovėjo ir klausėsi. Ne tik klausėsi, bet ir uostė. Kažkas buvo ne taip, kaip turėjo būti. Lėtai iškėlęs ranką jis ištiesė pirštus ir sugniaužė juos į kumštį. Paklusdami nebyliai komandai, dešimt už jo vorele stovėjusių vyrų tyliai pritūpė. Pritūpė ir jis pats, nesiliaudamas atidžiai stebėti aplinkos. Ingvaras buvo labai patyręs medžiotojas ir pėdsekys, gal net geriausias erazėnų genties pėdsekys, bet net ir jis negalėjo pasakyti, kodėl vidinis balsas jam liepė sustingti. Viskas atrodė įprastai, kvėpėjo įprastai, bet tuo pačiu ši vieta skyrėsi nuo kitų miško vietų, kurias hunų žvalgų grupelė jau buvo praėjusi. Čia buvo tylu. Tolumoje pelkynų paukščių klegėjimas girdėjosi, o čia buvo tylu. Buvo girdėti, kaip krintantys lietaus lašai barbena į nuvytusiais lapais paklotą žemę, kaip vėjas glosto medžių kamienus, nardydamas tarp šakų ir apsilankydamas drevėse. Tiek girdėjosi, tačiau daugiau nieko. Jokių gyvūnų. Jie kažkodėl ven-

gė šitos nedidelės laukymės. „Gal paukščiai ir žvėrys išsigando mūsų?“ – mąstė Ingvaras, nė akimirkai nenuleisdamas akių nuo priešais plytinčios laukymės. Žinoma, taip galėjo būti. Nors ir kokie patyrę medžiokliai ėjo su juo, kartas nuo karto kuris nors koją pastatydavo ne visai atsargiai ir pasigirsdavo tylus „šlept“. Žemė buvo pažliugusi, nuklota lapais, pro kuriuos sunku buvo įžiūrėti, kur pateks kitas žingsnis. Sunku, bet įmanoma. Ingvaras nė karto nepadarė klaidos, ir iš po jo kojų nė karto nepasigirdo tegu ir prislopinto, bet aiškiai girdimo šleptelėjimo. Tačiau Ingvarui ramybės nedavė mintis, kad gyvūnai nuščiuvo ne dėl hunų žvalgų būrelio. „Gera būtų laukymę apeiti“, – toliau mąstė erazėnas. Tik kad apeiti nebuvo patogu. Dešinėje visai netoli prasidėjo per lietų išsiplėtusios pelkės. Kairėje vešėjo brūzgynai ir po vasaros audros išvirtusių medžių tankumynas. Jei pasala ir galėjo būti ruošiama, tai kairėje esantis tankumynas tam buvo tinkamiausia vieta. Reikėjo eiti per laukymę. „O jei kitoje pusėje sutūpė žemaičiai su paruoštais lankais?“ – praskriejo nerimtančio vidinio Ingvaro balso atgarsis. Taip galėjo būti. Laukymė buvo nedidukė. Gal trisdešimties žingsnių ilgio ir dvidešimties pločio. „Žemaičiai galėtų slėptis štai ten, truputį toliau, kur suvirtusių medžių krūvelė, ir iš ten lengvai apšaudyti visą laukymę lankais“, – paslaugiai pasufleravo šeimininkui skvarbios akys. Erazėnas vis svarstė, stebėjo ir laukė. Ilgai laukė. Praėjo dvidešimt minučių ir niekas nepasikeitė. Tas pats lietus ir tas pats vėjas – daugiau nieko. Nieko, išskyrus įkyrų vidinį balsą, tiesiog rėkiantį, kad priekyje laukia pavojus. Galiausiai Ingvaras apsisprendė. „Jei negalim praeiti, galim prašliaužti“, – pagalvojo era-

žėnas. Medžiotojai puikiai mokėjo šliaužti remdamiesi į žemę tik rankų ir kojų pirštais. Taip jie judėdavo ne ką lėčiau, nei kad eitų sparčiu žingsniu ir, kas dar svarbiau, likdavo beveik nepas-
tebimi. Ingvaras lėtai išklėlė ranką ir ištiesė delną horizontaliai. Tada lėtai nusileido prie žemės, įsirėmė į ją rankų pirštais ir lyg žaltys nušliaužė į priekį per laukymę, paskui save vesdamas lygiai taip pat judančius hunų žvalgus. Nušliaužė tiesiu taikymu į parengtą pasalą. Hunai buvo ne vieninteliai, sugebėję laukti. Ilgai laukti ir beveik nejudėti. Valandų valandas išlikti sustingę. Dešimt kupstų, kurie barsukui pasirodė tokie įtartini. Dešimt porų akių, kurios stebėjo priešus pro nedidelius plyšelius. Dešimt porų rankų, gniaužiančių peilius. Ir dešimt vyrų, kuriems priklausė tos akys ir rankos, pasislėpusių taip, kad nesimatė nieko – tik nedideli kupsteliai. Vyrų, kuriuos pranokti hunai neturėjo jokių galimybių. Jie taip pat buvo medžiotojai, bet ne tokie medžiotojai, kaip tiesiai į pražūtį šliaužiantys hunų žvalgai. Šie vyrai žudė ne gyvūnus – jie žudė žmones. Vado įsakymas buvo aiškus: vedantį žvalgą reikėjo paimti gyvą, kitus, jei bandys priešintis, nužudyti. Įsakymus šie vyrai visuomet įvykdėdavo tiksliai. Praėjo dar minutėlė, ir štai Ingvaro vedami hunų žvalgai atsidūrė tarp kupstų. Tada dar dešimt sekundžių, ir jei barsukas, genamas smalsumo, būtų iškišęs nosį žvilgtelti, kas ten per triukšmas kaimynystėje, būtų pamatęs tris besivoliojančius lavonus ir būrelį vyriškių, iš kurių maždaug pusė laikė pridėjusi peilius prie gerklės kitai pusei. Tik trys hunai spėjo griebtis ginklų ir todėl tik trys iš jų tą dieną iškeliavo į dausas. Likę net negalvojo priešintis ir ramūs tarsį ėriukai stovėjo susispietę, lyg

ieškodami atramos artume su likimo broliais, ir baimingai stebėjo juos taip lengvai įveikusius žemaičius. Tarp jų susigūžęs stovėjo Ingvaras. Jis buvo medžioklis ir pėdsekys, na, dar neblogas lankininkas, bet ne karys. Tai, su koku greičiu ir jėga jį surietė žemaičių karys, Ingvarą, regis, tiesiog apstulbino. Todėl ištrauktas iš būrelio bendražygių ir atsidūręs priešais didžiulį žemaitį, vadovavusį juos įveikusiam būriui, erazėnas nė nebandė apsimesti drąsiu ar įžūliai žiūrėti į akis. Ingvaras bijojo. Labai bijojo. Bijojų iki virpėjimo kojose ir to nė nebandė slėpti.

– Gera, – šyptelėjo milžinas žemaitis, nužvelgęs susigūžusį erazėną. – Su juo nebus sunku. Duokite per galvą šitiems avinams, kad nesimuistytų, ir tempkite iki upės, plaukiam į Kernavę, atiduosim juos rikiui į rankas. Atsigaus laivuose. Ir pakvieskit vyrus iš tankumos. Matai, – linksmi mirktelėjo jis virpančiam belaisviui. – Mes buvome pasiruošę bet kokiam tavo sprendimui, – ir surimtėjęs tęsė: – O dabar tik nuo tavęs priklausys, gyvensi ar mirsi ir, kas dar svarbiau, kiek skausmo patirsi, kol numirsi.

Daugiau Ingvaras nieko neišgirdo. kažkas sunkaus jam trinkelėjo per galvą, ir užėjo tamsa. Palaiminga ir net šilta tamsa, leidžianti nusiraminti ir bent trumpam pamiršti baimę. Žinoma, tylą suteikė palaimą tik Ingvarui ir kitiems likusiems gyviams hunų žvalgams. Savo urvelyje tūnantis ir piktai dantis šiepiantis barsukas nepajuto nei tylos, nei palaimos. Priešingai, triukšmas ir sumaištis kaimynystėje erzino jį vis labiau, tad atsargumą galiausiai nustelbė pyktis. Vidinė jo įtampa išaugo tiek, kad karingai sušnypštęs, iššiepęs baltus dantis, paklaikusiomis

akimis barsukas išlėkė iš olos, pasirengęs suleisti dantis pirmam pasitaikiusiam triukšmadariui. Tik kad tų triukšmadarių jau nebeliko. Tolumoje girdėjosi galybė „šlept“ ir „bum“, bet visi tie garsai tolo nuo barsuko olos netoliese esančios upės link. Kurį laiką dar pašnypštęs, paurzgęs ir paieškojęs tinkamos aukos, galiausiai barsukas nurimo ir, nusprendęs, kad tai jis išgąsdino triukšmą kėlusius padarus, be galo patenkintas savimi, iš lėto nusliūkino ieškoti maisto.

Atsigavo Ingvaras jau nedideliame buriniame laive, sklandžiai slystančiame ramios upės vandenimis. „Geriau jau būčiau neatsigavęs“, – šmėstelejo erazėno galvoje mintis, kai akys stropiai pasiuntė aplinkos vaizdą jo smegenims. Pradėkime nuo to, kad jis buvo vienas. Na, nevisiškai vienas. Tiesiog kitų hunų žvalgų aplinkui nebuvo, bet žemaičiai, o ypač tas didžiulis ir baisus žemaitis, kuris kalbėjosi su juo miške, niekur nedingo. Sėdėjo sau šalia ir ramiai valė kraują nuo peilio ašmenų. Bailus žmogus paprastai pasižymi puikia fantazija. Ypač mąstydamas apie tai, kas blogo jam gali nutikti. Ne išimtis buvo ir Ingvaras. Kitų žvalgų nebėra, šalia sėdi baisiai išsišiepęs milžinas žemaitis ir valo kraują nuo didžiulio peilio ašmenų. Na, negalėjo tuo metu Ingvaras galvoti apie baltus debesėlius, gėlytes ir tikėtis, kad viskas bus gerai. Tiesą sakant, be minčių apie perpjautas gerkles, išskrostus pilvus ir į upę sumestus bendražygių lavonus, Ingvaro galvoje beveik nieko nebuvo. Na, nebent šmėstelėdavo mintis, kad geriau ir nebūtų pabudęs, arba klausimas, kodėl jis iš viso gimė.

– Sveikinu pabudus, – prašneko milžinas žemaitis nors ir iškraipyta, bet erazėnui puikiai suprantama lyvių tarme. Kiek

patylėjęs ir nesulaukęs atsakymo, žemaitis kreivai šyptelėjo ir pridūrė: – Nors sveikinti tavęs nėra su kuo. Geriau jau būtum nepabudęs. Nusibodo man peilį jau kelintą kartą šiandien nuo kraujo valyti.

– Kur mano vyrai? – virpančiu balsu, net nebesistengdamas slėpti baimės, išlemeno Ingvaras.

– Nesikrimsk, susitiksi su jais. Anksčiau ar vėliau. Ir tik nuo tavęs priklauso, kada tai bus. Ar anksčiau, ar vėliau, – vėl kreivai šyptelėjęs, žemaičių karys įdėmiai apžiūrėjo peilį ir, apsimeddamas susirūpinusiu, tęsė: – Ogi žiūrėk, čia dar kraujo yra. Praleidau valydamas. Na, tu man pasakyk, kodėl toks tirštas jūsiškių kraujas? Taip sunkiai nusivalo.

– Ko? – kalenantis dantys sukliudė erazėnui ištarti visą rūpimą klausimą aiškiai. Giliai įkvėpęs ir sulaikęs žandikaulį, jis greitai ištarė: – Ko tu nori iš manęs?

– Va, šaunuolis, – vėl kreivai šyptelėjo dičkis. – Va, čia tai kalba. Jokių keiksmų ar grasinimų. Tiesiai prie reikalo. Gerbiu tokį tiksliai užduodantį klausimus žmogų, – tada vėl nuleidęs akis į peilį, žemaitis šūktelėjo: – Nugi ir čia grioveluose liko. Vargai vienas su tuo krauju ant peilio. Palikčiau ir taip, bet supranti – rikis pyks. Jam labai nepatinka, kai paliekame nešvarius ginklus. Sako, plienas dėl to genda. Bet toks vargas su tuo plovimu. Mielai tavęs neskersčiau, nes vėl reikės viską valyti, – pakėlęs akis į baltą kaip šmėkla Ingvarą, žemaitis tęsė: – Tai gal sutarkime. Tu atvirai man atsakysi į visus mano klausimus. Nieko neslėpdamas, nemeluodamas ir negudraudamas, o man nebereikės daugiau plauti peilio ašmenų. Paliksiu tave gyvą. Nuplukdysiu į Ker-

navę ir perduosiu rikiui. Gal jis net paleis tave namo, – pamatęs karštligišką Ingvaro galvos linksėjimą ir teisingai suvokdamas šį judesį kaip sutikimą, karys kalbėjo toliau: – Matai, mes jus dar pamiškėje pastebėjome. Žvalgai visą jūsų kariuomenės žygį jau kelias dienas seka ir jūsų atsiskyrusią grupelę taip pat pastebėjo. Pranešė mano būriui, o mes jus ir susekėme prie miško. Tik va, klausimas iškilo. Ko jums ten, miške, prireikė?

– Mes žvalgėmės, – išlemeno Ingvaras.

– Tai ir vaikui aišku, kad žvalgėtės, – susiraukė žemaitis. – Neapsimesk kvailėliu. Ką jūs ten bandėte įžvelgti? Ko miške ieškojot?

– Artimiausio saugaus kelio iki upės, – paaiškino Ingvaras. – Nuo čia arti Kernavė. Galima keliauti keliu ir sutikti žemaičių būrius už trijų varstų nuo čia, kur kelias susiaurėja, iš abiejų pusių spaudžiamas girių. O galima būtų praeiti varstą iki upės, susirasti patogų krantą, iš medžių pasigaminti plaustus ir pasroviui per mažiau nei dieną atplaukti iki Kernavės, apgavus visus mūsų laukiančius žemaičius.

– Štai tau, boba, ir šventės, – susiraukė žemaičių karys. – Tai jūs žinote apie kelio susiaurėjimą ir tai, kad mūsų būriai laukia prie jo miškuose?

– Jau dvi dienos, kaip žinome, – linktelėjo Ingvaras. – Aš pats jus susekiau ir vadui Bledai viską papasakojau. Jis liepė man susirinkti didesnę grupę ir išžvalgyti mišką bei upės krantus.

– O didesnę grupę kuriam galui? – nusistebėjo milžinas. – Vieniūs žvalgus sunku pastebėti, o taviškę grupę jau išvykstančią iš stovyklos pamatė.

– Nežinau, – gūžtelėjo pečiais Ingvaras. – Vadas Bleda taip liepė. Gal norėjo, kad saugiai apžiūrėtume mišką. Juk vienas ar du pasaloje sėdintys žemaičiai nepultų dešimties mūsiškių. Nors ne man spręsti. Vadas Bleda įsakė, ir aš vykdžiau.

– Aišku, – numykė žemaitis, nors jam, tiesą sakant, visiškai nebuvo aišku. Žinoma, planas neblogas. Pasukti mišku į šoną, per kelias valandas prisikirsti medžių, susodinti porą tūkstančių karių į plaustus ir nuplukdyti iki pat Kernavės. Kol kiti kovotų su nieko neįtariančiais žemaičiais pasalos vietoje, šie ramiai užimtų Kernavę. Tik kam siųsti dešimt žvalgų? Juk juos iš karto pastebės. Maža to, Bleda juk pažįsta savo žmones. Tegu Ingvaras ir geras pėdsekys, bet jis tikras bailys – tikrai neišsaugos paslapčių. Ir štai tokiame patikimas visas galimas žemaičių apėjimo planas. Juk bet koks protingas rikiš tiesiog lieptų surasti artimiausią saugų kelią per mišką iki patogesnio upės kranto ir nieko žvalgui neaiškintų. Bet ne, Bleda, kuris garsėja kaip geriausias ir gudriausias Rugilos vadas, pasiunčia didelę grupę žvalgų, nors iš karto aišku, kad žemaičiai ją pastebės, o tarp jų ir tokį, kuris žino visus jo planus. Mes net sužinojome, kad hunai puikiai žino apie žemaičių pasalą. Toks įspūdis, jog Bleda daro viską, kad jie negalėtų rinktis kito kelio į Kernavę, nei pro pasalos vietą. Jis nerizikuos vesti karių neaiškiu pelkėtu mišku nežinodamas nei kelio per jį, nei to, ar kur nors netoliese yra patogus nepelkėtas upės krantas. Turės vėl siųsti žvalgus. Mes tuos žvalgus gaudysime. Jis tą žino ir mes dabar tą žinome. Tai kokia jo veiksmų prasmė? kažkas čia nešvaraus. Kažką Bleda sugalvojo, ko aš nesuprantu. Gal rikiš Alminas supras.

– Tai dabar tu patylėk, erazėne. Mėgaukis vaizdais, greitai iki Kernavės atplauksim. Man reikia ramiai pagalvoti.

Pagalvoti reikėjo ne tik žemaičiui. Supratęs, kad liks gyvas, Ingvaras aprimo ir taip pat pradėjo svarstyti visus savo dabartinės padėties ypatumus bei galimus netolimos ateities variantus. Taip jam bemąstant laivas praplaukė upės vingį, ir toluomoje pasirodė didingos Kernavės pilies – tiksliau sakant, net trijų į vieną sujungtų pilių – sienos. O netoliese, už kokių šimto žingsnių, stūksojo ir dar viena, ketvirta, pilaitė. Gerokai mažesnė už savo seseris, bet tinkama sutalpinti kokių šimto vyrų įgulą. „Protingai sugalvota, – pralėkė greita mintis Ingvaro sąmonėje. – Jei užpuolikų būtų tik du ar trys tūkstančiai, ši pilaitė jiems būtų kaip ašaka gerklėje. Pultų trijų pilių kompleksą, bet visą laiką išliktų grėsmė gauti atskirai stovinčios pilaitės įgulos smūgį į nugarą. Pultų ją – gautų pagrindinėse pilyse esančių karių smūgį. Labai neblogai sutvarkyta gynyba.“

Laivui artėjant prie Kernavės, Ingvaras vis labiau ir labiau žavėjosi jos gynybos sumanumu. „Ta didžioji gina kryptį nuo pagrindinio kelio, – mąstė erazėnas. – Kitos dvi skirtos ginti nuo upės pusės. Visos ant kalnų, visos turi savo sienas ir dar sujungtos bendra siena pakalnėje. Jo, sudėtinga bus jas pulti. Net prasiveržus pro sieną, nebus jokios priedangos nuo strėlių, o patiems apšaudyti ant kalnų esančias pilis bus sunku.“ Jam vis dar besvarstant galimus pilies užėmimo sunkumus, laivas, lengvai slysdamas neskubrios upės vandenimis, lėtai priartėjo prie prieplaukos.

– Traukite hunus iš apačios ir veskite į pilies rūšį, – nuskambėjo didžiojo žemaičio įsakymas. – Einu pas rikį Alminą – nusiųsiu ten šitą bailį.

Nespėjo Ingvaras nė susivokti, kai stipri milžino ranka sugriebė erazėną už pakarpos, be jokios įtampos, lengvai, kaip šapelį pakėlė į orą ir, papurčiusi kaip kokį šlapią kačiuką, pastatė ant nutirpusių kojų.

– Eime, – griežtai ištarė žemaitis. – Eik į priekį, pasakysiu, kur. Seksiu iš paskos. Tikiuosi, supranti, jog bet koks bandymas pabėgti baigsis tuo, kad nusuksiu tau sprandą?

Ingvaras suprato. Tiesiog puikiai suprato. Vis dar priblokštas begalinės žemaičio jėgos, jis nutirpusiomis ir linkstančiomis iš baimės kojomis kaip galėdamas sparčiau nutipeno priekyje link pilies.

– Ei, atsargiau, žiūrėk, kur eini, – sprendžiant iš tarties, kažkoks jutas laužyta kuršių tarpe suriko vos į jo ridenamą statinę neįsirėžusiam erazėnui, kuris vien tik iš nuojaautos suprato, apie ką kalbama.

Aplinkui virė gyvenimas. Vieni laivai stojo prie prieplaukos, kiti plaukė nuo jos. Vieni žmoneliai jau už dešimties žingsnių nuo stovinčių laivų įsitaisė pardavinėti atplukdytas žuvis. Kiti, iš drabužių sprendžiant, fryzai, rėkė ant vieno prekeivio, nes šis jiems trukdė iš laivo iškrauti krovinį. Dar už dešimties žingsnių jau stovėjo pirmieji trobesiai, kuriuose buvo įsikūrę įvairaus plauko bei gymio amatininkai ir pirkliai. Trobesiai stovėjo, atrodo, be jokios tvarkos, bet įdėmiau pažvelgęs Ingvaras pastebėjo tam tikrus dėsningumus. Visų pirma, tarp jų visų buvo praėjimai, o kelias nuo prieplaukos iki pilies buvo aiškus, tiesus ir dar toks platus, kad juo lengvai būtų galėję prasilenkti du vežimai. Plotas su trobesiais turėjo labai konkrečias ribas. Jis

prasidėjo už dvidešimties žingsnių nuo prieplaukos ir tęsėsi per pusantro šimto žingsnių iki pilies bei kokius keturis ar penkis šimtus žingsnių palei upę. Už maždaug penkiasdešimt žingsnių iki pilies jungiančios apatinės sienos apstatytas plotas baigėsi. Nežinia kodėl, bet einant per šitą vaizdų ir garsų makalynę Ingvarui palengvėjo. Viskas, ką jis dabar matė ir girdėjo, visas šitas bruzdesys, prekeivių ir amatininkų šūkavimai erazėnui priminė gimtąją Riazanės žemę. Šiluma, kuri užplūdo Ingvaro širdį prisiminus namus, laikinai išvarė juodus baimės čiuptuvus, iki tol tvirtai spaudusius jo sąmonę, trukdančius ir eiti, ir ramiai mąstyti. Bet išvarė tik laikinai. Vos žengęs per vartus jungiančioje sienoje, kojomis pajutęs akmeninį Kernavės pilių grindinį, o ant peties sunkią iš paskos einančio milžino žemaičio ranką, Ingvaras vėl pamiršo namus ir tegalėjo galvoti apie tai, ar liks gyvas. Baimė ir vėl sugrižo. Sugrižo ir dviguba jėga savo kreivais nagais įsikibo į visą erazėno esybę.

– Na, baik čia vilktis, – pyktelėjo žemaitis ant vos baimės pakirstas kojas perstatinėjančio Ingvaro. – Man ką, vėl reikės tave už sprando pakelti ir papurtyti, kad atsitokėtum? Žingsniuok sparčiau. Mums reikia į didžiąją pilį, taigi pirmyn, nestabdęs.

Ingvaras stengėsi. Jam visiškai nesinorėjo ant savo sprando vėl pajusti geležinius žemaičio gniaužtus, todėl, įtempęs visą vėlią, erazėnas apramino kojų virpesį ir beveik tvirtu žingsniu nukurnėjo į kalną link didžiosios pilies vartų. Tada, paklusdamas iš paskos einančio milžino komandoms, pro vartus, per didžiulį kiemą, siaurais laiptais į viršų – ir štai Ingvaras jau priešais atvertas duris, už kurių matėsi didžiulė menė.

– Eik, nestabdyk, – žemaitis vėl stumtelėjo priešais atviras duris sustojusį erazėną. – Jau pasiunčiau žmones pakviesti rikį Alminą. Jam bus labai įdomu išgirsti, ką man pasakei. Teisingai, o dabar suk į kairę ir pastovėk ten, kamputyje, – toliau nurodinėjo žemaičių karys Ingvarui. – Tik stovėk ramiai ir tyliai. Jei rikiui iš tavęs ko nors reikės, tada paklaus ir tu atsakysi. Iki tol tylėk.

Tik spėjo Ingvaras patogiau, atsiremdamas pečiais ir nugara į sieną, įsitaisyti, kai į menę sparčiu žingsniu įžengė žemaičių rikis Alminas.

– Erdvilai, nustebau sužinojęs, kad atvykai į pilį, – galvos mostu pasisveikinęs, pradėjo kalbą žemaičių rikis, kreipdamasis į erazėną atlydėjusį karį. – Juk turėjai kartu su broliu laukti manęs pasalos vietoje rytoj.

– Turėjau, – linktelėjo Erdvilas. – Tačiau iš šito bailaus erazėno sužinojau tai, ką būtinai turėjai kuo greičiau išgirsti.

– Netgi taip, – ištarė Alminas, nužvelgdamas kampe stovintį Ingvarą. – Pasakok.

– Kaip buvai mums liepęs, apsistojome ten, kur prekybinis kelias susiaurėja, – pradėjo milžinas žemaitis. – Suvertėme medžius iš abiejų pusių, padarėme tokį tankumyną, į kurį joks raitininkas neprasibraus, ir pasiuntėme žvalgus stebėti hunų. Žvalgai man užvakar ir pranešė apie šito erazėno vedamą būrį, kuris sukiojosi pamiškėje. Iš karto susidomėjau, ko jie ten ieško. Pasekėme jų kelią, surengėme pasalą ir didžiąją jų dalį sučiupome. Tuos, kurie bandė priešintis, nužudėme. Šitas, – Erdvilas mostelėjo Ingvaro link, – vadovavo visam būriui. Kadangi jis pasirodė esąs bails,

kokių reta, man užteko tik truputi pagąsdinti, ir jis viską išklojo. Tik jo pasakojimas man pasirodė labai keistas, todėl, nors ir ketinau išlipti iš laivo pakeliui, nusprendžiau atvykti pas tave.

– Įdomu, – tarstelėjo Alminas. – Pasalai palikai vadovauti Manstą?

– Taip, – linktelėjo Erdvilas. – Palikau brolių vadovauti, kol manęs nėra.

– Gera, – pritarė žemaičių rikis. – Tęsk.

– Erazėnas papasakojo, kad Bleda jau kelias dienas žino apie mūsų pasalą ir pasiuntė mūsų sunaikintą grupę žvalgų ieškoti per mišką kelio iki upės bei gero upės kranto. Tinkamo tam, kad galima būtų plaustais porą tūkstančių vyrų nuplukdyti iki Kernavės ir pulti pilis iš upės pusės. Kita Bledos karių dalis turėjo užlaikyti visus mūsų vyrus pasalos vietoje.

– Ir pilis gintų tik tie du šimtai liečių, kuriuos mes šiaip ne taip surinkome, – pratęsė Alminas. – Protingas planas. Tik kodėl Bleda pasiuntė didžiulę grupę žvalgų ten, kur nepastebėtas susitvarkytų vienas?

– Štai ir man kilo toks klausimas, – linktelėjo Erdvilas. – Ir kodėl visą planą Bleda išpasakojo tokiam bailiui, nors turėjo suprasti, kad jo žvalgus mes galime sučiupti ir jų būrelį vadus ilgai netylės. Bleda juk garsėja gudrumu. Nepanašu, kad galėtų daryti tokias klaidas. Juk dabar jo planas nebeįgyvendinamas. Palikau kelias dešimtis vyrų miške. Jie sugaudys visus žvalgus, kurie bandys prasėlinti iki patogesnio upės kranto.

– Keistai viskas atrodo, – sutiko Alminas. – Bleda kaip ir parodo, kad lengvai mus galėtų apeiti ir nugalėti, bet to nedaro.

Kažkas čia ne taip. Kažko nežinome. Paklausinėkime dar erazėno. Kokia tarme jūs šnekėjotės?

– Lyvių, – atsakė Erdvilas.

– Gerai, – linktelėjo rikis. – Lyvių tarmę moku. Ei tu, kuo tu ten vardu, – mostelėjo Alminas kamputyje stovinčiam Ingvarui. – Priek.

Toliau kartojosi jau anksčiau užduoti klausimai ir atsakymai į juos. Ingvaras nieko neslėpė, nebandė išsisukinėti ar meluoti. Tik vienas klausimas erazėną gerokai sutrikdė.

– Sakyk, Ingvarai, – pokalbiui einant į pabaigą paklausė Alminas. – Kiek metų tave pažįsta Bleda?

– Manau, penkerius arba ketverius, – atsakė erazėnas kiek pamąstęs. – Nepamenu tiksliai. Bleda kilęs iš alanų. Kai prisijungiau prie jo būrio, jis jau buvo dešinioji chano ranka.

– Ar prisijungęs prie būrio iš karto tapai pėdsekiu?

– Taip, – linktelėjo Ingvaras. – Mane ir pakvietė kaip puikų pėdsekį ir neblogą lankininką.

– O per mūsų su Gerimantu kur buvai? – neatlyžo Alminas.

– Medyje miške, netoliese, – sąžiningai atsakė Ingvaras. – Turėjau stebėti, kur trauksis sembai.

– Būtent sembai? – kiek nustebo Alminas.

– Taip, – patvirtino erazėnas. – Bleda pats perdavė man Rugilos įsakymą. Net jei būtume pralaimėję mūsų, turėjau nustatyti tikslią sembų stovyklos vietą. Nebent tiek Rugila, tiek Bleda būtų žuvę. Tokiu atveju man buvo leista elgtis savo nuožiūra.

– Na ir? Aptikai sembus? – pasitiksline Alminas.

– Taip. Pranešiau apie tai Bledai.

– Tai Bleda tave gerai pažįsta?– iš kitos pusės pradėjo klausinėti Alminas.

– Taip. Jis visus savo žmones pažįsta ir moka išnaudoti visų savo vyrų stiprybes, – išpyškino Ingvaras visiškai neslėpdamas susižavėjimo savo vadu.

– Puiku, – linktelėjo žemaičių rikis. – O kas buvo toliau su sembais? Tau pasakė, kodėl reikėjo nustatyti būtent jų buvimo vietą?

– Ne, – papurtė galvą erazėnas. – Bleda man tik pasakė, ką daryti. Jis niekada man nepasakojo savo planų.

– O šįkart papasakojo?

– Šįkart jo, – kiek sumišęs patvirtino Ingvaras.

– Kodėl? – primygtinai klausinėjo Alminas toliau.

– Nežinau. Turbūt taip reikėjo, – nuskambėjo erazėno atsakymas.

– Būtent, – šyptelėjo žemaičių rikis ir papplekšnojęs erzėnui per petį šūktelėjo už durų laukusiems asmens sargybiniams. – Nuveskite erazėną į rūsį ir užrakinkite su likusiais hunais.

– Matai, Erdvilai, kaip įdomiai viskas klostosi, – palaukęs, kol iš menės bus išvestas Ingvaras, tęsė kalbą Alminas. – Šita paveikslo dalis aiški. Bleda tyčia mums atskleidė, kad žino apie pasalą ir kad lengvai galėjo apėjęs mus iš užnugario užimti pilį.

– O tada iš abiejų pusių apsupti ir galutinai sutriuškinti žemaičius, – papildė Erdvilas.

– O mes taip pasitikėjome savo jėgomis ir planu, kad nė nepagalvojome apie tokią galimybę, – palingavo galvą Alminas. – Gerai, dabar žinome, ką žino Bleda ir ką jis mums parodė, bet nežinome kodėl. Klausimas, ar svarbu kodėl?

– Gal ir svarbu, – numykė Erdvilas. – Bet aišku tiek, kad į šį klausimą mes neatsakysime.

– Būtent, – linktelėjo žemaičių rikis. – Todėl turime tiesiog atsižvelgti į esamą padėtį, nekvaršindami galvos dėl to, kas mums nežinoma. Darom taip. Užtvėrkite prekybinį taką. Palik ten pusantrą tūkstančio vyrų ir vadovauk jiems. Tegu surenčia sieną iš medžių ant tako taip, kad joks raitelis negalėtų nei prajoti, nei aplinkui miškais apjoti. Tegu hunai būna priversti pėsti pulti įtvirtinimus. Užlaikyk juos, jei pavyks, porą ar bent vieną dieną ir nuleisk jiems šiek tiek kraujo. Tada traukis į pilį. Pagrindinis mūšis vyks pilyje.

– O brolių su likusiais iš karto į pilį siųsti? – pasitikslino Erdvilas.

– Ne, – papurtė galvą Alminas. – Labai įdomūs šiandienykščiai sutapimai. Prieš tau atvykstant vienas po kito pas mane atkako du žygūnai. Vienas iš jų – žvalgas, kurį palikome stebėti Rugilos stovyklą. Jis matė, kaip į ją įjojo Glandas ir Autuma. Po to įsmuko į hunų stovyklą ir stebėjo, kaip Rugila aprėkė ir išvarė sembus, o sembų rikiai nė neatsisukdami išdidžiai išvyko.

– Vadinas, Glandas ir Autuma atsisakė Rugilos pasiūlymo? – pusiau paklausė, pusiau nutarė Erdvilas.

– Atrodo, taip, – linktelėjo Alminas. – Bet tai dar ne viskas. Atvyko ir antras žygūnas. Pasiuntinys nuo sembų rikio Glando. Jis perdavė, kad Glandas ir Autuma vedini dviem tūkstančiais kautis galinčių karių iš visų jėgų skuba tiesiai prie Kernavės tam, kad prisijungtų prie mūsų mūšyje su hunais.

– Čia nebloga žinia, – pritariamai linktelėjo Erdvilas. – Du tūkstančiai sembų mums labai pravertės prie pilies. Kada jie atvyks?

– Jie pora dienų atsilieka nuo Bledos.

– Vadinasi, – raukydamasis paskaičiavo Erdvilas, – jei užlaikysime Bledą ilgiau nei dvi dienas prie tako, tai sembai juos pasivys.

– Ir vieni stoję į mūsų bus sudaužyti, – pratęsė Alminas. – Darysime kitaip. Likusius vyrus siųsk ne į pilį, bet miškais į Bledos užnugarį. Kai tik hunai pradės puldinėti įtvirtinimus prie tako, tegu tie vyrai nutiesia slaptą kelią per mišką iki gero upės kranto ir paruošia plaustus. Tada tegu sutinka sembus, nuveda juos iki upės ir plaustais atgabena visus iki Kernavės. Pasinaudosime tuo, ką buvo sumąstęs Bleda.

– Gera mintis, – linktelėjo Erdvilas. – Bleda užtruks prie įtvirtinimų, o kai pro juos prasibraus, pilyje jo lauks ne du, o keturi tūkstančiai vyrų.

– Gal ir daugiau, – nusišypojo Alminas. – Glandas man pranešė nusiuntęs žmogų pas kuršių rikį Alarį ir nurodęs jam su visais savo vyrais vykti prie Kernavės prisijungti prie mūsų kovoje.

– Gera žinia, – taip pat šyptelėjo Erdvilas. – Kuršiai dabar pripažįsta sembų rikio viršenybę, tad Alaris neišdrįs nepaklusti Glandui. O kaip jotvingiai?

– Nežinau, – susiraukė žemaičių rikis. – Negrįžo nė vienas žygūnas, kurį siunčiau pas Borutą. Ir žvalgai, kuriems prisakiau stebėti jotvingius, pradingo. Manau, kad Boruta žaidžia kažkokį savo žaidimą ir iš jo pagalbos nesulauksime.

– Na, ir tegu tada jį žiurkės apninka, – norėjo nuspjauti, bet paskutinę akimirką susilaikė Erdvilas. – Turėsime sembus ir gal dar kuršius. Atsilaikysime.

– Atsilaikysime, – linktelėjo Alminas. – Tik nujaučiu negera. Man kažkodėl atrodo, kad mes patys nieko nelemiame, o esame kažkieno kito plano dalis. Visą šitą paveikslą, Bledos keistenybes, sembų pagalbą, kuršius, Borutos žaidimus, kažkas sieja, bet mes nežinome, kas. Mes tik veikiame darydami tai, kas mums numatyta. Gal Bleda mums tiesiog nurodė, ką turime daryti, nes priešingu atveju būtų mus labai lengvai nugalėjęs, o tai prieštarautų kažkieno planui.

– Na, baik su tokiomis mintimis, mano riki, – Erdvilas švelniai uždėjo ranką ant peties savo valdovui ir tuo pačiu artimam vaikystės draugui, norėdamas jį nuraminti. – Negali taip būti. Gal Gerimantas ir galėjo kurti tokius sudėtingus planus, bet nežinau kito tokio, kuris taip gebėtų. Tai tiesiog sutapimai.

– Gal tu ir teisus, bičiuli, – linktelėjo Alminas. – Nekvaršinkime galvos tokiomis mintimis. Tiesiog darom, ką suplanavę, ir tiek. Vyk pas karius. Jei gali, dabar pat.

– Gerai, mano riki, – pagarbiai linktelėjo Erdvilas ir išskubėjo iš menės.

Žvilgsniu išlydėjęs Erdvilą, Alminas ramiai prisėdo prie lango. Vykti pas karius pačiam nebereikėjo. Planas pasikeitė. Atrodo, sėkmė atsuko žemaičiams savo veidą, bet neramios mintys apie paslaptinę lėlininką ir save patį kaip menką bevalį kažkieno plano vykdytoją temdė jam džiaugsmą.

– Gal tikrai tai tik sutapimai, – beveik be garso sušnibždėjo Almino lūpos. – Gal...

Panašiu metu Kuršo pakrantės

...

Alaris nuo mažens buvo, kaip sakydavo tėvai, sunkus vaikas. Visą laiką gyvas, energingas. Lįsdavo į kiekvieną plyšį, lipdavo ant kiekvienos sienos. Viskas jam rūpėjo, viskas jam buvo įdomu. Tokie vaikai ilgainiui arba išauga į energingus vadovus, arba neišauga visiškai, nes nesėkmingai nušoka nuo kokio nors skardžio arba nukrenta iš medžio viršūnės. Net jei ir išauga, tokie vaikai augdami kelia daug rūpesčių tėvams. Alaris nebuvo išimtis. Ir ko tik jo tėvai nedarė. Maldavo, lupo, bandė kalbėtis. Niekas nepadėjo. Kiekvieną kartą pažadėjęs tėvams nebesielgti kvailai ir neapgalvotai, jis vis tiek, kur buvęs, kur nebuvęs, tai per ledą lytis puldavo šokinėti pavasarį, tai į kokią skardį, paplautą rudens audrų, nusprendavo užsiropšti. Galiausiai tėvai pasidavė ir nebekreipė į jo išdaigas dėmesio. Todėl kai būdamas keturiolikos Alaris nusprendė susirinkti įgulą ir pirmą kartą išplaukti piratauti į saksų pakrantes, jie tiesiog numojo ranka ir pasakė jam: „Daryk ką nori.“ Alaris ir išplaukė. Ne tik

išplaukė, bet, visų nuostabai, sugrįžo su geru grobiu, pasirodęs žygyje kaip puikus vadas. Ilgainiui Alaris nepastebimai pradėjo keistis – prieš puldamas kažką daryti, vis dažniau pagalvodavo, nors jo impulsyvumas ir energija niekur nedingo. Šešiolikos jis liko našlaitis – į netikėtą audrą pakliuvo laivas, plukdęs jo tėvus. Maža to, jis tapo kuršių rikiu ir liko vienintelis gyvas legendinio Knyvos palikuonis. Tada Alaris suprato, ką reiškia atsakomybė, ir pagaliau suvokė tai, ką jam visą laiką bandė įkalti tėvai. Jis, ir tik jis, tapo atsakingas už visos kuršių genties gerovę. Tai jį dar labiau apramino, bet nenuslopino polinkio į rizikingus žygius. Tie dveji metai po to, kai Alaris tapo kuršių rikiu, buvo patys neramiausi visoms aplink jūrą gyvenančioms germanų gentims. Niekada iki tol kuršiai tiek daug nepirato. Jei seniau per metus vykdavo pora žygių į fryzų, saksų ar jutų pakrantes, tai šitie dveji metai buvo vienas nenutrūkstamas žygis visur, išskyrus giminingų genčių gyvenamas pakrantes. Tik romėnų pirklų laivai galėjo jaustis daugiau ar mažiau saugūs, ir tai ne todėl, kad Alaris nebūtų norėjęs jų pulti. Tiesiog jam neleido Gerimantas ir sembų rikis Glandas, nuo kurio kuršiai buvo priklausomi. Tiedu manė, kad su romėnais pelningiau prekiauti nei kariauti. Alaris taip nemanė ir to neslėpė. Jis visiems kitų genčių rikiams, o ir kitiems savo pašnekovams, ne kartą sakė, kad mielai kardu ir ugnimi prasieitų per romėnų žemes. Kita vertus, šios kalbos tik kalbomis ir liko. Alaris ne kartą kitus rikius ir vaidilas tikino, jog gerbia savo protėvio Knyvos priesakus ir klausys tiek Glando, tiek Gerimanto nurodymų. Taip praėjo dveji metai. Atėjo hunai, Gerimantas surinko karius, tarp jų ir penkias šimties

kuršių vyrų, stojo į mūšį su hunais ir žuvo. Tik Alario akyse tai nieko nepakeitė. Jis ir toliau nebuvo linkęs kvailai maištauti ir prieštarauti tiek Glando, tiek to rikio, kuris ilgainiui užims Gerimanto vietą, nurodymams.

Žygūnas užklupo Alarį prie darbo pakrantėje, vadovaujančią trijų laivų ruošai eiliniam žygiui. Šį kartą nesibaimindamas galimų rudens audrų, jis ketino apsilankyti čiuodų gyvenamose pakrantėse.

– Riki, – kreipėsi žygūnas į Alarį. – Atnešiau jums žinutę nuo sembų rikio Glando.

– Ir ko nori mano tolimas giminaitis Glandas? – atsiliepė Alaris, nenustodamas stebėti, kaip į laivus kraunamos būtinios atsargos.

– Glandas prašo Jūsų nedelsiant surinkti karius, vykti link Kernavės ir ten prisijungti prie jo mūšyje su hunais.

– Ko? – perklausė nustebęs Alaris. – Aš jau nusiunčiau penkias šimtines į kovą su hunais kartu su Gerimantu. Nė vienas negrįžo. Kodėl turėčiau viską mesti ir dabar pat, tinkamai nepasiruošęs, kartu su savo vyrais vėl veltis į mūšį su hunais?

– Riki, – tęsė žygūnas, – mano rikis Glandas numatė šiuos klausimus ir liepė perduoti pažadą, jog jums surinkus bent tūkstantį vyrų ir atvykus prie Kernavės ne vėliau kaip po penkių dienų jis sutiks, kad surengtumėte žygį į Romą, ir neprieštarau, jei kitų genčių, tarp jų ir sembų, vyrai jungsis prie Jūsų. Žygi galėsite rengti kada tik panorėjęs.

– O, – nustebęs įsistebeilijo Alaris į žygūną. – O čia tai įdomiau. Žymiai įdomiau. Sakai, penkios dienos ir tūkstantis vyrų.

Hm. Įmanoma. Visiškai įmanoma. Išplaukti reikia poryt. Upėmis per tris dienas nuplauksime iki Kernavės. Gerai, šuoliuok atgal. Aš būsiu. Dabar reikia pasispausti.

Nusisukęs nuo žygūno Alaris energingai pamojavo netoliese buvusiems vyrams ir, kaip žirnius, išpylė nurodymus. Vienus jis pasiuntė sulaikyti jau beišplaukiančių laivų ir pranešti, kad kryptis bus kita. Kitus nusiuntė ruošti dar septynis laivus. Dar kitus – į aplinkinius kaimus surinkti trūkstančių vyrų iguloms. Reikėjo daug ką sutvarkyti ir suruošti. Daug, bet tai nebuvo neįmanoma. Tuo labiau, kad laukė toks neapsakomai nuostabus atlygis. Žygis į Romą, ir dar su kitų genčių vyrais. Čia jau nebe paprastas plėšikavimas. Taip galima ir patį Romos miestą apiplėšti ar kokią turtingą Romos provinciją užkariauti. Keistas dalykas tas gyvenimas. Vieną minutę darai įprastą darbą, nieko ypatingo nesitikėdamas iš ateities ir nekvaršindamas dėl to sau galvos, o po kelių minučių jau matai prieš akis šviesią savo ateitį ir tiesiog gėlėmis klotą kelią jos link. Belieka išpildyti kelias sąlygas. Alaris buvo pasiruošęs pasaulį nuo kojų ant galvos apversti, bet šias sąlygas įgyvendinti. Niekas negalėjo jo sustabdyti ir niekas nesustabdė.

Panašiu metu. Rugilos stovykla

...

Anksčiau ar vėliau, vienaip ar kitaip, bet dvikovoje su obuoliu dažniausiai laimi kirminas. O jei išvestumėme alegoriją ir sakytumėme, kad tas obuolys – tai žmogaus užsibrėžtas tolimesnių veiksmų planas, o kirminas – tai abejonės, turbūt rezultatas iš esmės nesikeistų. Vis tiek dažniau laimėtų kirminas. Žinoma, abejonės abejonėms nelygu. Tas kirminas gali būti juodas, nuspalvintas nepasitikėjimo savimi su nevisavertiškumo atspalviais. Tačiau gali jis būti ir kitoks. Šviesus, spindintis, na, tiesiog toks su sparneliais, visas švytintis laimingos ateities šviesa, galimu svajonių išsipildymu, kitokio, žymiai geresnio, plano paveikslu. Būtent toks kirminas ir graužė Rugilos pasiryžimą eiti jau daugelį metų puoselėtu keliu. Graužė, graužė ir pagaliau pragraužė. Palaipsniui Rugilos svarstymai, kurį galimą tolesnį kelią pasirinkti, peraugo į svarstymus, kaip būtų geriau žengti nauju keliu. Jis vis dažniau ir dažniau save pagaudavo mąstant apie tai, ką pasiimti su savim iškeliaujant pas sembus, ir svar-

biausia – ką toliau daryti su hunais. Galiausiai atėjo diena, kai Rugila nustojo melavęs sau ir galutinai apsisprendė eiti ten, kur veda širdis. O tada pagaliau atslūgo įtampa, grįžo energija ir gyvenimo džiaugsmas. Jis pasirinko ir nuo šiol vykdys tai, ko taip slapta net nuo savęs paties seniai troško. Rugila grįš namo, ir ne vien tam, kad pajustų gimtinės teikiamą šilumą. Jis grįš tam, kad sukurtų savo imperiją. Imperiją, kuriai – jis tikėjo – nebuvo lygių anksčiau ir nebus lygių ateityje ir kuri sunaikins ir pačią Romą, ir net atsiminimus apie tą blogio irštą.

Jau kitą dieną stepėmis šuoliavo Rugilos žygūnas. Jo kelias vedė link Kernavės, pas ten skubantį sembų rikį Glandą, ir nešė jis gintaro gabalėlį bei kelis žodžius. Pašaliniam galbūt visai nesuprantamus žodžius, bet tiek daug reiškiančius Glandui ir Rugilai. „Būsiu po dviejų mėnesių“, – štai kaip skambėjo tie žodžiai, galėję tiek daug pakeisti. Turėjo jis pasakyti Glandui ir dar ką. Tai, kas šį, ypatingo Rugilos pasitikėjimo ne kartą sulaukusį karį, kiek sukrėtė, bet neatgrasė nuo užduoties. Jis buvo ištikimas Rugilai, ir tik Rugilai, todėl buvo pasiryžęs įvykdyti net keisčiausią savo vado įsakymą.

Bledos stovykla

...

Masyvus pusamžis vyras sėdėjo ant aukšto stambaus bėro žirgo. Ne, vyras nebuvo storas. Nebuvo jis ir aukštas. Jo tiesiog buvo daug. Neapsakomai platūs pečiai, ko gero, platesni nei bet kurio kito, net ir dviem galvomis aukštesnio, ordos kario. Masyvios rankos, tokio storumo kaip normalaus vyro kojos. O ir pačios kojos buvo panašios į galingo ąžuolo šakas. Nužvelgęs tokio sudėjimo žmogų, kiekvienas sutiktų, kad visiškai įmanoma, jog toks vyras be vargo galėtų iškelti virš galvos tą patį žirgą, ant kurio sėdi. Gal ir galėtų, o gal ir ne. Bleda niekuomet nebandė kelti žirgo virš galvos, nors ordoje apie jo fizinę jėgą buvo kuriamos legendos. Nebuvo ordoje stipresnio už jį vyro. Turbūt, nebuvo ir gudresnio. Be viso to, bebaimio ir atsidavusio bei ištikimo. Ištikimo savo chanui Rugilai, su kuriuo jis buvo kartu nuo pat jaunystės metų, o svarbiausia, ištikimo jų bendram tikslui ir pačiai ordai, kurią jiedu kartu kūrė. Tai Bleda pasiūlė ir pats įvykdė pašėlusį raitininkų manevrą apeinant

žemaičius ir smogiant į išvelgtą silpną Gerimanto kariuomenės vietą – germanų samdinius. Visi kariniai jo planai ir sumanymai iki šiol pavykdavo. Ne išimtis buvo ir dabartinis, kuris, atrodo, klostėsi tiesiog neapsakomai sėkmingai. Ramiai sėdėdamas ant žirgo, Bleda abejingai stebėjo aplinkui verdantį pasiruošimo tolimesniai žygiui šurmulį ir laukė artėjančių žvalgų, kurie, jo tvirtu įsitikinimu, turėjo pranešti, kad žemaičiai jauką prarijo ir elgsis taip, kaip jis numatė. Atjojantys žvalgai buvo tokie pat kresni, tamsios odos ir įkypų akių, kaip ir jis pats. Ne be reikalo Bleda jais pasitikėjo žymiai labiau nei erazėnų medžiotojais ar marių žemdirbiais. Šitie žvalgai buvo alanai, sūnūs genties, iš kurios kilo ir jis pats. Kartu su juo nuo tų laikų, kai jis nusprendė palikti savo karingą alanų gentį ir sekti paskui pas juos užklydusį Rugilą, kuris savo kalbomis sugebėjo uždegti ne vieno alanų raitininko širdį. Seniams Rugila nepatiko. Nepatiko jo mintys ir kalbos. „Jis tik pražudys mūsų vyrus beprasmiškame kare su Roma“, – kalbėdavo jie ir dažniausiai primindavo apie ankstesnius alanų žygius prieš romėnus, pralaimėjimus ir tų pralaimėjimų pasekmes. Bet jaunimas jį dievino. Tarp jų ir Bleda. Jiedu – Rugila ir Bleda – buvo bendraamžiai, o netrukus tapo artimi kaip broliai. Naiviam ir kupinam karštakošiškų minčių apie teisingą kovą su engėjais romėnais, pasaulio pertvarką ir beribius užkariavimus Bledai Rugila buvo tiesiog neprilygstamas autoritetas, neklystantis mokytojas ir kelrodė žvaigždė. Todėl kai genties senoliai subūrė kelis šimtus vyrų ir pabandė jėga nutildyti, kaip jie sakė, „nuodingos gyvatės liežuvi“, Bleda ir pora šimtų alanų neabejodami stojo Rugilos pusėn. Įvyko mūsų tarp

kelių šimtų senolių suburtų alanų būrio ir tuometės ordos užuomazgos. Vėliau romėnai šį mūšį aprašė kaip karą tarp hunų ir alanų. Iš tiesų tai buvo trumpalaikis susidūrimas, kuriame ryškiai sužibo Rugilos, kaip vado, žvaigždė ir pirmąsyk atsiskleidė Bledos karvedžio sugebėjimai. Jau po valandėlės senolių suburtas būrys išsisklaidė ir pasitraukė, o orda iš alanų žemių išvyko gerokai stipresnė, nei buvo iki tol. Turbūt galima sakyti, kad hunai atsirado būtent po tos pergalės. Nes tik nuo tada Rugila nusprendė, kad jų ordai reikia pavadinimo, ir pasirinko graikiškos kilmės žodį, reiškiantį „žiaurūs žmonės“. Ordai augant, didėjant laimėtų mūšių skaičiui, pradėta kalbėti apie hunų gentį ar hunų tautą. Gal tai ir buvo teisinga. Nors kiekvienas pavienis ordos narys buvo kilęs iš kokios nors kitos genties, bet dauguma jų, neišskiriant ir Bledos, visų pirma laikė save hunais, o tik po to prisimindavo, kad jis alanas ar koks nors erazėnas.

– Vade, – prišuoliavęs žvalgas linktelėjo galvą pasisveikindamas ir savo žodžiais ištraukė Bledą iš minčių bei prisiminimų sūkurio. – Viskas buvo taip, kaip spėjai. Žemaičiai pastebėjo erazėnus, nusekė juos iki pamiškės ir miške surengė jiems pasalą. Beveik visus paėmė gyvus, nutempė iki upės, susodino į laivus ir nuplukdė į Kernavę. Miškuose žemaičiai paliko du būrius pasalose. Pasalos išdėstytos protingai, bet apeiti jas galėtume.

– Ingvarą paėmė gyvą? – paklausė Bleda.

– Taip, – linktelėjo alanų žvalgas. – Jį tiesiog už pakarpos į laivą nusinešė toks didžiulis karys. Niekada dar nemačiau didesnio vyro. Šiek tiek pasekiau laivą. Jis niekur nestojo ir nuplaukė tiesiai į Kernavę.

– Tada gerai, – linktelėjo Bleda. – O tu ką pasakysi? – paklausė jis tuo metu prišuoliavusio antro žvalgo.

– Pasalos vietoje didžiulis sujudimas, – atsakė pastarasis. – Žemaičiai puolė kirsti medžius ir verčia juos ant kelio. Stato užtvaras.

– Puiku, – nusišypsojo Bleda. – Galite pailsėti valandžiukę. Po valandos prisistatote pas mane. Turėsiu jums naują užduotį.

„Ką gi, – galvojo Bleda, stebėdamas tolstančius žvalgus. – Viskas kaip aš ir tikėjausi. Už mūsų sembai, priekyje žemaičiai. Jei man reikėtų užimti Kernavę, tai būtų taip pat lengva, kaip obuolį iš vaiko atimti. Paruoščiau pasalą sembams, juos sudaužyčiau, tada pasiųsčiau porą tūkstantukų vyrų nusigauti iki Kernavės iš upės pusės, o pats taip spustelčiau žemaičius prie kelio, kad jie cypdami bėgtų. Sudeginęs Kernavę, perleisčiau likučių valdymą Borutai. Viskas, per savaitę susitvarkyčiau. Būtų lengva, jei mano užduotis būtų nugalėti. Bet užduotis sunkesnė – pralaimėti taip, kad niekas nesuprastų, jog pasidavinėju, taip, kad sembai taptų didvyriais, Boruta pasitrauktų pabrukęs uodegą, o mano kariai nepatirtų didelių nuostolių. Tad bus taip. Nuvyksime iki užtvaros, nulipsime nuo žirgų, išdėstysiu lankininkus toliau ir jų ugnies priedangoje pasiųsiu vyrus į puolimą. Per dieną žemaičius nustumime. Tada ramiai, neskubėdami, apsiausime Kernavę, bet tik iš vienos pusės. Reikia nutaikyti laiką taip, kad prie Kernavės praleistume tik vieną dieną, o paskui atvyktų sembai. Tada vieni prieš kitus kelias dienas pasimaivysime, pasiderėsime, o po savaitės pripažinsiu pralaimėjimą ir pasitrauksiu. Svarbu nesudaužyti žemaičių prie užtvaros ir leis-

ti jiems pasitraukti truputį apipešiotiems. Jie turi būti įsitikinę, kad tai jie mane užlaikė ir turi galimybių nugalėti prie pilies, kai tik atvyks į pagalbą sembai. Ir pilį reikės kelis kartus pulti. Gal net su sembais apsimestinai pasistumdyti. Ką gi, planas aiškus,“ – taip mąstydamas, Bleda stebėjo besirikiuojančius žygiui savo karius ir nevalingai šypsojosi. Daug kas kalbėjo, kad nėra kito tokio talentingo karvedžio kaip Bleda. Jis šypsodamasis klausydavosi tokių kalbų, niekada joms garsiai nepritardavo, bet giliai viduje buvo visiškai įsitikinęs, kad tikrai nėra kito tokio gabaus karvedžio kaip jis pats.

Kitą dieną prie užtvaros

...

Visą naktį lijo. Ne kaip iš kibiuro, bet vis tiek labai įkyriai ir nemaloniai. Piktdžiugiškai išsiviepę lietaus lašeliai, pagauti žvarbaus vėjo, daužėsi žmonėms į veidus, tekėjo už apykaklių, sukeldami gausybę nemalonių pojūčių, kas juos pačius tik dar labiau džiugino. Paskui, nutekėję ant žemės ir susibūrę į balas, jie dalindavosi įspūdžiais ir girdavosi, ką kuris iškrėtė negero. Vieni pasakojo, kaip užpylė akis kokiam nelaimėliui žmogėnui, tas paslydo ant prekybos kelio suverstos užtvaros ir nusivertė žemyn. Kiti šūkalojo, kad tai būtent jie, tik truputį padedami žvarbaus vėjo, padarė šią užtvarą labai slidžią. Vienu žodžiu, kol buvo tamsu, krintantys lietaus lašai linksminosi mėgaudamiesi savo smulkiomis niekšybėmis. O paskui prašvito. Prašvito ir lietus liovėsi. Ne, saulė neišlindo ir vis dar buvo apsiniaukę, o sunkūs debesys vis dar slinko beveik kabindami aukštesnių medžių viršūnes. Tiesiog lietus liovėsi, nes lašeliai išsigando ir jokie debesų įkalbinėjimai nebegalėjo jų priversti kristi žemyn. Kristi ten, kur

siaurame ruože, atskirtos suverstų medžių užtvara, viena priešais kitą stovėjo dvi įsiutusių ginkluotų ir kovai pasiruošusių žmonių masės. Jokie lašeliai nebenorėjo tokiems painiotis po kojomis.

– Ot žaltys, – nusikeikė Erdvilas, matydamas, kad lietus liovėsi. – Lietus jų lankininkams nebetrukdytų. Persirikiuojame. Dvi šimtinės lieka užtvaros priedangoje. Miškuose esantys būriai lieka savo vietoje. Kiti atsitraukia per penkiasdešimt žingsnių. Dvi eilės vyrų su skydais – į priekį, už jų lankininkai, tada dar trisdešimt žingsnių, ir rikiuojasi pagrindinės jėgos, – išklaušę paskubomis išbertus nurodymus, žygūnai nedelsdami išskirstė perduoti jų būrių vadams.

– Manai, išrikiuos lankininkus ir be perstojo apšaudys mūsų vyrus? – pasitikslino Manstas, stovėjęs šalia savo vyresnio brolio. Toks pat aukštas, bet dar neįgavęs nei tokios pat jėgos, nei masės, jis visur sekė brolių ir mokėsi iš jo.

– Taip, – linktelėjo Erdvilas. – Lankininkų jie turi turbūt dešimt ar net dvidešimt kartų daugiau nei mes ir šaudė jų lankais toliau, o ir lankininkai geresni. Žemaičio stiprybė – artima kova akis į akį ar rikiuotėje, kai svarbu drausmė ir narsa. Šaudymas iš lankų nėra mūsų stiprioji pusė. Taigi, jie šaudys ir šaudys, o tuo pačiu metu banga po bangos jų nuo arklių nusodinti vyrai plaksis į užtvaramą bandydami ją pralaužti. Tuo pačiu metu jie brausis per mišką iš šonų, bet manau, nearšiai, tik tiek, kad užlaikytų ten esančius mūsų vyrus. Blogiausia bus kiekvieną kartą, kai norėsime pakeisti pavargusius vyrus prie užtvaros. Nauji būriai bėgdami visuomet pateks į apšaudymo lauką ir būtent tada patirsime didžiausius nuostolius.

– O mūsų lankininkai jiems taip pat pakenkti negalės, nes jų per mažai? – pasitiksino Manstas.

– Būtent, – linktelėjo Erdvilas. – Jie patys dažniausiai už skydnešių nugarų turės tupėti. Mūsų pranašumas tik tas, kad hunai geri raitininkai, bet pėsčioje kovoje labai retas kuris iš jų prilygsta žemaičiui. Pulti jie galės ne visa mase, o daugiausia keturiasdešimt ar penkiasdešimt vyrų iš karto. Kiti spaus iš nugaros pirmas eiles. Tarp jų kils sąmyšis, grūstynės. O mūsų šikšniai įpratę prie tokių kovų. Jie tvirtai gins užtvarą ir drausmingai keisis. Gaila, kad daugiau kaip du šimtus vyrų negalime vienu metu pastatyti prie užtvaros. Jei jų bus daugiau, pateks į hunų lankininkų apšaudymo lauką.

– Hunų prie užtvaros kris po dešimt už kiekvieną mūsų šikšnį, bet jų per daug. Jie sau gali leisti tokius nuostolius, o mes dešimtimis prarasim vyrus, kurie bandys pakeisti pavargusius prie užtvaros būrius. Laimėti mums nepavyks. Ką darysime? – niūriai kalbėjo Manstas, žiūrėdamas į besirikiuojančius priešus.

– Tą, ką ir turim, – atsakė Erdvilas. – Užlaikysime juos visą dieną, nuleisime kiek įmanoma daugiau kraujo, o naktį atsiuksime. Tikras mūsų vyks prie Kernavės, o ten prieš hunus stos ne tik žemaičiai su liečiais, bet ir sembai su kuršiais. Prie Kernavės visi kartu mes nugalėsime.

– Žiūrėk, brolau, – linktelėjo Manstas, išklausęs padrąsinančių brolio žodžių. – Tai, ką pasakei, pildosi. Štai rikiuojasi jų lankininkai. Dar truputis, ir prasidės apšaudymas.

Hunai niekur neskubėjo. Plačiai pasklidę pievoje priešais pamisnę ir kelią kertančią medžių užtvarą, iš pirmo žvilgsnio jie

atrodė kaip pakrika šen ten judančių žmonių masė. Bet taip tik atrodė. Įdėmiau įsižiūrėjus buvo matyti aiški šios masės judėjimo sistema, atskiri dariniai, kurių kiekvienas turi savo tikslą. Taip palaipsniui prie miško abipus užtvarto kelio išsirikiavo po tūkstantį pėsčių labai įvairiai ginkluotų vyrų. Gretos jų buvo nedarnos, o ir labai drausmingi jie neatrodė. Tačiau nei didelės drausmės, nei darnių gretų jiems ir nereikėjo. Jie turėjo brautis į pamiškę ir joje palaikyti nepertraukiamą veiksmą. Kitais žodžiais, šie nesunkiai ginkluoti kariai turėjo atitraukti pamiškę ginančių žemaičių šimtinių dėmesį ir neleisti joms paremti užtvaros gynėjų. Prieš pačią užtvarą rikiavosi kiek kitokie vyrai. Sunkiau ginkluoti, nešini skydais ir visi – su suketintos odos šarvais bei šalmais. Už jų darniomis eilėmis rikiavosi pagrindinė hunų smogiamoji jėga – lankininkai. Bledai žiūrint iš šono, vaizdas buvo labai gražus. Lankininkų rikiuotė sudarė tiesiog idealų kvadratą, kurio kiekvieną kraštinę sudarė po šešias dešimtis karių, stovinčių per porą metrų vienas nuo kito. Už lankininkų būriais rikiavosi Bledos kariuomenės rezervas, kurio užduotis buvo užtikrinti pailsusių pirmų eilių kaitą. Taip po truputį iš, atrodo, padriko judėjimo gimė tiesiog ideali tvarka, kaip simbolis to, kad chaosas ir tvarka – tik dvi vieno reiškinio pusės, o mes matome tai vieną, tai kitą, labai retai sugebėdami įžvelgti visumą. Štai kiekvienas būrys užėmė savo vietą ir kiekvienas vyras žinojo savo užduotį. Dar keliolika minučių ramybės, tylos, kai kiekvienas liko su savo mintimis, išgyvenimais ir neišvengiama ateities baime, o tada, kaip atėjusios audros pranašas, nuskambėjo rago gausmas. Gausmas, kuris kiekvienam jį išgirdusiam

priminė išsišiepusios mirties artumą, bet neatėmė nei ryžto kautis, nei vilties, kad laikas pažvelgti giltinei į akis dar neatėjo.

Darniai pakilo lankai, išleisdami pirmą kaip įsiutusių širšių būrys lekiančių ir geliančių strėlių spiečių. Jos krito ant iškeltų skydų, laikas nuo laiko rasdamos tarpus tarp jų. Ir tada prasi-dėjo Mirties šokis. Nepaisant žmonių ryžto ir vilties išgyventi, ji sukosi šokio judesiu, negailestingai nutraukdama pirmąsias gyvybių stygas. Nuobodžiai sukosi, be jokio polėkio, neskubėdama, bet kartas nuo karto pasiekdavo vieną ar kitą stygą ir nutildydavo skambančią gyvenimo dainą.

Strėlės kilo ir leidosi spiečiais, ir tik po penkto spiečiaus į priekį link užtvaros pajudėjo pirmosios puolančiųjų hunų eilės. Jiems priešais atskrido nepalyginamai menkesnis žemaičių strėlių būrelis, nepadaręs nei didelės žalos, nei kokio nors įspūdžio. Riaumodami kaip įsiutusių šernų būrys, hunai puolė užtvarą ir susidūrė su ramiais, drausmingais, galima sakyti, igudusiais tokių įsiutusių šernų tramdytojais, vyrais, vieną po kitos kapojančiais užtvaros viršuje pasirodančias rankas ir galvas.

Pamiškėje vyko kažkokios stumdynės. Hunai žengė į mišką, o ten juos sutiko iš sunkiai įžengiamos tankmės ar iš už suverstų medžių smeigiančios ietys. Hunai kapojo tas ietis ir medžius bei krūmus, žemaičiai bandė jiems sutrukdyti ir kaip nors pasmeigti. Žodžiu, pamiškėje visi buvo užsiėmę kažkokia prasminga veikla, bet Mirčiai ten veikti nebuvo ką. Pagrindinis jos šokis persikėlė prie užtvaros. Mirtis sukosi vis greičiau, su vis didesniu įkarščiu, o laiko tarpai tarp gyvybės stygų trūkių vis trumpėjo. Praėjo minutė, dešimtis, antra, trečia, o hunų įniršis nemažėjo.

Jie vis ropštėsi ir ropštėsi per kiek aukštesnę nei žmogaus ūgio užtvarą. Ropštėsi ganėtinai organizuotai. Vieni skydais kilstelėdavo kitus, o tie bandydavo parblokti gynėjus ir iškovoti erdvės einantiems paskui. Tik kol kas jiems nesisekė. Kaip nemažėjo hunų įniršis, taip kol kas neišseko žemaičių jėgos. Nė vienam hunui nepavyko perlipti užtvaros, o tuo labiau nublokšti bent vieno užtvaros gynėjo. Mirtis kiek nusivylė. Po, atrodo, daug žadančio pirmojo gyvybių derliaus prie užtvaros nutrauktų gyvenimo stygų skaičius staiga nustojo augęs. Ji niekaip nesuprato, kas čia per kautynės, jei jose beveik nėra žuvusiųjų. Taip, hunai vienas po kito krito iš viršaus, bet krito kažkaip minkštai, sugauti apačioje besispiečiančių bendražygių rankų. Retas kuris nukentėdavo stipriau, o žuvusiųjų kol kas buvo ne daugiau kaip dvi dešimtys. Dažniausiai tokie nupuolėliai pakildavo, pasipurtydavo kaip įsiutę kuiliai ir vėl ropšdavosi aukštyn. Mirtis liovėsi šokusi ir viltingai pažvelgė ten, kur ant žemaičių su skydais bei už jų stovinčių lankininkų nepaliaujamai krito hunų strėlės. Pažiūrėjusi ji vos nesusikeikė iš apmaudo. Tai buvo labai kultūringa Mirtis, todėl ji nurijo besprūstančius žodžius net pamačiusi, kaip žemaičių skydnešiai ir lankininkai tvarkingai atsitraukė prie pagrindinių pajėgų už hunų strėlių apšaudymo lauko ribos. „Na, nieko, – pagalvojo Mirtis. – Ne viskas prarasta. Tuoj žemaičiai turės pakeisti pailsusius karius prie užtvaros ir kol tie atbėgs, hunai ne vieną dešimtį jų paklos savo strėlėmis.“ Tingiai prisėdusi ant vieno iš nuverstų medžių, ji kantriai laukė ir dairėsi, tik kartas nuo karto kilsteldama kaulėtą ranką ir užgesindama kokio nors ypač nerangaus kario gyvenimo žiburėlį.

– Ak tu, gyvate dvigalve, rupūže tu žalioji, – nesusilaikė ir keiksmiais prapliupo net ši kultūringa Mirtis, pamačiusi, ką veikia kelios Erdvilo pasiųstos žemaičių šimtinės. – Jie, niekadėjai, juk keliuką per mišką tiesia nuo pagrindinių jėgų iki pat užtvaros. Taip jie galės ramiai ir saugiai keistis visiškai nepakliūdami po hunų strėlėmis. Ne, man čia tikrai nėra ką veikti. Tik laiką veltui gaištu.

Gal Mirtis ir buvo teisi, bet pasitraukti ji niekaip negalėjo. Galų gale, darbas yra darbas, o Mirtis buvo dar ir labai pareiginga. Juk kur mūsų, ten turi būti ir Mirtis. Koks čia mūsų be Mirties. Toks pasistumdymas labiau gatvės peštynėmis vadintinas, o ne rimtu mūsų. Todėl ji pasiliko, slapta vildamasi, kad galbūt dar viskas pasikeis. Žinoma, toji viltis buvo labai mažutė. Savo įgudusiomis akimis Mirtis matė, jog nėra jokių ženklų, kad kas nors iš esmės pasikeis, o šitas vadinamasis mūsų jos asmeninėje klasifikacijoje pagal sumedžiotų gyvybių skaičių vargiai pakils virš karštų gatvės muštynių. Išgirdusi rago gausmą, Mirtis susidomėjusi pažvelgė į besikeičiančius hunus tikėdamasi, kad tarp naujai puolančių vyrų vėl atsiras neatsargių karštakošių ir vėl pasikartos sėkmė, kaip per pirmas dvi minutes prie užtvaros, kai gyvybės neteko beveik dešimtis hunų. Paspoksojusi Mirtis nusuko žvilgsnį kitur, visai nebetekdama vilties. Jei tarp hunų ir buvo karštakošių, tai jie turbūt visi ir žuvo per dvi pirmąsias minutes. Antros bangos vyrai atlėkė tokie pat įsiutę kaip pirmosios, bet nuo pirmųjų sekundžių ropštis pradėjo labai tvarkingai ir organizuotai. Vieni kėlė kitus, tie atstatę skydus bandė kaip nors perlipti per užtvartą ir nustumti už jos stovintį artimiausią

žemaitį. Tas savo ruožtu, kiek turi sveikatos, daužė per atstatytą skydą, tad hunas su visu skydu krito atgal, kur jį pagaudavo draugai. Visiškai nusivylusi Mirtis net ėmė dairytis į pamiškę, tačiau greitai nususuko, net negalėdama žiūrėti į tą kautynių parodiją, kuri ten vyko.

Taip slinko valandos. Keitėsi hunų būriai, puolantys užtvarą, saugiai keitėsi užtvarą ginantys žemaičiai, o Mirties sumedžiotų gyvybių skaičius padidėjo tik dešimtimi. Mirtis nebematė prasmės ne tik šokti, bet net ir ranką kilnoti. Tik vieną kartą jos dėmesys atgijo, nes hunai surišo vienus su kitais dvi dešimtis arklių ir prie jų prikabino didžiulius kablius. „Dabar tai bus, – džiaugsmingai pagalvojo Mirtis. – Hunai prikabins kablius prie suverstų rąstų, arkliais juos išstampys, o tada visi drauge puls žemaičius. Bus tikros skerdynės.“ Mirtis net pradėjo šokčioti iš nekantrumo, vis laukdama, kol tie hunai ves žirgus prie užtvaros ir kabins kablius už medžių. Bet netrukus ji nurimo nieko nebesuprasdama. Hunai tiesiog vedžiojo surištus kartu žirgus pirmyn atgal, lyg demonstruodami žemaičiams, ką jie galėtų padaryti, bet realiai nieko nedarė.

– Ak tu, žiurke, – vėl nusikeikė Mirtis, visiškai nebetekdama kantrybės. – Na, kas čia vyksta pagaliau. Čia ne mūšis, čia kažkas, na kažkas tokio... – Mirtis iš pykčio net neberado žodžių pasipiktinimui apsaityti. – Ir aš šitoje nesąmonėje turiu dalyvauti. Ne, aš išeisiu. Tikrai išeisiu. Paminėsite mano žodį, išeisiu. Esu padori Mirtis ir tyčiotis iš savęs neleisiu.

Tik ji niekur neišėjo. Kaip jau minėjau, tai buvo labai pareižinga Mirtis. Hunai vis lipo, žemaičiai vis juos stūmė, veiksmas,

santykiškai vadintinas mūsų, vis vyko, tad ir Mirtis turėjo būti šalia. Iki sutemų ji sumedžiojo dar dviejų nelaimėlių gyvybes. Sutemus viskas nurimo, ir ji išėjo. Išėjo, tvirtai pasiryžusi kitą dieną nebepasirodyti ir šitų artistų pasistumdymuose nebedalyvauti.

Nurimus paskutiniams mūsų garsams, palaipsniui vėso vyrus apėmęs įkarštis. Paprasto kario akimis viskas klostėsi netgi labai gerai. Žuvusių buvo labai nedaug, o ir sužeistųjų, kurių dejonės išgyvenusiems paprastai primena gyvybės trapumą, beveik nesigirdėjo. Tik vienas kitas buvo sužeistas rimčiau ir negalėjo sulaikyti dejonų. Dauguma sužeistųjų tiesiog kasėsi apdaužytus šonus ir tylėjo, nepaisydami dar visai pakenčiamo skausmo. Negalėjo juk rimtas karys, nesvarbu, ar tai hunas, ar žemaitis, dejuoti dėl menko įpjovimo ar mėlynės. Po truputį abi stovyklas ėmė siausti ramybė, o karių akis merkti fizinio ir emocinio nuovargio sukeltas miegas. Tik ne visi galėjo nurimti. Štai žemaičių stovykloje, šalia laužo, nerasdamas sau vietos blaškėsi Mantas, vėl ir vėl bandydamas perkalbėti brolių Erdvilą, nusprendusį trauktis tą pačią naktį ir apleisti pozicijas prie užtvaros.

– Bet aš niekaip nesuprantu, brolau, – kiek karščiavosi Mantas. – Na, kodėl? Mums puikiai sekėsi. Jų lankininkai mums nieko blogo padaryt negalėjo. Žiūrėk, praradom ne daugiau kaip dvi dešimtis vyrų. Jei viskas vyks taip, kaip šiandien, mes čia dar savaitę juos galime užlaikyti. Per tą laiką ir sembai atvyks prie Kernavės, ir kuršiai.

– Brolau, o tu apskritai supratai, kas vyko? – nuvargęs paklausė besiblaškančio brolio Erdvilas.

– Kokia prasme? – nesuprato Manstas.

– Va, tu pasakei, kad praradome tik dvi dešimtis vyrų. Hunai turbūt prarado kokias keturias dešimtis. Ar kada nors matei mūšį, kuriame būtų tiek mažai žuvusių?

– Na, nežinau, – vis dar nieko nesuprato Manstas. – Na, hunai puolė iškėlę skydus, todėl mūsų šiek tiek sunkiau pasiekdavo.

– O ar kada nors matei, kad karys ropštųsi viršun iškėlęs skydą? – tęsė Erdvilas. – Ką jis ten su tuo skydu darys? Viena ranka laikosi už atramos, kita iškėlęs skydą, o smūgiuos kuo?

– Na, – truputį sutriko ir nurimo Manstas. – Tai gal hunai taip įpratę?

– Aha, – numykė Erdvilas. – Hunai, kurie laimėjo begalę mūšių, kurie sėkmingai šturmavo jiems pasipriešinusius avarų miestus, įpratę kabariotis ant sienų laikydamiesi virš galvos skydus. Kurgi ne... O ar matei arklius, surištus kartu ir valkiojančius tuos du didelius kablius paskui save po lauką?

– Mačiau, – linktelėjo Manstas. – Bet juk prie užtvartos jie nėjo.

– O kodėl nėjo? Kas jiems galėjo sukliudyti privesti arklius prie užtvartos, užkabinti apatinius rąstus ir vieną po kito juos ištašyti? Jie lengvai galėjo sugriauti užtvartą ir visa mase mestis ant mūsų gretų.

– Nežinau, – gūžtelėjo pečiais Manstas. – Tada juk būtų labai daug žuvusių iš abiejų pusių. Gal Bleda saugojo savo karių?

– Brolau, buvai didžiąja mūšyje šalia mūsų rikio Almino. Matei, kaip šitie patys Bledos vyrai puolė germanų samdinių gretas. Tau ką, bent akimirką atrodė, kad jie saugosi? – papurtė

galvą Erdvilas. – Toks įspūdis, kad matome visiškai kitus žmones, vadovaujamus visiškai kito vado. Aš visame tame nematau jokios prasmės ir tai mane gąsdina. Jei jie išstampytų užtvartą ir pultų mus visa mase, taip, sutinku, jų žūtų daug. O mes atgultume beveik visi. Net jei Bleda žino apie sembus, kas visai tikėtina, jam būtų naudingiau sunaikinti pagrindines žemaičių pajėgas čia, o ne prie Kernavės, kur prieš jį stos gerokai daugiau vyrų.

– Bet jis to nepadarė, – numykė Manstas, nežinodamas, ką dar pasakyti.

– Va, va, todėl ir klausiu, ar supranti, kas čia vyksta. Bleda mums aiškiai parodo, ką jis gali padaryti, bet to nedaro, leisdamas suprasti, kad jei neatsitrauksim, jis tą padarys. Jo vyrai tiesiog žaidžia puolimą. Kodėl? Kam visa tai? Kam leisti mums pasitraukti, ir dar prašvaisčius veltui visą dieną? Tai jam nenaudinga jokių atvejų, – garsiai svarstė Erdvilas. – Jei jis žino apie sembus, jokių būdu neturėtų leisti mums susijungti. Jei nežino, tai turėtų sunaikinti žemaičius čia ir pulti, jo manymu, beveik neginamą Kernavę. Man labai nepatinka, kai nesuprantu, kas ir kodėl vyksta. O ir Bledos užuominą su žirgais supratau. Mes, brolau, po valandos kelsime vyrus ir ramiai trauksimės link Kernavės. kažkas man kužda, kad mūsų niekas nepuls vytis, o hunai visai niekur neskubės.

– Gal tu ir teisus, brolau, – galutinai nusiramino jaunasis Manstas. – Galų gale, juk rikio užduotį mes įvykdėme.

Po poros valandų, dar tolokai iki tos akimirkos, kai aušra nuspalvina žemę taip dailininkų mėgstamomis spalvomis, tvarkinga vorele žemaičiai judėjo link Kernavės. Jie niekur nesku-

bėjo, nes jų vadas Erdvilas buvo tvirtai įsitikinęs, kad jų niekas nesivys. Pasirodė saulutė ir netgi gerokai pasiridinėjo dangumi, kai prie užtvaros priėjo hunai, vesdami surištus žirgus, velkančius du didžiulius kablius. Lygiai taip pat niekur neskubėdami, jie pradėjo ardyti žemaičių paliktą užtvarą. Tai buvo pirmieji hunai, pasirodę tą dieną prie jos. Niekas nesirikiavo mūšiui vos išaušus. Net žvalgai neslinko žvilgtelti pro plyšėlį, bandydami įžvelgti priešų pajėgas. Bleda iš karto pasiuntė komandą, kurios užduotis buvo atlaisvinti kelią. Ir niekas neklausė, kodėl. Jei vadas pasakė, kad žemaičių už užtvaros tikrai nebus, vadinasi, vadas žino. O savo vadu šie vyrai pasitikėjo besąlygiškai.

*Tą pačią dieną.
Netoli Vilnelės ir Neries upių santakos*

...

Glandas lėtai lingavo balne, pasinėręs į mintis apie savo šeimą. Jis pasiilgo saviškių. Pasiilgo žmonos ir vaikų. Pasiilgo klegesio, veiksmo ir kunkuliuojančios gyvybės namuose. Šalia, lygiai taip pat susimąstęs, lingavo brolis Autuma. O priešais ir už nugaros ilga gyvate, drausmingomis gretomis po keturis raitelius, buvo nusidriekusi sembų kariauna. Glandas nesitikėjo jokios hunų pasalos ar kitokių netikėtumų. Sembų rikis anaip tol nebuvo naivus.

Jis puikiai suprato, kad Bleda žino Rugilos planą, bent jau tą, kuris buvo sukurtas iki to įsimintino brolių ir Rugilos pašnekesio. O tai reiškė, kad tiek sembai, tiek Bledos būrys tiesiog vaidina dideliame spektaklyje, kuriame nebus jokių netikėtumų. Todėl jis kiek nustebo pamatęs karštligiškai atskubantį vieną iš dėl viso pikto į priekį pasiųstų žvalgų, lydimą žemaičių raitininko.

– Žiūrėk, brolau, – kreipėsi jis į šalia jojantį Autumą, rodydamas atskubančius raitininkus. – kažkas įdomaus. Jie neskubėtų, jei priekyje nebūtų ko nors svarbaus įvykę.

– Manai, Bleda savivaliauja? – lyg skaitydamas brolio mintis paklausė Autuma.

– Vargu, – papurtė galvą Glandas. – Bleda per daug ištikimas Rugilai ar ordai, nežinia, kam daugiau, bet savivaliauti jis nepradės. Čia kažkas kito. Pasiklauskime jų pačių, jie jau beveik čia pat.

– Riki, – atskubėjęs žvalgas linktelėjo galvą, sveikindamas Glandą, o po to Autumą. – Sutikau žemaičių žygūną. Jis turi svarbią žinutę nuo savo vado Erdvilo, kuris dabar vadovauja mūsųiui prie užtvaros.

– Kalbėk, žygūne, – linktelėjo Glandas, ragindamas žemaitį prabilti.

– Riki, – pradėjo šis. – Mano vadas Erdvilas liepė tau pranešti, kad už dienos kelio nuo čia žemaičiai įrengė užtvarą skersai prekybinio tako ir šiuo metu kaunasi prie jos su hunais. Žemaičiai užlaikys hunus ir ryt ar poryt, tiksliai nežinau, kada, pasitrauks, bet jei sembai toliau judės ta pačia kryptimi, jie susidurs su hunais prie užtvaros.

– Ir turės stoti į kovą nepalankiomis aplinkybėmis, – užbaigė žinią Autuma ir, reikšmingai žvilgtelėjęs į brolių, tęsė: – Ir niekaip negalės išvengti mūšio.

– Ką mums siūlo Erdvilas? – pasiklausė žemaičio Glandas, tuo pat metu linkteldamas broliui – parodydamas, kad jo mintį suprato. Jei sembai pavys hunus, kai tie dar kausis su žemaičiais,

sembai negalės nei pasitraukti, nei tik suvaidinti kautynių, neri-zikuodami prarasti kitų genčių pagarbos. O praradus kitų genčių pagarbą, nepavyktų pasiekti nei to, ko prašė Rugila, nei to, ko norėjo pats Glandas.

– Mes jus nuvesime kitu keliu, – netoliese buvusio miško link mostelėjo žemaitis. – Paruošėme taką per mišką iki patogaus upės kranto. Ten jūsų laukia plaustai, į kuriuos sutalpinsime visą sembų kariauną ir nuplukdysime upe iki Kernavės. Poryt jau būsite prie pilies.

– Labai geras planas, – linktelėjo Glandas. – Brolau, perduok vyrams naujus nurodymus. O tu, žygūne, jok į gretų priekį ir vesk mus.

Truputis sumaišties, kuri visada kyla įvykiams įpusėjus keičiant planus, ir sembai, tvarkingai apsigręžę įkandin vedlio žemaičio, vienas po kito dingo miško tankmėje. Keliavo jie tuo pačiu, tik gerokai praplatintu ir apvalytu, taku, kuris vedė pro barsuko urvelį. Tiksliau sakant, buvusį barsuko urvelį. Barsukas išsikraustė. Labai nenoromis, nes, kaip ir visi barsukai, jis ne itin mėgo permainas, bet pasirinkimo neturėjo. Kaimynystė tapo labai nerami. Triukšmas, verčiami medžiai... Jokie jo šnypštimai ar įtūžio demonstravimas padėties nepagerino ir taką ruošiantiems žemaičių kariams didžiulio ar bent esminio išpūdžio nepaliko. Todėl barsukas nusispjovė, sušnypštė, parodydamas, kad jis, padorus ir gerbiamas barsukas, tokiam pereinamame kieme tikrai nebegyvens, ir išėjo ieškoti kito urvelio. Ne tik išėjo, bet ir susirado. Gerą, sausą, šiltą, erdvą apleistą meškos guolį po medžio šaknimis, kuris kokybe buvo tiesiog „superpremium“

klasės barsuko urvelis. Todėl sembų kariaunos judėjimas mišku barsuko visai nepykdė. Tiesą sakant, jis jo nė negirdėjo. Na, jei ir girdėjo, tai tas menkas tolimas dundėjimas jo, gulinčio šiltai ir sočiai čepsinčio prieš artėjančią žiemos miegą, visiškai nejaudino.

Bledos taip pat nesujaudino žinia apie sembų kelio pasikeitimus. Nepraėjo nė penkios valandos nuo to laiko, kai pirmosios sembų gretos pasuko į mišką, o į hunų stovyklą prie ardamos užtvaros atlėkęs visas suplukęs žvalgas jau pranešė Bledai apie pokyčius. Šis linktelėjo parodydamas, jog viską suprato, ir nusiuntė žvalgą pasiilsėti. Kiek pamąstęs apie tai, ką išgirdo, jis galiausiai gūžtelėjo pečiais ir pagalvojo: „Gal taip netgi geriau. Įdomiau bus ir nebereikės tiek apsimetinėti. Būtų labai sunku paaiškinti vyrams, kodėl leidžiame sembams ramiai tūnoti užnugaryje, nieko jiems nedarome. O dabar jie pribus prie Kernavės ir kartu su žemaičiais, tikėtina, iš pradžių stos į atvirą mūšį. Va, ten galėsime juos truputį apdaužyti. Žinoma, tik truputį. Sakykim, mūšis baigsis lygiosiomis. Geriau pagalvojus, tai žemaičių vadas, kuris sumąstė tokį ėjimą, man paslaugą padarė. Įdomu, ar tai kartais ne tas milžinas, kuris vadovavo žemaičiams prie užtvaros? Iš pažiūros jis atrodė labai stiprus. Būtų įdomu su juo pasigalynėti.“

Dar kiek pamąstęs, Bleda mostu pakvietė artimiausią karį ir liepė perduoti visiems būrių vadams, kad rytoj auštant kariuomenė pajudės Kernavės link. Tada dar kiek pamindžiukavęs, jis prisėdo prie kaitraus laužo, atkišo į ugnį kiek sužvarbusias rankas ir vėl susimąstė. Šį kartą apie tai, kaip įdomu būtų sąžiningoje kovoje susiimti su žemaičių milžinu vienas prieš vieną. O svarbiausia, Bleda įtemptai mąstė, kaip galėtų šią kovą surengti.

Kitos dienos vakaras.
Kernavė

...

— Sembai, sembai atvyko! – kaip miško gaisras dažnai užsiplieskia nuo vienos žiežirbos, taip nuo vieno šio šūksnio sujudo visa Kernavė.

– Girdėjai, sembai atvyko, – pasakojo tarnaitė tarnaitėi. – Dabar tikrai viskas bus gerai.

– Taip, taip, – skambėjo antros tarnaitės tarškesys. – Sako, kad jų rikiui Glandui tik mostelėjus visos aplinkinės gentys stoja po jo vėliavomis.

– Jo, – pritarė pirmoji ir skaisčiai nuraudusi pridūrė: – Dar sako, kad jis labai gražus vyras. Aukštas, tvirtas, toks tik suimtų į stiprų glėbį ir nuneštų į palaimos viršūnę.

– Girdėjau, – čiauškęjo antroji, nuraudusi ne mažiau nei pirmoji. – Jis, sako, labai ryžtingas ir moka su moterimis elgtis, kaip jos nori. Ech. Ne toks, kaip maniškis nevykėlis. Jis tik per trečią susitikimą išdrįso mane pabučiuoti, jau nekalbant apie kitką.

– Jo, – pritarė pašnekovė. – Sumenko mūsų vyrai. Nieko jie neišdrįsta ir nesugeba. Ne taip kaip sembai.

Jei tarnaičių pokalbis nukrypo visais laikais tarp moterų aktualia tema apie nevykėlius vyrus namuose ir labai šaunius, dėmesingus vyrus svečiose šalyse, tai kitur pilyje vėl ir vėl skambėjo džiaugsmingi šūksniai apie atvykusius išgelbėtojus sembus ir jų galingąjį rikį Glandą.

Girdėjo šiuos šūksnius ir Gabija. Girdėjo ir vis labiau niaukėsi. Glandas vien savo atvykimu nustūmė į šalį jos brolių Alminą. Jau nekalbant apie ją pačią ar jos jaunėlį sūnų. Tiesą sakant, ji puikiai suprato, kad nei jos, nei Natimero niekas rimtai nevertina. Ji daugiausia rūpinosi pilies ūkio reikalais, o už karybą buvo atsakingas tik Alminas, kuris retokai dalijosi savo planais su seserimi. Net apie ruošiamą pasalą ar mūšį prie užtvaros Gabija sužinojo tik atsitiktinai. Ji susitaikė su tokia padėtimi, nes buvo vilties, kad jei Alminui pavyks nugalėti hunus kaip vyriausiam vadui, jis išlaikys giminingų genčių pagarbą ir įtaką joms pakankamai ilgai, kad ateityje galėtų pristatyti išaugusį Natimerą bent jau kaip lygų kitiems rikiams. Dabar ji suprato ar bent jau pradėjo įtarti, kad šioms jos viltims gali būti nelemta išsipildyti. Glandas vien atvykęs faktiškai perėmė visas valdžios vadžias į savo rankas. Vargu ar jam rūpės Natimero ateitis. Žinoma, Natimeras priklauso Amalų dinastijai ir yra vienintelis abiejų įtakingiausių giminių atstovas. Tik kažin ar tai turės lemiamos reikšmės būsimoje rikų sueigoje. Amalų dinastija plati. Tas pats Glandas priklauso kitai šios dinastijos atšakai ir yra tolimas Gerimanto, o tuo pačiu ir Natimero, giminaitis.

– Ech, jei Skomantas būtų likęs gyvas, – su neslepamu skausmu balse sušnibždėjo Gabija. – Jis buvo tikras karys, vadas ir tikras savo tėvo paveldėtojas. O Natimeras... Natimeras geras, paklusnus ir švelnus vaikas. Per daug švelnus. Vargu ar tai tikro rikio bruožai. Ir vargu ar kiti rikiai to nežinos.

Bet kokių atveju, Gabija nesiruošė pasiduoti. Kaip ir kiekviena motina, ji buvo pasiryžusi kovoti už savo vaiko ateitį iki paskutinio atodūσιο ir šioje kovoje nesibodėti bet kokių priemonių. Nusprendusi, kad iš pradžių reikės atvirai pasikalbėti su Glandu akis į akį, ji nuvijo nerimastingas mintis ir nuskubėjo pas brolių, kad kartu su juo sutiktų atvykusį sembų rikį.

Jau po valandos pilies menėje sėdėjo keturiose ir šnekučiavosi prasidėjusios sočios vakarienės metu. Už lango gaudė ir dūzgė. Būtent taip, vienu metu. Tai buvo džiaugsmingas ar net džiugus „gaudūzgys“ – turbūt taip tiksliausiai galima pavadinti šitą garsą, susidedantį iš balsų, šūkčiojimų, žengiančių kojų šnarėjimo ir dar daugelio atskirai sunkiai išskiriamų garsų šioje bendroje garsų jūroje. Dabar tokį džiaugsmingą „gaudūzgį“, kupiną vilties, tikėjimo, gerų jausmų, galima aptikti pilnoje žmonių krepšinio arenoje prieš svarbias Lietuvos rinktinės rungtynes. Žinoma, tada nebuvo nei arenų, nei krepšinio, nei pačios Lietuvos, bet jausmai ir bendra atmosfera buvo tokia pat. Šis garsas, lydimas šiltų jausmų, brovėsi per visur. Jokie uždari langai ar durys jam nebuvo kliūtis. Pasiekęs bet kurio žmogaus ausis, jis iš karto pakeldavo net labiausiai subjurusią nuotaiką, nupiešdavo šypseną net labiausiai susiraukusiam veide. Ne išimtis buvo Alminas, Gabija, Glandas ir Autuma. Jie valgė, šypsojosi, ir kiekvienas iš

jų buvo kupinas vilčių bei tikėjimo. Kas įdomiausia, beveik kraštutinai priešingų vilčių, bet tokio pat stipraus tikėjimo. Gabija džiaugėsi, kad Glandas visų pirma pasidomėjo, kaip laikosi „didžiojo rikio Gerimanto sūnus Natimeras“, laikydama tai puikiu ženklu ateičiai. Alminas atvykus sembams tvirtai įtikėjo pergale prieš Bledos hunus. Glandas puoselėjo savo planus dėl Rugilos, o Autuma ką tik buvo sukūręs planą, kaip tuos brolio planus sugriauti. Visi buvo patenkinti ir pakiliai nusiteikę ramiai šnekučiavosi apie dabartinę padėtį prie Kernavės, vilčių išsipildymą palikdami ateičiai.

– Kada tavo žvalgai spėja hunus būsiant prie Kernavės? – tarp kelių kąsnių paklausė Glandas Almino.

– Rytoj temstant turėtų pribūti, – atsiliepė Alminas, taip pat nepamiršdamas kramtyti. – Poryt sulig pirmais saulės spinduliais pamatysime jų gretas priešais Kernavę.

– Gerai, – linktelėjo Glandas, įsigudrindamas ir vyno gurkštelti, ir tarti žodį tuo pačiu metu. – Upėje sutikome kuršių laivelį su žygūnu, skubančiu pas mane. Jis perdavė, kad Alaris ir tūkstantis šimtas jo vyrų prie pilies bus rytoj pirmoje dienos pusėje.

– Taigi, – įsiterpė skaičiuodamas Autuma. – Turime žemaičius, sembus, liečius ir kuršius, tai bus apie penkis su puse tūkstančio vyrų. Gal kiek daugiau. Visai neblogai. Dar jei jotvingiai prisidėtų...

– Gerai, kad priminei jotvingius, brolau, – linktelėjo Glandas broliui. – Alminai, kokius ten gandus girdėjome apie Borutą? Neva pakilo jis su pora tūkstančių saviškių ir lyg tai patraukė Kernavės link. Bet nematau jo, nors jau turėjo atvykti.

– Boruta elgiasi keistai, – palingavo galvą Alminas. – Jis su laikė mūsų žvalgus ir žygūnus, nieko mums neatsako. Dabar jis įsikūręs už kelių valandų kelio nuo Kernavės, kitapus upės, ir nieko nedaro. Toks įspūdis, kad kažko laukia.

– Ach, tas senas žaltys, – kiek suraukė antakius Glandas ir, atsisukęs į Autumą, tęsė: – Brolau, gal rytoj saulei tekant nulėk iki jo. Pasišnekėk truputį. Perduok, kad kviečiu jį nieko nelaukiant, iš karto po pokalbio su tavimi, skubėti į Kernavę. Pasakyk, kad prie upės jo karių lauks paruošti plaustai ir kuršių laivai. Lauksiu jo dar saulei nenusileidus, tad tegu paskuba.

– Gerai, brolau, išvyksiu dar prieš aušrą – linktelėjo Autuma.

Jie su Glandu buvo aptarę ir pokalbį su Alminu, ir ką reikės pasakyti Borutai. Išgirdęs Autumos žodžius Boruta neturės kitos išeities ir privalės paklusti, o Glandas iš karto parodys, kas iš jų visų vyriausias rikis ir ko visi turi klausyti.

– Na, jei Boruta paklausys ir atvyks... – pradėjo Alminas.

– Ne jei, o kai atvyks. Tegu tik pabando nepaklusti, – pertraukė jį Glandas.

– Gerai, – nesiginčijo Alminas, nors abejojo Glando galiomis įsakinėti Borutai. – Kai jotvingiai atvyks, mūsų bus arti aštuonių tūkstančių. Manau, ir atvirame lauke su Bleda galėsime pasigalynėti.

– Mes, drauge mano, – linktelėjo Glandas žemaičių rikiui, – ir vėl, kaip tada Didžiajame mūšyje, stosime kartu petys į petį prieš hunus. Ir šį kartą viskas bus kitaip. Prisiekiu dievais, kad šį kartą sembai greičiau kris visi iki vieno, o tarp jų ir aš pats, nei vėl pasitrauks iš mūsų lauko, – kiek patylėjęs, Glandas nukreipė

akis į Gabiją ir tęsė: – Mane iki šiol graužia ir grauš visą mano gyvenimą tai, kad sembai pasitraukė iš mūsų lauko. Tegu mes praradome beveik pusę savo vyrų, bet neturėjome susvyruoti, negalėjome leisti žūti Gerimantui ir Skomantui. Aš savo gyvybe tau pažadu, kad tai nepasikartos ir sembai neleis niekam užimti Kernavės ar nuskriausti Gerimanto jaunėlio sūnaus. Atleisk man, jei gali, Gabija, už mūsų silpnumą tada, ir priimk pažadą dabar.

Gabija tik linktelėjo, negalėdama ištarti nė garso. Jos akys prisipildė ašarų. Skausmo dėl žuvusių ir dėkingumo už išgirstą priesaiką ašaros vienu metu. Matydamas, kad sesuo tuoj apsi-
verks, prašneko Alminas:

– Dėkui tau, drauge mano, už šiuos žodžius. Ne tik sembai pasitraukė tą juodą dieną. Pasitraukėme ir mes, žemaičiai. Tiksliau, tie, kurie iš mūsų išliko. Neturėjo taip būti. Turėjau stovėti su vyrais iki galo, net jei nebuvo vilties, ir kristi taip, kaip iki vieno krito jotvingiai aplinkui Skomantą ar liečiai šalia Gerimanto. Aš irgi krimsiuosi iki mirties.

Pažvelgę vienas kitam į akis ir ten pamatę tą patį, abudu kamuojantį, skausmą bei sąžinės graužatį, Glandas ir Alminas vienu metu pakėlė bokalus, linktelėjo vienas kitam ir kartu išgėrė. Daug kas gali suvienyti žmones. Kartu patirtas džiaugsmas, pyktis ant bendro priešo, o gali ir patirtas gėdos jausmas. Gėdos, kurios kartu prisiekiate daugiau niekada nepatirti. Net Autuma, kuris kiek kitaip vertino tai, kas įvyko tą įsimintiną mūsų dieną, suprato tą jausmą ir priesaiką, kuriai visiškai pritarė.

– Turiu jums dar kai ką atskleisti, kad neliktų tarp mūsų jokių paslapčių, – tęsė Glandas. – Po mūsų mus pasikvietė pasikalbėti

Rugila. Nuvykome, tikėdamiesi atkalbėti jį nuo Kernavės puolimo ir atšaukti Bledą. Jis juk kilęs iš bartų ir sembų. Prisimena savo gimtinę. Manėme, kad mums priminus jo šaknis pavyks, bet nepavyko. Jis pareiškė, kad atšauks Bledą, jei sembai ir jiems paklūstančios gentys jungsis prie žygio į Romą. Mes atsisakėme. Tai būtų Knyvos priesakų išdavystė. Tada jis pasiūlė mums tiesiog palaukti nuošalyje. Jo žodžiais, jis kariauja tik su Kernave ir nekels ginklo prieš jokią atskirą giminingą gentį, tuo labiau prieš sembus. Mes vėl atsisakėme palaukti. Tada apsižodžiavome, apsipykome ir išvykome iš jo stovyklos aiškiai pasakę, kad su kariais vyksime tiesiai į Kernavę, padėti jos gynėjams. Ir štai mes čia.

Alminas, išklausęs Glando pasakojimo, palingavo galvą pri-tardamas sembui. Gal veikė vakaro nuotaika, o gal Glando žodžiai skambėjo labai nuoširdžiai, bet žemaičių rikis jais visiškai nesuabejojo. Sembų rikio nuoširdumu įtikėjo ir Gabija, kupina tikėjimo jo pagalba ateityje išaukštinant jos jaunėlį sūnų Nati-merą.

*Kitos dienos pusiaudienis.
Borutos stovykla*

...

Turbūt daugumos gyvenime būna dienų, kai nuo pat ryto viskas pradeda griūti, o į dienos pabaigą pasijunti visiškai sugniuždytas. Borutai ši diena buvo kaip tik tokia. Vakar dar viskas ėjosi pagal jo planą. Jotvingiai, nors ir nesuprasdami, bet paklusdami savo rikio nurodymams, ramiai laukė stovykloje, nesiartindami prie Kernavės. Ryte, kartu su grįžusiais žvalgais, nuskambėjo pirmas pavojaus skambutis. Kernavėje pasirodė sembų kariai. Borutai ši žinia buvo negera, labai negera. Atvykus sembams, pilies gynėjai įgavo galimybę laimėti ir atstumti hunus. Maža to, palankiai susiklosčius aplinkybėms, jie tą galėjo padaryti be labai didelių nuostolių. Tada visas Borutos sukurptas planas perrengti saviškius hunais ir pribaugti išlikusius Kernavės gynėjus nueitų šuniui ant uodegos. Nors ir kamuojamas nerimastingų minčių, maždaug iki pietų Boruta dar turėjo viltį, jog viskas gali pavykti. Apie pietus ši viltis mirė. Mirė tada, kai

stovykloje pasirodė Autuma su palydovais. Kad viskas žlugo, Boruta suprato, vos tik sargyba pranešė, jog atvyko sembų rikio brolis ir reikalauja susitikimo su juo. Būtent reikalauja, o ne prašo. Boruta galėjo maivytis, galėjo būti grubokas, bet neįleisti Autumos į stovyklą ir nesusitikti su juo negalėjo. Per daug galinga buvo sembų gentis ir per daug įtakingas buvo Glandas tarp kitų giminingų genčių rikių. Todėl jo pyktis ir susierzinimas pasireiškė tik išoriniu kalbos grubumu ir niekuo daugiau.

– Ko nori? – net nepasisveikinęs burbtelėjo Boruta atvykusiam Autumai.

– Tai klausi, ko noriu aš? – pašaipiai perklausė Autuma ir, neprašęs šeimininko leidimo, prisėdo prie laužo, degančio po Jotvos karių sumeistrautu laikinu stogu, saugančiu nuo krapnojančio lietaus. – Ne, Boruta, klausimas ne toks turi būti. Esmė – ko tu nori. Ir dar svarbiau, ar turi bent menkiausią galimybę tą pasiekti.

– Tai ko gi, tavo nuomone, aš noriu? – įtempė ausis Boruta. Pokalbio pradžia pradėjo kelti jam negerus įtarimus.

– Pradėkime nuo to, ką tu padarei, – ramiai dėstė Autuma. – Nusiuntei pasiuntinį pas Rugilą ir paprašei jo leidimo užimti Kernavę po to, kai joje apsilankys Bleda. Rugila sutiko, nors ir kiek užtempė atsakymą. Dabar tu, surinkęs savo karius, lauki, kol prie Kernavės pabaigs savo darbus Bleda, ir tu galėsi, pribai-gęs išlikusiuosius, užimti pilį ir joje įsitvirtinti. Žinoma, dėl visų mirčių apkaltinsi hunus.

– Kas per nesąmonės, – pradėjo Boruta, vaidindamas pasipiktinusį.

– Tylėk, žalty! – pakėlė balsą Autuma. – Mudu su broliu viską žinome. Supranti? Visą. Rugila pats mums papasakojo apie tavo prašymą. Papasakojo, norėdamas įkalbėti mus prisidėti prie jo, bet jam nepavyko. Ir dabar tik nuo tavęs priklausys, ar tą sužinos kiti genčių rikiai, o kartu vaidilos bei kriviai, kurie paskleis žinią ir kol kas tavo valdomose Sūduvos bei Dainavos žemėse. Kaip manai, kiek ilgai po to liksi gyvas ir kokia mirtis tavęs laukia už tokią juodą išdavystę?

– Ko tu nori? – niūriai pakartojo Boruta, jau suprasdamas, kad tapo visiškai priklausomas nuo sembų rikio.

– Teisingai mąstai, jotvingi, – nusišypsojo Autuma, suprasdamas pašnekovą kamuojančias mintis. – Jei iki šiol nepaskleidėme žinios ir, kaip matai, pas tave atvykau aš pats, o ne koks žygūnas, vadinasi, mes galime jos ir nepaskleisti. Tu išsaugosi gyvastį ir net išliksi jotvingių rikiu.

– O kas už tai? – nuskambėjo klausimas, ištartas pasmerktojo balsu. Visas Borutos grubumas buvo pradingęs.

– Už tai nieko nedarysi be Glando sutikimo. Jokių žygių be mūsų leidimo. Nereikši savo nuomonės giminingų genčių rikų sueigoje, jei ji nebus suderinta su mumis. Supratai?

– Supratau, – linktelėjo niūrus, it žemės pardavęs, Boruta.

– Puiku, – lengvu judesiu Autuma pašoko ant kojų. – Aš vykstu atgal, o tu dabar pat rink savo vyrus, ir kad iki temstant visi pasirodytumėte prie upės. Kuršių laivai ir žemaičių plaustai jūsuplauks ir perkels į pilies pusę. Rytoj kartu su sembais, žemaičiais, kuršiais ir liečiais jotvingiai stos į mūsų su hunais.

– Gerai, – nuolankiai linktelėjo Boruta, nesugalvodamas kitos išeities, kaip tik paklusti. – O ar kuršiai bus?

– Bus. Glandui pakvietus, atvyksta visi, – atrėžė Autuma ir, nebekreipdamas į Borutą dėmesio, apsisukęs nuėjo prie savo palydovų. Jis norėjo kuo greičiau pranešti apie atvykstančius jotvingius ir pamatyti, kokį įspūdį tai padarys žemaičių rikiui Alminui. Autuma neturėjo nė menkiausios abejonės, kad Boruta paklus ir rytoj jotvingių raitininkų šimtinės išsirikiuos lauke greta kitų Kernavės gynėjų.

Boruta pakluso. Kad ir koks piktas ir įtūžęs būtų, šis senas sūduvių rakis neprarado galimybės blaiviai mąstyti ir puikiai suvokė nepaklusimo pasekmes. Vos pasišalinus Autumai, nuskambėjo jo įsakymas ir, nepraėjus nė valandai, jotvingių raitininkų gretos sparčiai nujojo upės link. Rytoj jie stos į kovą šalia kitų. O ateitis parodys, kaip bus iš tiesų. „Jei paslaptį žino tik Glandas ir Autuma, tai jiems mirus jos nežinos niekas, – mąstė Boruta palengva nurimdamas. – Žinau kelis vyrus, kurie geba nužudyti net tokius gerai saugomus ir įtakingus rikius kaip Glandas ar Autuma. Reikės grįžus su jais pasikalbėti.“

*Panašiu metu.
Neries upės pakrantė*

...

Žygūnas buvo visiškai nusiplūkęs. Jis miegojo tik tris valandas, o saulei dar nepakilus jau vėl sėdo ant nepailsėjusio žirgo ir leidosi į kelią. Chanas Rugila liepė jam nuvykti iki Kernavės per penkias dienas. Penkios tai penkios. Jis visada įvykdavo savo vado paliepimus, įvykdys ir šį kartą. Už kelionei iš Rugilos gautą auksą pakelyje esančiuose kaimeliuose kartas nuo karto jis nusipirkdavo naują žirgą, mainais dar palikdamas nuvargusį ir dažnai beveik kojų nebepavelkantį ankstesnį ristūną. Pats būdamas iš sėlių genties, žygūnas puikiai kalbėjo keliomis giminingų genčių tarmėmis ir niekam nesukeldavo jokių įtarimų. Jei ne be perstojo merkiantis lietus ir labai varginanti skuba, kelionė būtų netgi labai maloni ir žadinanti atsiminimus. Atsiminimus, kai jis prieš dešimt metų, jaunuolis dar tik su neseniai prasikalusiais ūsais, lygiai pro tokius pat ramius giminingų genčių kaimelius keliavo prisijungti prie Rugilos. Tik tada buvo šilta ir švietė saulė, o ir skubėti niekur nereikėjo.

„Rytoj temstant turėčiau būti prie Kernavės, – mąstė žygūnas. – Jei mane sulaikys Bledos vyrai, turėsiu nuvykti pas Bledą ir perduoti jam skirtus chano žodžius. Jei nesulaikys, bandyti patekti į pilį apsimečius žygūnu nuo sėlių rikio.“

Rugila viską buvo apgalvojęs ir nuodugniai paaiškino žygūnui, kaip elgtis ir ką sakyti bet kuriuo atveju. Ne be reikalo Rugila pasirinko būtent šį karį pasiuntiniu pas Glandą. Jis buvo iš giminingos genties, puikiai mokėjo kelias kalbas ir tarmes, jį, kartu su dar penkiomis dešimtimis panašios kilmės karių, Rugila buvo tvirtai apsisprendęs pasiimti kartu į naują gyvenimo etapą, bet svarbiausia, šis sėlis buvo protingas, sumanus, narsus ir nepaprastai jam atsidavęs.

Sužvarbęs žygūnas leido žirgui truputį patrypčioti vietoje, apšilti, o tada spustelėjo jam šonus. Paklusdamas raitininkui, žirgas sparčia risčia pasileido prekybiniu taku pirmyn.

Tos pačios dienos vakaras. *Kernavė*

...

Tai buvo bene viena iš turiningiausių dienų Kernavės istorijoje. Viskas atrodė kaip kokioje blogai suorganizuotoje mugeje lankytojų antplūdžio metu. Iš visų pusių rinkosi laukti ir visiškai nelaukti svečiai. Iš pradžių atplaukė kuršiai, sukeldami didžiulį šurmulį uoste, iš kurio dar nebuvo spėję pasišalinti visi pirklių laivai.

– Ei tu, fryzų šunie, trauk savo geldą į šoną! – buvo turbūt vieni iš švelniausių šūksnių kuršių laivams bandant užimti vietas prie prieplaukos. – Žaltys, rupūžė dar vaiposi man. Aš jam tuoj kirviu per makaulę kaip užvošiu, – šie žodžiai skambėjo žymiai dažniau ir pikčiau, nors veiksmais taip ir netapo.

Regis, tik aprimo aistros, tik kuršiai išsilaipino ir patraukė prie pilies, ir štai jau atvyko Autuma. Atvyko ir pranešė rikiams apie tuoj būsiančius jotvingius. Tik tada Glandas su Alminu susivokė, kad pora tūkstančių sūduvių raitininkų labai gerai, tik

klausimas, kur juos reikės įkurdinti. Jau atvykus kuršiams, buvo užimtos ne tik visos Kernavės pilių patalpos, bet ir kiemai buvo sausakimši.

– O mes perkeltume pirklius bei amatininkus į kitą upės pusę, o jų vieton atkelkime jotvingius, – pasiūlė sprendimą Autuma. – Tegu jie įsikuria tarp pilies ir upės.

– Gerai sakai, brolau, – pritarė Glandas, Alminui ir ką tik prisijungusiam jaunajam Alariui pritariamai linksint.

Tada nuskambėjo įsakymas ir kilo nepalyginamai didesnė sumaištis, nei atvykus kuršiams. Dalis kuršių grįžo prie laivų, dalis žemaičių nuskubėjo prie plaustų, o beveik tūkstantinė karių pradėjo vargo kelią kraustydami prekybininkus ir amatininkus, kurie visiškai nenorėjo keltis į kitą upės pusę. Maža to, didelė dalis jų atkakliai ir net aktyviai tam priešinosi, visiškai pagrįstai manydami, kad negalima palikti savo užgyvento turto kažkokių atvykstančių sūduvių priežiūrai.

– O kas prižiūrės pačius jotvingius? – šūkčiojo jie, visiškai neklausydami įtikinėjimų, kad kitapus upės jie bus tik laikinai ir saugūs.

Galiausiai žemaičių ir liečių kariai neteko kantrybės ir pradėjo jėga varyti visus miestelio gyventojus prie upės į jų jau laukiančius laivus bei plaustus. Kilo tai, kas dabar vadinama riaušėmis. Moterys klykė ir verkė, nuo jų, kliūsteldami alyvos į ugnį, neatsiliko vaikai, savo isteriškais verksmais žadindami agresiją tėvų širdyse. Galiausiai prekybininkai ir amatininkai griebėsi po ranka pasitaikiusių priemonių ir kas su plaktuku, kas su šakėmis ėmė aktyviai priešintis perkėlimui. Tada ginklų griebėsi

ir žemaičiai su liečiais. Jie nebesismulkino ir nebeaiškino. Kiekvienas, kas artėdavo prie jų su pagalbiniu artimai kovai tinkamu įnagiu rankose, gaudavo kardu per šonkaulius ar kirviu per galvą. Įtakos žemaičiams ar liečiams turėjo ir tai, kad absoliuti dauguma prekybininkų bei amatininkų buvo kilę iš kitų, negiminingų, genčių, kurių atstovai nebuvo gerbiami Kernavės gyventojų. Taip troba po trobos atsilaisvino nuo buvusių gyventojų, kartais juos net už plaukų išvelkant iš po stalo. Po beveik trijų valandų pirkliai, amatininkai ir jų šeimų nariai buvo susodinti į kuršių laivus bei žemaičių plaustus ir išplukdyti į kitą upės krantą. Tik ne visi. Dalis jų taip ir liko gulėti ant žemės, o jų nieko nematančioms akims neberūpėjo paliktų turtų saugumas. Tą dieną ir vakarą žmonių žuvo tiek pat, kiek per nevykusį mūšį prie užtvaros, ir tik vienas iš žuvusiųjų buvo karys.

Nuplukdę ir iškraustę šurmuliuojančius, verkiančius ir įvairiomis pasaulio kalbomis besikeikiančius prekybinio miestelio gyventojus, kuršiai su žemaičiais susodino į laivus ir plaustus ką tik prie upės atvykusius sūduvius ir patraukė atgal. Kol jotvingiai įsikūrė, kol kiek aprimo šurmulyš, stojo ir gili naktis, o kartu su ja atvyko ir hunai. Šie savo ruožtu taip pat sukėlė bruzdesį ir nebe tokią didelę sumaištį, bet tik kitoje pilies pusėje esančiame lauke. Galiausiai viskas baigėsi tuo, kad išaušus kitai dienai nebyliu sutarimu nė viena iš kariuomenių nesirikiavo mūšio lauke. Po tokios neramios nakties tiek vieniems, tiek kitiems reikėjo atsipūsti. Hunai turėjo įsikurti, o sūduviai bei kuršiai apsiprasti. „Galų gale, bus kita diena, kai bus galima sočiai pasikapoti. Kam skubėti kaip nuogiems į dilgėles,“ – beveik vienodai ir beveik vienu metu mąstė Bleda ir Kernavėje susirinkę rikiai.

*Panašiu metu.
Rugilos stovykla*

...

Kartais žmogui sunkiausia būna apsispręsti, o po to, apsisprendus, veikti jau būna žymiai lengviau. O kartais apsisprendimas būna tik begalinio kylančių ir su juo susijusių problemų sprendimo įžanga. Rugila neturėjo begalės problemų, bet tos dvi, kurias jis turėjo išspręsti, atstojo nemaža smulkesnių. Pirma problema buvo pati orda. Su hunų orda kažką reikėjo daryti. Arba nedaryti nieko tikintis, kad, pasitraukus Rugilai, ji pati išsiskirstys. Rugila nusprendė nedaryti nieko, bet ir tai nebuvo taip paprasta, kaip atrodė iš pirmo žvilgsnio. Atrinkęs kiek daugiau nei penkias dešimtis karių, kilusių iš giminingų genčių, jis ruošėsi tiesiog slapta pasprukti iš ordos stovyklos. Tačiau tokį slapta pasprukimą irgi reikėjo suorganizuoti. Visų pirma jis atrinko beveik keturias dešimtis vyrų ir išsiuntė juos kartu su sau priklausančia ordos grobio dalimi į Sembų žemes pas Glandą, prisakęs keliauti aplinkui pro čiudų, dar kai kada vadinamų esti-

jais, lyvių, kuršių ir sėlių kraštus. Aukso jam galėjo prireikti jau tapus rikiu ir organizuojant karinius žygius, todėl niekam jo nesirengė palikti. Dėl to reikėjo pakeisti visus dabartinius asmens sargybinius atrinktais bendrai kelionei kariais ir paskleisti ordoje žinią, kad chanas, lydimas naujų asmens sargybinių, vyksta susitikti su Bizantijos imperijos pasiuntiniais. Tačiau tai tik buvo pasiūlymo iš ordos stovyklos planas, pačios ordos problemos jis neišsprendė. Liko tikimybė, kad kažkas užims jo vietą, orda išliks ir ateityje jam, jau vadovaujant liečių ir giminingų genčių kariuomenei, teks stoti į mūšį su buvusiu savo orda. Ir čia, įkandin tokių minčių, kaip kalnas lygumoje visada iškildavo antra ir žymiai didesnė problema, kurią galima apibūdinti vienu vardu – „Bleda“. Būtent Bleda ir buvo didžiausias Rugilos galvos skausmas, kurį jis nežinojo, kaip numalšinti. Klausimas, ką daryti su Bleda, liko neatsakytas per visą ruošimosi pasitraukti iš ordos laikotarpį. Rugila puikiai suvokė, kad Bleda nekelia su juo, nes yra ištikimas ordai, ir tik ordai, o ne jos chanui. Chanui jis paklūsta, kol jam atrodo, kad tas veikia ordos naudai. Nužudyti jo taip pat neišeis. Nors Rugila turėjo jam asmeniškai atsidavusių žmonių, pasiryžusių įvykdyti kiekvieną jo įsakymą, tačiau nė vienas iš jų negebėtų nužudyti Bledos. Jei Bleda liks gyvas, jis užims chano vietą ir išlaikys ordą ar net sustiprins ją ir niekada neatleis Rugilai išdavystės. Tada mūsų, apie kurį taip nenorom pagalvodavo Rugila, bus labai tikėtinas ir realus jau artimiausiais metais. Nuo pat tos dienos, kai taps rikiu, Rugila turės ruoštis ne karui su Roma, o karui su hunais. Po tokio karo gali vėl nebelikti jėgų pulti Romą. Ši nemaloni ateities perspektyva kaip tamsus

šešėlis gožė bartų genties sūnaus mintis. Šešėlis, kurį jis galėjo tik kiek nustumti, bet negalėjo išsklaidyti. Vienintelė Rugilos viltis buvo žygūnas, skubantis į Kernavę, ir tai, kad prašymas, kurį jis perduos Glandui, bus įvykdytas. Tačiau tai nebuvo didelė, tiksliau sakant, tai buvo visiškai mažytė viltis. Rugila nebuvo toks naivus, kad pasitikėtų menkomis viltimis, todėl savo išvyką planavo taip, lyg Bledos problema niekur nedingtų.

Kernavės apylinkės

...

Žygūnas kiek kilstelėjo galvą ir apsidairė. Ką tik patekėjo saulė ir nuo kalvos paviršiaus matėsi ganėtinai toli. Kernavės dar nesimatė, bet iki jos dar buvo tolokai, tad jos negalėjai matyti net ir giedriausią dieną. Kelias vedė tiesiai iki pat Kernavės pilies vartų, o keliukas į kairę vingiavo pro nediduką kaimelį, tada iki miško, o iš jo iki upės, kurios pakrantėmis buvo įmanoma prisigauti iki Kernavės nuo upės pusės. Sunkiai, judant labai lėtai ir daugiau vedant žirgą, nei juo jojant, bet įmanoma. Tautvilas – o toks buvo sėlių kario vardas – atsiminė tuos laikus, kai jis, dar dešimtmetis vaikas, kartu su tėvu ir broliais svečiavosi Kernavėje, pas rikį Gerimantą, ir tos kelionės metu su vietiniais berniūkščiais išnaršė upės pakrantes. Ne tik išnaršė, bet ir sužinojo slaptą kelią per pelkes. Būtent šiomis žiniomis žygūnas ruošėsi pasinaudoti. Nurimęs, kad Bledos vyrų aplinkui nematyti, jis priklaupė ant vieno kelio, pasirengęs atsistoti, ir pajuto prie gerklės peilio ašmenis. Svetimo peilio, kurį laikė

tvirta alanų žvalgo ranka. Žvalgo, sugebėjusio išdygti tiesiog iš niekur ar prisėlinti taip tyliai, kad jo nepajuto ne tik Tautvilas, bet ir apačioje už kalvos stovintis žirgas.

– O žinai, šiandien tavo gimimo diena, – neatitraukdamas peilio, prašneko alanas savo kalba, kurią Tautvilas buvo išmokęs būdamas ordoje. – Maniau, kažkoks pernelyg smalsus žemaitis dairosi mūsų. Prisėlinau, jau susiruošiau perpjaut gerklę, tik staiga pažinau tave. Tu Vilkas. Tas Rugilos numylėtinis. Tik va, klausimas, ką čia veiki ir kodėl taip įtartinau elgiasi?

– Ir aš tave pažinau, Osa, – Tautvilas ramiai, lėtu judesiu nustumė alanų žvalgo peilį nuo savo gerklės ir atsistojo. – Ne kartą buvome susitikę, nes esi vienas iš tų, Bledos numylėtinių. Ane? – pašaipiai nužvelgęs susiraukusį alaną, sėlis tęsė: – O ką čia veikiu – ne tavo reikalas. Tau užtenka žinoti, kad vykdam Rugilos užduotį. Vykdam protingai ir atsargiai. Matai, kaip esu apsirengęs?

– Taip, – linktelėjo Osa. – Visai kaip vietiniai.

– Būtent, – šyptelėjo Tautvilas. – Jei mane būtum pastebėjęs ne tu, o kitas alanas ar erazėnas, kuris manęs nepažintų, galėčiau atsisveikinti su gyvenimu nė nespėjęs paaiškinti, kas vyksta. Todėl vyliausi į stovyklą prasibrauti slapta. Man nepavyko, bet dievai man buvo maloningi ir atsiuntė tave. Tu būsi mano apsauga ir palydėsi mane pas Bledą. Turiu jam perduoti chano Rugilos žodžius, o tada prasmukti į Kernavę. Būtent todėl ir esu apsirengęs kaip vietinis. Daugiau tau nieko žinoti nereikia, išskyrus tai, kad dabar lydėsi mane iki stovyklos.

– O kodėl aš turiu tavęs klausyti? – atsainiai nusispjovė po kojomis alanas.

– O todėl, kad aš čia Rugilos, vadinasi, ir Bledos vardu vykdau užduotį, – grubiai atkirto sėlis. – Tu drįsi nepaklusti savo chanui ir savo tiesioginiam vadui?

– Gerai jau, gerai, – pasidavė Osa, išgirdęs Bledos vardą, kuris jam darė žymiai didesnę įspūdį nei Rugilos. – Kam taip karščiuotis? Pajuokavau. Eime, palydėsiu iki stovyklos. Čia aplinkui daug mūsiškių išsislapstę. Tu teisus, taip apsirengusį tave galėtų pirma pašauti, o tik vėliau aiškintis.

Nesusipratimas buvo išspręstas, ir taikiai besišnekučiuodami bei prisimindami geras dieneles ordoje, abu vyrai sėdo ant žirgų ir nujojo link Bledos stovyklos. „Ką gi, – galvojo sau Tautvilas. – Pirmas planas nepavyko, pereisiu prie kito. Bet tas žaltys Osa ir vikrus. Visiškai jo nepastebėjau ir nepajutau.“

Po kelių valandų Tautvilas jau stovėjo Bledos žygio jurtoje ir stengėsi nemirksėdamas atlaikyti įdėmų įkypų akių žvilgsnį.

– Tai sakai, tave Rugila pasiuntė pas Glandą? – perklaušė Bleda ir nelaukdamas atsakymo pridūrė. – Pasakyk dar kartą, ką chanas perdavė man. Pažodžiui.

– Netausok vyrų, leisk jiems normaliai pasikapoti, kad niekas iš Kernavėje susirinkusių rikių neįtartų kokios nors apgaulės, bet nesutriuškink jų ir Kernavės neužiminėk. Sugalvok kokią nors įtikinamą dingstį atsitraukti nepralaimėjęs, – išpyškino vienu kvėptelėjimu Tautvilas ir tęsė toliau: – Vilką siunčiu pas Glandą, nes jis sėlių kilmės, moka tarmes ir galės prasmukti į Kernavę. Žinia Glandui tik tavo ausims.

– Gerai, – linktelėjo Bleda ir rankos mostu liepė net artimiausiems asmens sargybiniams palikti jurta. Sulaukęs, kol jie

išeis, Bleda tarė: – Dabar mes vieni. Tęsk. Ką Rugila liepė perduoti Glandui?

– Nelįsk į kirstynes, bet ir netausok vyrų. Bledos kariai kausis rimtai. Leisk saviškiams kautis taip pat. Bus daug žuvusių, bet niekas neįtars apgaulės ir tu galiausiai liksi nugalėtojas. Po kautynių Bleda sugalvos, kaip atsitraukti garbingai. Pasitikėk juo ir priimk jo pasiūlymą, – vėl pažodžiui pakartojo sėlis, pasižymėjęs puikia atmintimi.

– Ar čia tiksli jo žinia? – perklausė Bleda.

– Taip, vade Bleda, – linktelėjo Tautvilas. – Žodis į žodį. Dar Glandui turiu parodyti šitą gintaro gabalėlį kaip įrodymą, kad atvykau nuo Rugilos. – Sėlis išsitraukė gintarą ir parodė jį Bledai.

– Gerai, – patenkintas atsakymu nusišypsojo alanas. – O kas toliau? Eisi iki Kernavės tiesiai per stovyklą?

– Ne, – papurtė galvą Tautvilas. – Viską apgalvojau. Jei eisiu per jūsų stovyklą, jie manęs būtinai paklaus, kodėl mane praleido orda, nepatikės manim, tad net iki Glando nespėsiu prasiibrauti, kai būsiu išsiųstas pas protėvius. Grįšiu kiek atgal keliu, tada pasuksiu link tolumoje esančio miško ir juo aplinkui nūsigsčiau iki ketvirtos pilies. Iki sutemstant turėčiau pasiekti ją.

– Iš kur taip gerai žinai apylinkes? – kiek nustebęs pasidomėjo Bleda.

– Daug kartų esu buvęs Kernavėje vaikystėje, su tėvais. Būdamas nenuorama berniūkštis išnaršiau visas apylinkes ir žinau daug būdų, kaip pasiekti pilį iš visų pusių, – ramiai atsakė Tautvilas, žiūrėdamas tiesiai Bledai į akis.

– Supratau, – linktelėjo alanas. – Gaila, kad Rugila siunčia tave pas Glandą, nes toks vedlys man praverstų. Grįžęs atgal prisijungsi prie mano kariuomenės. Pas Rugilą parvyksime kartu.

– Aš mielai, – rodydamas didžiulę pagarbą, nulenkę galvą Tautvilas. – Man būtų didelė garbė būti šalia tavęs, vade, bet atgal negrįšiu. Rugila liepė pasilikti šalia Glando iki rikių susirinkimo ir stebėti, ar sąžiningai vykdomas jų tarpusavio susitarimas. Tik tada su žinia nuo Glando turėsiu vykti jau į buvusios Dakijos žemes ir ten ieškoti ordos. Glandas mane pristatys kitiems kaip žygūną nuo sėlių rikio ir pasiliks savo aplinkoje.

– Geras planas, – pritariamai palinkсėjo Bleda. – Rugila visada garsėjo kaip labai gudrus vyras, gebantis sukurti ir įgyvendinti labai šaunius planus. Ką gi, įtikinai. Aišku, kad Rugila pasirinko gerą pasiuntinį. Tokį, kuris gerai žinomas ordos karių gretose, kurį ir aš ne kartą esu matęs šalia chano. Jei bent pusė kalbų apie tavo narsą ir gudrumą mano karių lūpose tiesa, tu puikiai susitvarkysi. Visada norėjau tavęs paklausti, kodėl tave vadina Vilku? Tai tikras tavo vardas?

– Taip, vade, – linktelėjo Tautvilas. – Dabar tai mano vardas.

– Na, gerai, – šyptelėjo Bledą, įvertinęs diplomatišką ir dvi-prasmį sėlio atsakymą. – Keliauk vykdyti savo chano užduoties, Vilke.

„Rimtos kautynės“, – viduje šypsojosi Bleda, žiūrėdamas į nueinantį sėlį. – Puios naujienos. Galėsiu kelias staigmenas tiems ištižėliams iš Kernavės pateikti. Tokias, kurias jie ilgai atsimins.“

Atsisveikinęs Tautvilas išėjo iš Bledos jurtos, grįžo per stovyklą atgal ir tiksliai įgyvendino savo planą, kurį buvo nusakęs Bledai. Temstant, jau beveik prie pat ketvirtos pilies, jis aptiko miške tūnančius žemaičių sargybinius ir, prisistatęs jiems žygūnu nuo sėlių rikio, paprašė nuvesti pas sembų rikį Glandą. O tada prasidėjo sunkiausia dalis ir kamantinėjimas, palyginti su kuriais Bledos klausimai buvo tik žiedeliai.

Kiek daugiau nei po valandos Tautvilas jau stovėjo Kernavės pilies menėje ir ramiai žiūrėjo į akis priešais stovinčiam Erdvilui. Sėlis ir pats buvo aukštas vyras, bet prieš jį stovintis žemaitis buvo visa galva aukštesnis ir stūksojo virš jo kaip koks kalnas. Vien žemaičio vaizdas ir tiesiog juntama jėgos aura galėjo išgąsdinti silpnesnį ar bailesnį žmogų.

Tik Tautvilo nebuvo galima priskirti nei prie vieno, nei prie kito.

– Tai sakai, esi sėlių rikio pasiuntinys pas Glandą? – perklausė Erdvilas, vėl pradėdamas kamantinėti. – Keista, labai keista. Žemaičių rikis siuntė žygūnus pas sėlius, bet jūsų rikis, kuo jis ten vardu, neatsakė. Kodėl?

– Survila, gerbiamas žemaiti. Sėlių rikis vardu Survila. Jis sunkiai serga ir beveik nekalba, bet žemaičių rikiui galima neatsakyti, tačiau neatsakyti sembų rikiui negalima, – Rugila buvo numatęs tokius klausimus ir smulkiai išdėstė Tautvilui, kaip geriausia į juos atsakyti.

– Ach netgi taip, – susiraukė Erdvilas, bet širdyje turėjo pripažinti, kad sėlis teisus. – Girdėjau, kad Survila jau viena koja kape. Tiesa, kuo tu vardu? Aš štai Erdvilu vadinuosi.

– Man didelė garbė, vade Erdvilai, – nulenkę galvą Tautvilas. – Daug gero girdėjau apie jus iš įvairių genčių žmonių. Mano vardas Vilkas.

– Vilkaitis? – perklausė nesupratęs Erdvilas.

– Taip, netrumpinant bus Vilkaitis, – linktelėjo sėlis. – Nors visi mane vadina Vilku. Įpratau ir aš pats taip save vadinti. O mūsų rikis Survila tikrai greitai iškeliaus pas protėvius. Gaila, kažkada tai buvo labai stiprus vyras. Būdamas dar vaikas mačiau, kaip rikis dideliam jaučiui, suėmęs rankomis už ragų, sprandą nusuko.

– Tiksliai, – nusišypsojo Erdvilas, jau nebe taip įtariai žiūrėdamas į sėlį. – Girdėjau visas istorijas apie neapsakomą Survilos jėgą ir žygius. Žinai, prieš metus pabandžiau visus juos atkartoti, ir man pavyko. Su jaučiu taip pat.

– Neabejoju, vade Erdvilai, – vėl pagarbiai nulenkę galvą Tautvilas.

– Dar girdėjau, kad Survila turėjo ir tamsiąją pusę, – tęsė Erdvilas, įdėmiai stebėdamas pašnekovo reakciją. – Sako, jis buvo midaus ir moterų mėgėjas. Ir dar sako, kad jis prisigėręs mušdavo savo moteris.

– Tai netiesa, vade, – paneigė Erdvilo žinias Tautvilas. – Negaliu nieko pasakyti dėl midaus ir moterų. Tai mano rikis, ir aš negaliu smerkti jo pomėgių. Tačiau jis niekada, nei blaivus, nei girtas, nemušdavo savo moterų. Jis visada turėjo savo garbės suvokimą, kuris jam jokiais atvejais neleisdavo trenkti moteriai, – truputį patylėjęs Tautvilas visai ne į temą, bet labai laiku pridūrė: – Ir dar jis labai mylėjo šunis.

– Gerai jau, gerai, nesikarščiuok, – nusišypsojo Erdvilas. – Bandžiau tave prigauti. Matau, kad tikrai esi sėlis ir pažįsti savo rikį. Tik vieno gando apie jį turbūt nepaneigsi. Sako, kad jis nuo skirtingų moterų susilaukė dvylikos vaikų, visus juos mylėjo vienodai, bet jiems gimus kiekvienam šlaunies vidinėje pusėje išdegindavo savo ženklą ir numerį.

– Nieko blogo apie savo rikį negaliu pasakyti, vade, – susiraukė Tautvilas. – Nenorėčiau to aptarinėti.

– Ir dar sako, – nerimo Erdvilas, užduodamas klausimus, į kuriuos galėtų atsakyti tik tikras sėlis, – kad jo jaunėlis, kuris buvo labiausiai pasiutęs vaikis iš visų jo sūnų, susipyko su juo ir prieš dešimt metų kažkur išvyko nuotykių ieškoti. Kuo jis buvo vardu?

– Tautvilas, gerbiamas Erdvilai. Jis buvo vardu Tautvilas, – žiūrėdamas tiesiai žemaičiui į akis atsakė sėlis.

– Gerai, – linktelėjo Erdvilas ir atsisukęs į netoliese stovinčius du žemaičių karius pasiuntė juos pakviesti Glando. – Gaila, kad tas vaikis dingo. Jo motina buvo žemaitė, tad jis pusiau žemaitis, pusiau sėlis. Gelėtų būti geras sėlių rikis. Survila miršta, visi jo vaikai mirė kas vaikystėje, kas vėliau. Vyriausias dar buvo likęs, bet žuvo didžiajame mūšyje šalia Gerimanto kartu su visa sėlių šimtaine. Labai narsiai kovojo ir nesitraukė tol, kol jau buvo per vėlu. Bet tu turbūt viską žinai.

– Ne, vade, nežinojau, kad Sargūnas žuvo. Rikis man to nesaikė, – liūdnai atsakė sėlis.

– O ką turi perduoti Glandui? – paklausė Erdvilas, bandydamas pasinaudoti pašnekovo silpnumo akimirka.

– Negaliu pasakyti, vade Erdvilai, – neapsigavo sėlis. – Man liepta pasakyti tik pačiam rikiui Glandui.

– Ką čia kalbat? Ką turi man pasakyti? – pertraukė juos netoliese buvęs ir į menę atskubėjęs Glandas. – Man perdavė, kad sulaukiau žygūno nuo sėlių rikio.

– Taip, riki Glandai, – nusilenkė Tautvilas ir ištiesė gintaro gabalėlį. – Ir jis kaip įrodymą, kad esu tas, kuo prisistatau, paprašė manęs perduoti jums šitą gintaro gabalėlį. Sakė, kad jau seniai esate sutarę, jog tai bus judviejų ženklas.

– O, – nušvito Glandas, pamatęs ištiestą gintarą. – Mano brangus giminaitis visada žino, kaip mane pradžiuginti ir kaip priminti kartu išgyventas džiugias akimirkas, – paėmęs gintarą, sembas atsisuko į Erdvilą ir tęsė: – Gal gali mus truputį palikti, gerbiamas žemaiti. Paskui žinias nuo sėlių rikio perpasakosiu rikiui Alminui, bet kai kurios iš jų gali būti skirtos tik man, – palaukęs, kol Erdvilas išeis iš menės ir uždarys duris, Glandas atsisuko į sėlį ir paragino: – O dabar sakyk, ką man turi perduoti neminėdamas vardų.

– Riki, man buvo liepta prisiekti, kad Jums viską perduosiu pažodžiui. Kai kas liečia mane patį, todėl nenorėjau to daryti, bet negalėjau atsisakyti ir prisiečiau. Turėsiu paminėti vardus.

– Gerai, – linktelėjo Glandas. – Tada pasilenk arčiau ir pašnibždomis pasakyk viską žodis į žodį.

– Būsiu po dviejų mėnesių, – pradėjo šnibždėti Tautvilas. – Pabandyk kaip nors nužudyti Bledą, nes jis taps mums didele problema. Pats nelįsk į kautynes, bet jei Bleda norės derėtis, pasiūlyk jam stoti į dvikovą su kuo nors iš jūsiškių. Bleda negalės

atsisakyti, jei priešininkas bus tikrai stiprus. Jei dvikovos metu pavyks Bledą nužudyti, išvengsime labai didelio kraujo praliejimo ir nemalonumų ateityje. Ir dar kai kas, – nenoromis tęsė Tautvilas. – Paklausk mano pasiuntinio, koks tikrasis jo vardas ir kokį ženklą jis turi ant šlaunies. Jis man prisiekė sakyti tau tiesą. Kai išgirsi, suprasi, ką su juo turi daryti toliau.

– Va čia tai įdomu, – susiraukė Glandas. – Nužudyti Bledą. Gal ir įmanoma. Priešininką jam tikrai turiu neblogą. Jis ką tik išėjo iš menės. O dėl paskutinių žodžių... Tai koks tikras tavo vardas ir kokį ženklą turi ant šlaunies?

– Mano vardas Tautvilas, – atsakė sėlis, jau suprasdamas tolimesnę savo gyvenimo kelią. – Ant šlaunies turiu išdegintą raidę S ir romėnišką skaičių XII.

– Taip ir maniau, – nusišypsojo Glandas, paplekšnodamas sėlį per petį. – O aš sukau galvą, kur tave mačiau. Tu buvai tarp tų keliais metais jaunesnių berniūkščių, kurie mane, mano brolių ir Skomantą sekiojo Kernavėje tomis vasaromis, kai mūsų tėvai svečiavosi pas Gerimantą.

– Taip, garbus riki, – linktelėjo Tautvilas. – Tai buvau aš. Tik gal kol kas niekam to nesakome? Gal aš liksiu pasiuntiniu nuo Survilos, kurį nusprendėte pasilikti šalia savęs, kol nesibaigs kautynės.

– Gal, – susimąstė Glandas. – Tik mano brolis tave pažins. Be to, jam turėsiu viską papasakoti, nes jis mano brolis ir mudu neturime paslapčių vienas nuo kito. Ir Alminas gali tave pažinti. Jis truputį vyresnis už mus, buvo jau jaunuolis, kai matydavo mus Kernavėje, bet jo atmintis labai gera ir jis nepamiršta veidų.

– Tikiuosi, neprisimins, riki, – nesutiko Tautvilas. – Jis mane matė tik kartą, trumpai, kai buvau visai berniūkštis, ir nežinojo, kas aš toks. Manau, kad nuo to laiko truputį pasikeičiau. Tegu dabar būsiu pasiuntiniu nuo Survilos, kurį nusprendėte pasilikti prie savęs, o vėliau, kai viskas aprims, nuspręsimė kartu, ką daryti ir kam ką pasakoti. Bet koku atveju, nuo šiol esate ir liksite mano rikis, kuriam paklusiu. Net ir tada, jei užimsiu savo tėvo vietą gentyje. Manau, tas, kas mane pasiuntė, tą suprato ir tam pritarė. Man regis, būtent todėl jis liepė man jam prisiekti.

– Gerai, – linktelėjo Glandas. – Tebūnie kaip tu nori. Mano brolis tylės. Eik, ilsėkis. Pakviesiu tarnus, kad tave įkurdintų kur nors prie manęs. Rytoj laukia kautynės.

– Dėl kautynių, mano riki, – prieš atsisveikindamas ištarė Tautvilas. – Bledos vyrai rytoj kausis rimtai. Bus daug kraujo, bet jie turi įsakymą baigti kautynes lygiosiomis. Manau, jūsų giminaitis džiaugtųsi, jei jūsų kariai tuo pasinaudotų ir jiems pavyktų sutriuškinti Bledą, o galbūt netgi nužudyti jį mūsų lauke. Ir dar – prie kitų kol kas vadinkite mane Vilku. Kol neateis laikas, mano tikras vardas skirtas tik jūsų ir Autumos ausims.

– Supratau, – linktelėjo Glandas atsisveikindamas ir pakviesdamas tarnus, kad šie palydėtų Tautvilą.

„Rytoj bus įdomi diena, – mąstė sembas išėjus sėliui. – Didelių galimybių diena. Reikia pasikviesti brolių, o kai jam viską papasakosiu, pasikviesiu Alminą, Erdvilą, Borutą ir Alarį. Vis tiek ketinome susitikti ir parengti mūsų planą. Akivaizdu, kad mūsų bus rimtesnis, nei maniau, bet tai dar geriau. Gerai būtų ir Tautvilą pakviesti aptarti mūsų su kitais. Matau, kad

rimtas ir protingas vyras iš to berniūkščio išaugo. Greitai susivokė, prie ko reikia šlietis norint išlikti šioje pekloje. Dar ir leido suprasti, jog turėčiau jį paremti tampant Sėlos žemių rikiu po Survilos mirties. Toks galvotas vyras tikrai turėtų, ką patarti aptariant mūsų planą. Tik jis teisus, dar per anksti atskleisti, kas jis. Reikia turėti kitiems rikiams įtikinamą istoriją, kur jis buvo visus tuos dešimt metų ir kodėl atsirado tik dabar. Kol kas jokio tinkamo paaiškinimo nesugalvoju.“

Rikiai susirinko, apsitarė, kiek pasiginčijo ir nutarė, kad planas bus paprastas. Jotvos raitininkai dešinėje, sembų raiteiliai kairėje, žemaičiai, liečiai ir kuršiai pėsčia rikiuote centre. Kilo ginčas, ar reikalingas rezervas, kol galiausiai buvo rastas visus tenkinantis variantas – palikti rezerve po šimtinę sembų ir sūduvių bei po šimtinę žemaičių ir kuršių. Rikiai turėjo stebėti kautynes būdami su rezervo kariais ir patys į mūsų nesivelti. Svarbiausiai planas buvo pulti. Pulti visiems, vienu metu ir beatodairiškai, tiesiog nušluoti visus priešais pasitaikysiančius hunus. Tai buvo ganėtinai įprastas giminingų genčių karybos planas – dauguma genčių garsėjo savo eikliais žirgais ir nutrūktgalviais raitininkais. Tai turėjo būti įprastas mūsų, kuriame pergalę turėjo nulemti puolimo aršumas ir karių drąsa. Bent jau taip manė susirinkę rikiai. Glandas buvo teisus – Tautvilas būtų labai jiems pravertęs. Jis vienintelis pažinojo Bledą ir puikiai suprato, ko tas vertas mūsų lauke. Tik Tautvilo tarp jų nebuvo, o kiti rikiai nebuvo pasimokę iš pralaimėjimo didžiajame mūsųje, kurio eigą nulėmė ne tik puolimo aršumas ir karių drąsa.

Mūšio diena. *Kernavė*

...

Tautvilas naktį miegojo mažai. Ne todėl, kad Kernavė visą naktį ošė kaip vapsvų lizdas. Sėlis buvo įpratęs prie tokio ošimo ordos stovyklose. Tiesą sakant, jis gebėjo miegoti ir ošiant, ir dūzgiant ar net griaudžiant ir žaibuojant. Tautvilą kamavo negera nuojauta. kažkas turėjo būti ne taip. Jis puikiai suprato, kad Bleda Rugilos įsakymo nepažeis ir tikrai atsitrauks nuo Kernavės, bet, nepaisant šio proto balso, nuojauta jam kuždėjo kitką. „Nelįsk į kautynes. Jokių būdu nelįsk į kautynes, – kirbėjo galvoje iš pačių sielos gelmių pakilusi mintis. – Kad ir kas nutiktų, lik ant sienos. Net jei Bleda juos sutriuškins, Glandas liks gyvas, tu liksi gyvas ir tapsi sėlių rikiu. Tik nelįsk į kautynes, nes bus blogai.“

Kiek užvalgęs, Tautvilas dar prieš aušrą pakilo ant pilies sienų, nuo kurių atsivėrė puikus vaizdas į šalia plytinčią lygumą. Naktį šalo, tad įmirkusios pievos su žolės likučiais suketėjo, bet ne tiek, kad pasidengtų leduku. „Jei nepradės lyti, bus tiesiog

nuostabios sąlygos raitininkų kautynėms“, – mąstė Tautvilas, žiūrėdamas žemyn, į besirikiuojančias karių gretas. Rikiavo si beveik visi pilies gynėjai. Alminas paliko tik dvidešimt liečių saugoti Gabijos ir Natimero. Tolumoje, už kokių keturių ar penkių šimtų metrų, pirmoji patekančios saulės šviesa atskleidė hunų karių judėjimą. Šis atrodo ganėtinai pakrikas, bet Tautvilas puikiai žinojo, kad bet kokia sumaištis ordos gretose puikiai valdoma, ypač jei kalba eina apie Bledos vyrus. Hunai iš esmės atkartoją Kernavės gynėjų rikiuočių tvarką. Centre rinkosi pėsčininkai, iš pirmo žvilgsnio tiek savo ginkluote, tiek drausme žymiai nusileidžiantys žemaičiams. Sparnuose būriavosi raitininkai, kurie, priešingai nei jotvingiai ar sembai, nesilaikė jokios rikiuotės. Nuo Kernavės sienų nebuvo matyti, kur prasideda hunų rezervai ir ar tokių iš viso esama. Nors jie galėjo slėptis toliau lauke esančiose daubose, prie Kernavės sienų susirinkę rikiariai buvo tikri, kad hunai į lauką išvedė visus karius ir tolumoje jokių rezervų neslepia. Jei jie būtų pasiklausę Tautvilo, tas juos būtų patikinęs, kad priešininkų atžvilgiu Bleda niekada nesielgia aplaidžiai ar atsainiai, visada pasilieka rezervus. Tačiau Tautvilo tarp jų nebuvo ir jo nuomonės niekas nepaklausė.

Galiausiai, saulutei jau smagiai ritinėjantis dangumi ir siunčiant savo spindulius visiems, kas tik netingėjo juos gaudyti, prasidėjo kautynės. Tautvilas žvilgtelėjo į dangų, kuriame debesys matėsi tik kažkur tolumoje, be jokios užuominos į lietų, ir kiek susiraukė. Oras buvo labai tinkamas raitelių kautynėms ir tiesiog nuostabus hunų lankininkams. Nei lietus, nei stiprus vėjas jiems netrukdo, nes nei lietaus, nei stipraus vėjo tiesiog ne-

buvo. Nuskambėjo ragas, ir Kernavės gynėjai pajudėjo į priekį. Tvarkingai, darniomis gretomis, petys į petį, vienodu greičiu tiek pėstininkai centre, tiek raitininkai sparnuose. Kaip galin-gas griausmas nuskambėjo karo šūkis, sklindantis iš tūkstan-čių gerklių. Hunai nejudėjo iš vietos. Pavienės strėlės nuskriejo link puolančių Kernavės gynėjų, bet patys hunų kariai nė krust. Ėjo sekundės, puolantys artėjo ir staiga nuskambėjo rago gaus-mas ordos pusėje bei viskas pasikeitė kaip mostelėjus burtų laz-dele. Hunai iš karto metėsi į priekį. Visi kartu, be jokių gretų. Metėsi garsiai rėkdami. Kad ir koks netvarkingas atrodė jų judė-jimas, bet sparnai ir centras nesimaišė. Raitininkai buvo nusitai-kę į raitininkus, pėstininkai į pėstininkus.

„Negerai, – mąstė Tautvilas, stebėdamas artėjančias viena prie kitos dvi žmonių mases. – Bledai tai nebūdinga. Jis apgau-dinėja. Kažkuris iš sparnų pradės trauktis ir vilioti raitininkus į pasalą. Įdomu, kuris. Aš rinkčiausi sūduvių sparną. Kiek to-liau prasideda daubos ir miškelis, kur galima paslėpti pasalą. Gal perspėti Glandą? Ne, neverta kištis. Šiandien esu tik stebėto-jas. Na va, prasideda.“

Ir tikrai, prasidėjo tikros kautynės. Vyras rėžėsi į vyrą, gre-tos į gretas. Kad ir kokie buvo aršūs žemaičiai, hunai juos sulai-kė. Iš pirmo žvilgsnio sunkiai, bet sulaiškė. Vėl kaip įsiutę šernai hunų pėstininkai mesdavosi ant žemaičių, šį kartą visiškai nesi-saugodami ir nekreipdami dėmesio į jokių pavojus. Galiausiai centre viskas pradėjo rutuliotis taip, kad dvi didžiulės žmonių masės labai ribotame lauke pradėjo tiesiog stumdytis. Didžiuliai žemaičių kirviai pasidarė visiškai beverčiai, nes beveik nė vienas

iš jų neturėjo erdvės užsimoti. Taip, jie buvo aukštesni, stipresni, geresniais šarvais, bet su jais besistumdančių hunų pėstininkų buvo daugiau. Vyrai krito, buvo trypiami, bet nejudėjo nei į priekį, nei atgal.

Sembams iš pradžių sekėsi geriau. Pirmas jų smūgis tiesiog nušlavė kelias priekines hunų raitininkų eiles. Krito nuo žirgų raitininkai, krito ir nebesikėlė parblokti žirgai. Sužeistųjų dejonės, įniršio šūksniai, dvesiančių arklių žvangimas. Ir smūgiai, aklo įniršio smūgiai. Akys, kupinos priešmirtinės baimės. Kraujas, arklių išmatos. Sunku net aprašyti tą klaikų jausmą, į kurį pasinėrė vienas kitą talžančių vyrų masės. Jausmą, kai tampa svarbu tik išgyventi, o drąsuolius nuo balių skiria tik suvokimas, kaip geriausiai pasiekti tą vienintelį tikslą – likti gyvam. Bailiai pasiduoda instinktams ir bėga, o drąsuoliai suvokia, kad daugiausia galimybių išgyventi teikia pergalė. Sunku pasakyti, kurie iš jų teisūs. Kai kada pasiseka išgyventi vieniems, kai kada kitiems. O ir skirtumo tarp jų didelio nėra. Ne veltui kai kada sakoma, kad didelė drąsa tiesiog rodo vaizduotės trūkumą. Jei ir taip, tai tą dieną vaizduotės trūko tiek sembams, tiek hunams. Ilgainiui sembai liovėsi veržęsi, ir kautynės tapo pakrikomis raitininkų kirstynėmis vienas prieš vieną žirgams faktiškai trypčiojant vietoje. Nors po pirmų susidūrimo minučių ant žemės voliojosi beveik penkios dešimtys nieko nebereginių hunų karių ir tik mažiau nei dešimtis žuvusių sembų, pirmą Kernavės gynėjų puolimo bangą šiame sparne hunai sustabdė.

Jotvingiams sekėsi nepalyginamai geriau. Niekas giminiginose gentyse nesiginčijo, kad nėra geresnių raitininkų už sūdu-

vius. Jie buvo ir sunkiau ginkluoti, ir geriau šarvuoti nei tie patys sembų raitininkai. Regis, net jotvingių žirgai buvo didesni ir stipresni. Retai kurie priešininkai sugebėdavo atlaikyti sutartinį tokių tvarkingomis gretomis šuoliuojančių raitininkų smūgį. Hunai nebuvo išimtis. Negalima sakyti, kad jie nebandė. Bandė, ir dar kaip bandė. Ko tik nesiėmė narsūs avarų ir alanų raitininkai, sudarantys šio hunų sparno pagrindą. Kai kurie net bandė nuo savo žirgo užšokti ant sūduvio raitininko ristūno nugaros ir taip pargriauti priešininką. Kiti stengėsi paleisti strėlę iš arti, dar kiti taikė savo ginklus į jotvingių žirgus. Niekas nepadėjo. Sūduviai judėjo kaip taranas, kaip volas, blaškantis į šonus arba traiškantis viską, kas pasitaiko kelyje. Hunams taip ir nepavyko jų sustabdyti, ir pasirodė, kad šiame sparne būta nemažai hunų raitininkų, pasižyminčių lakia vaizduote ir jos pažadintu bailumu. Iš pradžių vienas, tada kitas, po to dešimtis, o tada ir visas šimtas apgręžė savo žirgus ir leidosi bėgti. Panika ir troškimas pabėgti augo kaip nuo kalno riedanti sniego gniūžtė. Galiausiai nebeliko drąsuolių, bandančių kaip nors sustabdyti sūduvius, o visi šiame sparne buvę ordos raitininkai pasipustė padus ir spruko nuo jotvingių volo. Jei kuris iš rikių būtų įtaresnis ar būtų galėjęs stebėti vaizdą iš arti, matydamas hunų akis, būtų sunerimęs. Sunerimęs, nes hunų bėgimas buvo labai keistas. Toks nei per greitas, nei per lėtas. Kaip tik toks, kad būtų neatsiplėšta nuo jotvingių, bet ir neleista jiems prisivyti. Bėgimas, leidžiantis kartas nuo karto apšaudyti juos strėlėmis, ką hunų raitininkai puikiai gebėjo, ir neleisti sūduviams nė pagalvoti apie galimybę pakeitus kryptį pulti iš užnugario centre besikaunančius hunų

pėstininkus. O ir hunų akys buvo keistos. Tokių išsigandusių ir panikuojančių karių akys turėjo būti sklidinios baimės ir pasimetimo. Tik taip nebuvo. Ar puolė, ar bėgo, bet hunų raitininkų žvilgsniai ir toliau liko šalti, kupini įniršio, piktdžiugos, bet tikrai ne baimės. Tik rikiai to nematė. Jie matė, kad sūduviai nubloškė priešininkus ir nuvijo juos šalin.

– Dabar šitas hunų sparnas spruks neatsigręždamas, o mano vyrai apsisuks ir trenks centrui. Mes laimėjome kautynes, – išdidžiai pareiškė Boruta, su neslepiamu džiugesiu nužvelgdamas likusius rikius.

Juk tai jo jotvingiai prasilaužė. Žemaičiai įstrigo, sembai įstrigo, o sūduviai ir vėl parodė, kad jiems lygių karių nėra. Boruta atvirai džiaugėsi. Dar maždaug kokias dešimt minučių. Tai yra tol, kol bebėgantys hunai ir besivejantys jotvingiai neatsidūrė prie tolumoje buvusių daubų. Štai ten bėgantys hunai apsisuko ir kupini įniršio vėl puolė Jotvos raitininkus. Maža to, iš daubų, pamiškės ir kitų įvairių pakampių pradėjo lįsti ištisi būriai pasislėpusių hunų, kurie, kaip įerzintos širšės, dūgzdami ir šaukdami pasileido sūduvių link. Neilgai trukus hunai visiškai apsupo jotvingius ir puolė juos su įniršiu, kuris nepadarytų gėdos ir pasitusiai barsukui, puolančiam ne laiku prie jo urvo užklydusią lapę. Pasakyti, kad tai buvo netikėta rikiams ar sūduvių raitininkams, būtų tas pats, kaip nepasakyti nieko. Iš pradžių jotvingiai apstulbo, ir jei tai būtų kokie romėnai, tai mūšio lemtis šiame sparne būtų aiški. Tačiau tai buvo sūduviai. Vyrai be baimės ir abejonių. Tie, kurie niekada nesitraukė. Net toks įvairiapusis puolimas ne iš karto sustabdė jotvingių

volą, kuris dar kurį laiką judėjo į priekį, traiškydamas kelyje pasipainiojusius hunus. Tada sūduviai tvarkingai persirikiavo ir perėjo prie žiedinės gynybos: raitininkų rikiuotės išsidėstė ratu ir neleido prasiveržti taip pat raitiems hunams. Čia labai praverė ilgos sūduvių ietys, kurios per atstumą pasiekdavo gerokai lengviau ginkluotus hunus. Taip Jotvos vyrai galėjo išsilaikyti labai ilgai, net prieš dvigubai gausesnį ir juos iš visų pusių apsupusį priešą, kaip ir buvo ši kartą. Išsilaikyti galėjo, bet nugalėti nebe. Liko tik viltis nualinti puolančius, nuleisti jiems tiek kraujo, kad dingtų įniršis ir puolimo įkarštis, o tada garbingai grįžti atgal, atrėmus visas atakas. Dar buvo vilties sulaukti pagalbos.

– Aš imu visus atsarginius raitininkus ir vedu juos padėti maniškiams, – tonu, kuris nesuteikė net galimybės prieštarauti, ištarė Boruta ir, nelaukdamas atsakymo, išskubėjo. Apie jį galėjai sakyti daug ką. Boruta buvo klastingas, godus, nepatikimas, bet jis buvo ir labai narsus bei atsidavęs savo genčiai. Sūduvis buvo iš tų rikių, kurie geriau mirs kartu su savo kariais, nei paliks juos, pakliuvusius į bėdą. Ir jo kariai tą žinojo ir už tai gerbė. Ne, tikrai jo nemylėjo taip, kaip mylėjo Skomantą, bet gerbė ir pasitikėjo kaip vadu.

– Gerai, – linktelėjo Glandas nuskubėjusiam Borutai įkandin suprasdamas, kad ginčytis nėra dėl ko.

Pakilo dvi šimtinės sembų ir sūduvių raitininkų, buvusių rezerve. Pakilo ir, vedamos įsiaudrinusio senojo sūduvių rikio, nuskubėjo į pagalbą apsuptiems jotvingiams. Jų smūgis galėjo pakeisti viską. Suardyti hunų gretas ir kartu su pagrindinėmis sūduvių pajėgomis išblaškyti prieš juos kovojančius ordos

raitininkus. Tada pasisukti ir pulti centre esančius hunus iš užnugario. O galiausiai ir galutinai sutriuškinti ordos pajėgas būtų beveik ranka pasiekiamas tikslas. Tačiau Bleda numatė tokius Kernavės gynėjų manevrus ir jiems pasirengė. Kaip ereliai lėkė sembų ir jotvingių raitininkai ir kaip juodi krankliai jiems priešais pasileido keturios šimtinės hunų. Bleda dar nebuvo panaudojęs visų savo išteklių, nebuvo atskleidęs ir visų netikėtumų, kuriuos paruošė Kernavės gynėjams.

Neprasiveržė Borutos vedami raitininkai iki apsuptų jotvingių. Neprasiveržė ir, lygiai taip pat, kaip kitame sparne sembų raitija, buvo įvelti į klampias raitųjų kirstynės vienas prieš vieną. O šiuo atveju vienam sūduviui ar sembui teko net po du priešininkus hunus, tik nežymiai nusileidžiančius jiems koviniu meistriškumu ar jėga. Nieko iš esmės nepakeitė ir atskubėję ant savo nedidukų arkliukų žemaičių rezervo kariai. Kernavės gynėjai buvo panaudoję visus savo rezervus, o mūšis įstrigo ir skambios pergalės galimybė tapo tokia pat tolima kaip mirazas dykumoje.

„Jei Bleda turėtų dar bent tūkstantinę karių, jis kaip tik dabar galėtų apeiti besikaunančius per jotvingių sparną ir smogti į užnugarį žemaičiams ir liečiams, – pagalvojo Tautvilas, įdėmiai stebėdamas mūšio lauką. – O dabar lygiosios. Centre stumdomasis, sparnuose klampios kirstynės, kuriose niekas nesitrauks. Jotvingių žiedo su tokiomis pajėgomis orda nepralauš, bet ir neleis jiems pajudėti. Viskas, lygiosios. Jie tik prasistumdys iki sutemų, o tada visi sugrįš atgal į stovyklas. Žinant Bledą, tai kažkaip keista. Akivaizdu, kad tokios lygiosios jam naudingos, tad jis lengvai įvykdys Rugilos nurodymus, bet tai nebūtų jo stilius.

Bleda, kurį pažįstu, dar ką nors iškrės. Ką nors tokio, kas priešininkams aiškiai parodytų, jog jis už juos pranašesnis, protingesnis ir žymiai geresnis karvedys. Tik ką? Nenumanau.“

Atsakymas į šį klausimą paaiškėjo netrukus. Suplukusio kario, kuris tekinas atlėkė iš ketvirtos, pačių Kernavės gyventojų vadinamos Nuošaliaja, pilaitės pavidalu.

– Valdove, Gabija! – dar bėgdamas per pilies kiemą šaukė karys. – Hunai apėjo miškais ir puola Nuošaliąją.

– Kaip jie atrado kelią? – išspaudė sutrikusi Gabija. – Reikia pranešti Alminui.

„Nesikišk. Nesikišk!“ – tiesiog rėkė vidinis Tautvilo balsas. Bet tai buvo šauksmas tyruose. Proto ir nuojaautos balsas, niekaip nepajėgęs užtildyti sąžinės gaudesio. Būna įvairių žmonių. Būna tokių, kurie nuoširdžiai gali sakyti: „Šiandien sužinojau naują žodį. Sąžinė ar tai sūžinė. Tiksliai nepamenu. Ilgai aiškino man, ką jis reiškia, bet taip ir nesupratau.“ O būna tokių, kurių vidinėje visatoje sąžinės balsas skamba garsiausiai. Na, negalėjo Tautvilas nebesikišti. Visiškai negalėjo. „Ech, tegu ją rupūžė, – mintyse nusikeikė jis. – Bus kaip bus... Bet juk gudrūs žalčiai. Aišku, kad mane pasekė.“

– Nespėsime, o ir prasmės nėra, – nuramino bekylančią paniką sėlis, parodydamas, kad laikinai perima valdžią jis. – Kiek sargybinių turim pilyje?

– Dvidešimt, – su palengvėjimu, kad kažkas prisiima atsakomybę, atsakė Gabija. – O Nuošaliojoje dabar liko tik keturi vyrai.

– Visus dabar pat kvieskite į pilies kiemą. Pulsim hunus, – jokių prieštaravimų neleidžiančiu tonu ištarė Tautvilas, ir tarnai

tekini puolė vykdyti jo nurodymo. – Nurimkite, valdove, – nusi-lenkė sėlis Gabijai. – Sumušime hunus. Negalėjo jų daug pereiti per mišką ir pelkes. Manau, tik keturios ar penkios dešimtys. Tiek mes su dvidešimčia liečių įveiksime.

Kiek apraminęs aplinkinius ir įpūtęs tikėjimo į šalia šmė-žuojančius išbalusius veidus ir išplėstas iš baimės akis, Tautvilas nieko nelaukdamas nuskubėjo į pilies kiemą, kuriame netrukus susirinko visi pilyje buvę liečių sargybiniai.

– Gerai, vyrai, – pradėjo Tautvilas. – Bus taip. Pro vartus visi bėgte pasileisime iki Nuošaliosios. Didžioji dalis hunų jau ka-bariosis ant sienų, tai prie jų mūsų lauks kokia dešimtinė ordos karių. Juos mes greitai sutvarkysime ir nuversime kopėčias su ant jų užsilikusiais hunais žemyn. Svarbiausia veikti greitai ir tiksliai. Vykdysite mano nurodymus ir mes nugalėsime. O dabar bėgte.

Būrelis Kernavės gynėjų pasileido tekinomis link Nuošalio-sios, o ten pasirodė, kad Tautvilas teisus. Teisus ir dėl galimo hunų skaičiaus, ir dėl to, kaip jie elgsis. Nuošaliąją iš tikro puolė tik penkios dešimtys hunų ir jie tikrai kažkoku būdu buvo atsi-vilkę penkerias kopėčias, kuriomis ant sienų kabariojosi daugu-ma puolančiųjų. Apačioje iš tiesų stovėjo ne daugiau kaip dešimt ordos karių, kurie kažkodėl visiškai nesitikėjo puolimo iš di-džiosios pilies pusės. Na, gal kiek ir tikėjosi, nes vienas iš jų visą laiką žvalgėsi link pagrindinių Kernavės pilių ir laiku pastebėjo atbėgančius liečius.

– Ramiai, – pasitikinčiai ištare visam būriui vadovavęs Osa. – Pusė tegu lipa aukštyn ir pagaliau tegu nustumia tuos keturis

žiurkėnus, trukdančius mums užimti pilį. Kita pusė nuo kopėčių lipkite žemyn. Sutraiškysim tas raišas žiurkes, kurios atbėga mums sutrukdyti. Jų gerokai mažiau nei mūsų.

Dalis hunų spėjo nultipti, dalis ne, bet greitai artėjančius liečius pasitiko ne dešimt, o daugiau nei dvidešimt ordos karių. Savo vyrų priekyje šypsodamasis ir pasitikėdamas savimi pasitikti atskubančių Kernavės gynėjų žengė Osa. Ir staiga jo šypseną nublanko, o ją pakeitė rūpesčio išraiška. Osa pažino priekyje bėgantį vyrą, kiekvienoje rankoje laikantį po kardą. Ne, alanų genties karys nesirūpino dėl to, pakenks jis Rugilos ar Bledos planams. Visiškai ne tokia mintis dabar sukosi Osos galvoje. Hunas rimtai susirūpino dėl savo gyvybės. Osa buvo neblogas karys, neprilygstamas žvalgas ir žudikas, meistras sėlinti ir slėptis bei pulti iš pasalų, bet jis puikai suprato, kad sąžiningoje kovoje prieš Vilką jis neturi jokių galimybių. Kalbėdamas su Tautvilu Bleda kiek sumenkino gandus, kuriuos girdėjo iš savo vyrų apie Vilką. Iš tiesų apie Tautvilą, ordoje žinomą Vilko vardu, tarp hunų sklاندė legendos. Tai jis, dar būdamas vienu iš Rugilos asmens sargybinių, vienas stojo prieš penkis avarus ir įveikė juos mažiau nei per pusę minutės, pats nė nesukaisdamas. Tai jis... Daug dar galėjo prisiminti istorijų apie Vilką Osa, tik kad laiko nebebuvo. Tautvilas buvo jau prie pat. Osa su pasmerktąjo ryžtu žengė pirmyn ir kirto. Greitai, stipriai kirto, klastingai pasukdamas riešą ir jau judesiu keisdamas kirčio kryptį. Bet viskas buvo veltui. Ten, kur taikėsi Osa, Tautvilo jau nebebuvo. Kur jis pasidėjo, nelaimėlis hunas nespėjo gerai įžiūrėti, nes kitą akimirką jo galva atsiskyrė nuo kūno ir, sunkiai atsimušusi į žemę,

nuriedėjo šalin. Dar porą sekundžių pastovėjęs begalvis kūnas susivokė esąs nebegyvas ir krito šalia nuriedėjusios galvos. Atrodo, ką reiškia pora sekundžių. Akimirka ir ne daugiau, bet per tą akimirką su gyvenimu spėjo atsisveikinti dar du hunų kariai, stovėję už Osos nugaros ir bandę pastoti kelią Tautvilui. Ėjo sekundės ir hunai krito vienas po kito. Kai kurie spėjo kirsti, kiti užsimoti, kiti net nespėjo pajudėti ar pastebėti Tautvilo judesio. Į kirstynes įsitraukę liečiai faktiškai užbaigė susirėmimą. Per tą minutę su trupučiu, kol nekrito prie pilies sienų buvęs paskutinis ordos karys, pasilikę ant kopėčių hunai nespėjo perlipti aršiai keturių gynėjų ginamos pilaitės sienos. Nespėjo ir todėl kartu su nuverstomis kopėčiomis vienas po kito krito žemyn. Krito, kad sutiktų savo mirtį ant atkištų liečių kardų. Per tas kelias minutes – tiek ir truko ordos karių skerdynės – žuvo visi penkiasdešimt hunų ir nė vienas Kernavės gynėjas. Tik išplėstų akių žvilgsniai, kuriais liečiai sekė kiekvieną Tautvilo judesį, rodė, kokį įspūdį jiems paliko šios trumpos kirstynės. Turbūt nuo tos dienos legendos apie sėlių karį bus pasakojamos ne tik ordoje.

– Sukraukite hunų kūnus į vežimą ir pristatykite į pilį. Naujaučiu, kad jų mums gali prireikti, – ramiai nurodinėjo Tautvilas, stengdamasis nekreipti dėmesio į jį sekančius žvilgsnius. – Nuošaliojoje lieka tik jos gynėjai. Kiti grįžkite į pagrindinę pilį.

Dar kiek pasisukiojęs ir pastebėjęs, kaip be jokių abejonių ir prieštaravimų vykdomi jo nurodymai, Tautvilas galiausiai apsigrėžė ir ramiu žingsniu nuėjo atgalios. Skubėti nebuvo kur. Jis buvo visiškai tikras, kad stumdynės mūšio lauke truks iki sutemų, o tada abi kariuomenės pasitrauks. Jam kėlė nerimą labiau

kitkas, o būtent – jo prieš tai tiesiog stūgavęs, o dabar visiškai nutilęs nuojautos balsas. Tautvilas buvo linkęs visada pasikliauti savo nuojauta, kuri jo iki šiol dar niekada nebuvo apvylusi. Žinoma, ši diena nebuvo pirma, kai sėlis elgėsi nepaklusdamas jai, tik iki šiol jis taip elgdamasis visada vienaip ar kitaip nukentėdavo. Šis kartas buvo kitoks. Jis įsivėlė į kautynes ir neatsitiko nieko blogo. Net menkiausio įbrėžimo nepatyrė. Dėl to labiau siai ir nerimavo Tautvilas. Jei neatsitiko nieko blogo dabar, vadinasi, nuojautos balsas įspėjo apie blogas pasekmes vėliau, o ne kirstynių metu. Tik kas galėjo būti blogai ateityje dėl to, kad jis įsivėlė į kirstynės dabar, Tautvilas visiškai nenumanė. Štai apie tokias spėtinas blogas ateities galimybes sėlis mąstė visą kelią iki didžiosios Kernavės pilies sienos. Mąstė, bet nieko nesumąstė. Viena, ką jis dabar suprato – kad patraukė labai didelį dėmesį į save ir tuo pačiu užkirto sau bet kokią kelią atgal į ordą. Vienintelis jam likęs kelias vedė link Sėlos žemės rikio likimo. Bet tai nebuvo blogai. Iš esmės tai buvo netgi geresnis kelias. Kelias, kurio Tautvilas troško. Grįžti namo ir tapti sėlių rikiu... Vien ta mintis jam šildė krūtinę. Tik va klausimas, kodėl gi tada taip klykavo nuojauta, taip ir liko neatsakytas.

Tautvilas iš esmės teisingai nuspėjo tolimesnę mūšio eigą. Iš esmės, bet ne su visomis smulkmenomis. O smulkmenos kai kada būna svarbesnės už esmę. Ypač tiems kariams, kurie šiame mūšyje atsisveikino su gyvenimu. O tokių buvo šimtai, jei ne tūkstančiai. Didžiausios ir kruviniausios kirstynės vyko aplink apsuptus, bet drausmingai besiginančius jotvingius. Hunai buvo bejėgiai prieš sūduvių drausmę ir tvirtų rankų valdomas ilgas

ietis. Jotvingiai labiausiai kentėjo nuo hunų strėlių. Gerai, kad jos atlėkdavo tik pavienės. Alanų ir avarų raitininkai niekaip negalėjo atsitraukti nuo sūduvių tiek, kad galėtų apšaudyti juos strėlių spiečiais. Vos tik kuris hunų būrys bandydavo atsitraukti, tuoj paskui puldavo Jotvos vyrai, taip grasindami suardyti visą apsupties žiedą. Ordos kariams beliko spausti, veržtis ir savo mase bandyti išsklaidyti sūduvių rikiuotę. Svarbiausias tokį veiksmą apibūdinantis žodis buvo „bandyti“. Toks spaudimas ir netapo niekuo daugiau, nei bandymu, kurio pasekmė buvo raitininkų grūstis ir šimtai negyvų ordos karių. Kiek mažiau kruvinos, bet ne mažiau aršios kirstynės vyko ir sembų krašte. Sembai tiesiog nesitraukė. Maža to, jie veržėsi ir veržėsi pirmyn, o ordos kariams vis sunkiau ir sunkiau buvo juos sulaikyti. Visi sembų raitininkai buvo dalyvavę didžiajame mūšyje, visi pajuto atsitraukimo gėdą ir vėlesnę graužatį. Šį kartą jie buvo pasiryžę verčiau žūti, nei vėl atsitraukti. Jei ir buvo tarp sembų vienas kitas manantis kitaip ir savo asmeninėje vertybių skalėje garbės nekeliantis labai aukštai, o tuo labiau aukščiau už gyvybę, jis paskendo bendroje ryžto jūroje, tuo metu užvaldžiusioje Sembos sūnų sąmones.

Žemaičiai irgi stūmėsi pirmyn. Po truputį, žingsnis po žingsnio, bet stūmėsi. Jie buvo augalotesni ir fiziškai stipresni už su jais besistumdančius marius, erazėnus ir mordvius, kurie sudarė ordos centro karių pagrindą, ir ta jėgos persvara ilgainiui pradėjo vis labiau ir labiau reikštis.

Jei tik Bleda būtų turėjęs dar tūkstantį atsarginių karių, jis būtų sutriuškinęs savo priešininkus, bet to tūkstančio jis nebe-

turėjo. Mūšio svarstyklės lėtai, bet nenumaldomai kryo Kernavės gynėjų naudai, ir užslinkusi tamsa bei stojusios paliaubos tapo tikra atgaiva ir išsigelbėjimu ordos kariams.

Niūriai stebėjo Bleda grįžtančias smarkiai aplamdytas savo karių gretas, o jo galvoje verpetu besisukančios mintys nebuvo tokios viltingos, kaip dar tos pačios dienos rytą. Orda šiame mūšyje prarado daug, labai daug vyrų. Įgudęs Bledos žvilgsnis iš karto įvertino, kad į kitas kautynes jis galėtų pasiųsti ne daugiau kaip pusę karių, kuriuos buvo pasiuntęs ryte. Žinoma, ir Kernavės gynėjai prarado nemažai vyrų, ypač jotvingiai, kurių beveik keturios šimtinės liko gulėti mūšio lauke, o antra tiek buvo sužeista, bet jėgų pusiausvyra po šios dienos pasikeitė ordos naudai. Bleda tai suprato, nors tuo metu dar nežinojo Kernavės gynėjų nuostolių. O supratęs iš karto ėmėsi veiksmų.

– Žygūną pas mane, – suriko Bleda, galvoje jau dėliodamas tolimesnį planą.

Paklūsdamas nurodymui, kaip mostelėjus burtų lazdele, šalia išdygo žygūnas. Tik jis buvo ne vienas. Kartu su juo į Bledos žygio jurtą užėjo ir žvalgas, pasiųstas stebėti Nuošaliosios pilaitės puolimo.

Perdavęs nurodymus žygūnui, kuris, vos juos išgirdęs, apsisuko ir nuskubėjo link Kernavės pilies, Bleda atsisuko į žvalgą ir klausiamai kilstelėjo antakius.

– Jiems nepavyko, mano vade, – ištarė žvalgas. – Mūsų kariai visi iki vieno žuvo.

– Osa? – perklausė Bleda. Skirtingai nuo Rugilos, kuris neturėjo draugų, o tik interesus ir galėjo verpti sudėtingus intrigų

voratinklius, neretai įausdamas į juos ir išdavystės gijų, Bleda turėjo žmonių, prie kurių nuoširdžiai buvo prisirišęs ir kuriuos laikė savo draugais. Osa buvo vienas iš jų.

– Osa žuvo pats pirmas. Iš karto, tik prasidėjus kirstynėms.

– Kaip? – nuskambėjo skausmo kupinas klausimas.

– Su kardu ir nuo kardo. Sąžiningoje kovoje, kurią laimina dievai, – pasakojo žvalgas. – Mūsiškiai puolė pilaitę, bet vienas karys iš pilaitės išsmuko anksčiau ir perspėjo buvusius pagrindinėje pilyje. Iš ten atbėgo apie dvidešimt vyrų ir per maždaug porą minučių iškapojo visus mūsiškius.

– Kaip tai? – nesuprato Bleda. – Osa buvo neatsargus ir mūsiškiai buvo užtikti visi sulipę ant kopėčių?

– Ne, – paaiškino žvalgas. – Osa buvo viską numatęs. Jis su puse karių pasitiko atbėgusius, kiti toliau lipo ant pilaitės sienų. Kaip suprantu, Osa ketino sulaikyti Kernavės gynėjus, kol bus užimta Nuošalioji, o tada visiems kartu išmušti tuos atbėgusius šakalus.

– Kodėl nepavyko?

– Osa ir visi, kurie turėjo užlaikyti priešus, žuvo mažiau nei per minutę. Tada buvo nuverstos kopėčios ir išžudyti likę mūsiškiai, taip ir nespėję užimti pilaitės.

– Kokius čia stebuklingus karius atsiuntė iš Kernavės? – nusistebėjo Bleda, jau nujausdamas atsakymą.

– Ne karius, o karį, – patikslino žvalgas. – Vienas, tas, kuris atbėgo pirmas, nužudė Osą ir daugiau nei pusę jų sutikusią mūsų karių. Kiti Kernavės gynėjai tik prisidėjo.

– Tu jų išžiūrėjai ir pažinai?

– Taip, mano vade. Jūs jį pažįstate. Tai buvo Vilkas.

– Vilkas nužudė Osą ir daugumą mūsų žmonių? – pasitikslino Bleda.

– Taip, vade. Be jokios abejonės tai buvo Vilkas. Aš žinau, kaip jis kaunasi, pažįstu jo judesius. Be to, buvau pakankamai arti ir sugebėjau įžiūrėti jo veidą. Neturiu nė menkiausios abejonės.

– Ką gi, ačiū tau už darbą, – linktelėjęs Bleda leido eiti žvalgui mąstydamas, kodėl Vilkas taip elgėsi. Vilkas nieko nedarė be Rugilos leidimo ir jei įsitraukė į kovą, tokia buvo Rugilos valia. Tik tokia valia Bledai nepatiko. Labai nepatiko. „Tikiuosi, Vilkas ir Rugila turės gerą paaiškinimą“, – pagalvojo alanas.

Žingsniuodamas pirmyn atgal Bleda bandė prisiminti viską, ką žinojo apie Vilką. „Jei Osa žuvo garbingoje kovoje, jo draugai pagal nerašytus ordos garbės įstatymus gali iškviesti žudiką į dvikovą, – samprotavo Bleda. – Aš irgi galėčiau, nes Osa buvo mano draugas. Tik va, bėda ta, kad niekas, kas kada nors kvietė Vilką į dvikovą, neišgyveno. Turiu būti sąžiningas pats sau: jei kautumės kartais, pralaimėčiau per pirmas dvidešimt sekundžių.“

Bleda buvo neblogas kovotojas kartais, neprastas lankininkas ir tiesiog neprilygstamas, jei reikėjo kovoti plikomis rankomis – niekas dar nesugebėjo pasipriešinti jo žvėriškai jėgai. O Vilkas buvo būtent kardų meistras. Toks, kokių labai reta. Kiek iš gandų girdėjo Bleda, Vilkas buvo kažkoks tolimas Rugilos giminaitis, neva ir pats priklausęs giminei, kurios atstovai valdė beveik visas vadinamąsias giminingas gentis. Dar visiškai jaunutis Vilkas atvyko į ordą ir buvo iš karto priglobtas Rugilos. Čia jis suaugo,

suvyriškėjo ir liko amžinai ištikimas jį globojusiam giminaičiui. Praėjus dvejiems metams nuo Vilko atvykimo, į ordos karių nelaisvę pakliuvo senas romėnas, kuris pasirodė neprilygstamas kovos kardais meistras, savo vardą išgarsinęs visose Romos imperijos arenose. Trumpai pasikalbėjęs su romėnu, Rugila paleido jį ir nusiuntė namo, lydimą tik Vilko. Visiems, net ir Bledai, Rugila pasakė, kad romėnas davė garbės žodį Romoje surinkti didžiulę išpirką ir įduoti ją Vilkui, kad tas parvežtų ją ordai. Iš tiesų, daugiau nei po metų Vilkas grįžo, o Rugila visiems paskelbė, kad išpirka parvežta, ir išdalijo kariams jiems priklausančias tos išpirkos dalis. Bleda aiškiai prisiminė labai stebėjęsis, kad niekas nematė, kaip ta išpirka buvo pristatyta į stovyklą, nes Vilkas atvyko tuščiomis, tačiau pernelyg dėl to sau galvos nekvaršino. Jau tada jis įtarė, kad Rugila tiesiog susitarė su romėnu, jog to išpirka bus išipareigojimas kelionės į Romą metu išmokyti Vilką visko, ką jis pats moka kardų kovos mene, o kariams chanas sumokėjo iš savo asmeninių lėšų. Nusišypsojęs kiek į ūsą dėl tokio Rugilos gudravimo, Bleda, nežvelgęs jame nieko blogo, viską greitai pamiršo. Vėlesni įvykiai parodė, kad Bleda buvo teisus. Vilkas kurį laiką buvo Rugilos asmens sargybinių vadas, laimėjo begalę dvikovų ir ne kartą pats vienas mūšyje ar kovoje lengvai susidorodavo su keliais priešininkais. Spaudžiamas Bledos argumentų, kad chano asmens sargybiniais negali būti tik žmonės iš giminingų Rugilos gimtajai genčių, nes taip rodoma kitiems ordos kariams, kad jais nepasitikima, chanas pakeitė savo asmens sargybinius kitais. Pakeitė jis ir savo sargybinių vadą – juo tapo galingas avarų karys. Tačiau Vilko nuo savęs Rugila nepaleido.

Sėlis tapo ypatingu chano patikėtiniu, kuris sugebėdavo įvykdyti net sunkiausius pavedimus.

„Taigi, – galvojo Bleda. – Nenuostabu, kad Rugila atsiuntė būtent Vilką, bet keista, kad leido jam veltis į kovas. Nebent chanas nurodė Vilkui įgyti Glando pasitikėjimą, o to padaryti nesivieliant į kovas nebuvo įmanoma. Tada suprantu, kodėl Vilkas puolė savo brolius iš ordos. Tik Osa buvo mano draugas, ir aš noriu už jį Vilkui atkeršyti. Niekaip nesugalvoju, kaip tą padaryti garbingai ir svarbiausia, pačiam nežūti bekeršijant.“

Tuo metu Kernavėje svarstoma ir samprotaujama buvo ne ką mažiau, jeigu ne daugiau. Rikiai žiūrėjo į grįžtančius pulkus su nerimu, bet nusiteikę gal kiek viltingiau, nei mūšio pradžioje. Nuostolių buvo daug, labai daug, ypač jotvingių gretose, bet kariai parodė narsą, užsispyrimą ir atkaklumą, kurie iš esmės sulygino Kernavės gynėjų ir Bledos kariuomenės jėgas. Nepaisant to, tiek Glandas, tiek Alminas suprato, kad Bleda pasirodė esąs žymiai geresnis karvedys už juos, ir tik paprastų žemaičių, sembų ar sūduvių narsa mūšio lauke neleido peržengti tos plonytės sutriuškinimo linijos. Todėl dabar, klausydamiesi sužeistųjų aimanų, regėdami nešamus žuvusiuosius, jie išgyveno dvejopus jausmus. Viena vertus, palengvėjimą ir santūrų džiugesį dėl pačios mūšio baigties, kita vertus, graužatį dėl savo pačių padarytų klaidų. Maža to, Glandui prisidėjo dar vienas galvos skausmas. Žinia apie Nuošaliosios puolimą ir Tautvilo parodytus kovos įgūdžius beveik iš karto po mūšio pasiekė rikių ausis. Gal išskyrus Borutos, kuris mūšio metu buvo rimtai sužeistas ir dabar gulėjo be sąmonės globojamas vaidilų.

– Rupūžiokas, – nusikeikė sau po nosimi Glandas ir pagalvojo: „Na, negi jis negalėjo neatkreipti į save dėmesio. Alminas, o ypač Erdvilas, tikrai susidomės, kas čia per ypatingas karys radosi tarp sėlių ir kodėl apie jį niekas nieko iki šiol nežinojo. Ką daryti? Ar atskleisti jo tikrą vardą, ar leisti jam pačiam išsisukti iš padėties? Prieš kalbant su Alminu, reikia su Tautvilu nuošalyje pora žodelių persimesti.“

Tik persimesti pora žodelių su Tautvilu Glandui greitai nepavyko. Atsirado svarbesnių darbų. Štai kad ir visiems išlikusiems sveikiems rikiams priimti ir išklaudyti atvykusį Bledos žygūną.

– Mano vadas, – pradėjo prieš tai pagarbiai linktelėjęs žygūnas, po netrumpo laukimo įvestas į menę, kurioje jo jau laukė susirinkę Glandas, Autuma, Alminas, Erdvilas ir Alaris, – siūlo rytoj paskelbti paliaubas ir susirinkti iš mūsų lauko visus savo žuvusius ir sužeistus karius. Taip pat jis siūlo rytoj prieš temstant rikiams susitikti su juo lauke, tarp pilies ir mūsų stovyklos, ir aptarti tolimesnę kovos eigą. Mano vadas atvyks lydimas tik dviejų sargybinių ir tiksi, kad rikiai atvyks taip pat tik su tolia palyda. Ir dar man liepta jums perduoti, kad į mūsų nelaisvę pakliuvo kelios dešimtys jotvingių karių, beveik visi jie sužeisti. Vadas nori visus juos grąžinti mainais į Kernavėje laikomus mūsų karius. Be to, prašome grąžinti kūnus karių, kritusių puolant Nuošaliąją pilaite.

– Gerai, – atsakė Glandas, išklauses žygūno, apsidairęs ir su laukę Almino bei Autumos linktelėjęmį. – Su visais tavo vado pasiūlymais sutinkame. Susitiksime su juo rytoj prieš temstant. Iki to laiko į jūsų stovyklą pristatysim žuvusius prie Nuošalio-

sios ir Kernavėje laikomus sučiuptus ordos žvalgus. Gali eiti ir jam tai pranešti.

Sulaukę, kol iš menės išeis hunų žygūnas, rikiai su įkarščiu puolė aptarinėti išgirstus pasiūlymus.

– Bleda pajuto, kad mūsų jėgos susilygino, todėl ir siūlo derėtis, – pasakė Alminas.

– Taip, – pritarė Glandas. – Manau, kad Kernavę mes apgyvenėme ir jis tiesiog ieško garbingo būdo pasitraukti. Spėju, pasiūlys mums dvikovą tarp mūsų geriausio kario ir jų kovotojo.

– Na? – pasidomėjo Alaris. – Ir kas iš tos dvikovo? Gal pasiūlys, kad jei mūsų karys pralaimės, mes turėsime atiduoti Kernavę.

– Ne, – papurtė galvą Glandas. – Spėju, kad bus taip, jog pralaimėjus jų kariui, jie pripažins pralaimėjimą ir pasitrauks, o pralaimėjus mūsų kariaus, mums bus pasiūlyta sumokėti kokią nors protingą dydžio vienkartinę duoklę.

– Galbūt, – sutiko Alaris. – Bet ar čia negali būti klastos ir apgaulės? Gal mums nuvykus tartis Bleda mus visus bandys nužudyti?

– Ne, – įsiterpė Autuma. – Bleda garsėja kaip labai garbingas žmogus, kuris niekada nelaužė savo žodžio. Pritariu, kad bus taip, kaip spėja mano brolis.

– Tiesa, dėl to geriausio kario, – pradėjo Alminas, sugavęs Erdvilo, kuris pats nedrįso įsiterpti į rikų pokalbį, žvilgsnį. – Girdėjęt apie tai, ką išdarinėjo tas sėlių rikio pasiuntinys prie pilaitės. Iš kur pas sėlius tokio lygio karys, apie kurį nieko iki šiol nežinojome?

– Geras klausimas, – ramiai linktelėjo Glandas. – O mes imkime ir jo patys rytoj iš pat ryto pasiklauskime. Tik štai ką aš manau. Ar mums tikrai dabar didelis skirtumas, iš kur pas sėlius toks karys? Ar nevertėtų tiesiog padėkoti dievams už tokią dovaną ir jį išnaudoti? Iki šiol maniau, kad turime tik vieną nenugalimą kovotoją, – Glandas linktelėjo Erdvilui, parodydamas, kad kalba apie jį. – Dabar pradedu tikėti, kad turime du tokius kovotojus. Žinoma, pasiklauskime Vilko, kur jis išmoko taip kautis kartais, bet rimčiau aiškinsimės vėliau. Verčiau pasiūlykime jam rytoj mus lydėti į susitikimą su Bleda ir galbūt netgi kautis dvikovoje kaip mūsų kovotojui.

– Protingai kalbi, sembų riki, – buvo priverstas pripažinti Alminas. – O kas bus antrasis, kuris mus lydės į susitikimą?

– Žinoma, Erdvilas, – tvirtai pasakė Glandas, žiūrėdamas į milžiną žemaitį, kuris linktelėjo parodydamas savo sutikimą.

Pasibaigus rikių apsitarimui, Glandas išėjo iš menės ir pasiūlytą pirmą pasitaikiusį tarną.

– Dabar pat eik ir surask sėlių karį vardu Vilkas, – nurodė tarnui Glandas. – Jis turbūt dabar savo kambaryje, kuris šalia paskirto man. Perduok jam, kad iš karto eitų prie upės, kur dabar vaidilos guldo sužeistuosius, ir ten susirastų mane.

Net nelaukdamas patvirtinimo, Glandas nususuko ir nusukbėjo link upės, kur norėjo aplankyti ir palaikyti sužeistus sembų karius. Šią naktį sembų rikis nesiruošė miegoti. Šis rikis negalėjo ramiai miegoti, kai tuos, kurie kovojo su jo vardu lūpose, dabar kamavo kančios.

Naktis buvo rami. Rami ir šalta. Bejausmės žvaigždės iš viršaus stebėjo tekančią upę ir prie jos aplinkui laužus zujančius

žmones. Lygiomis eilėmis buvo guldomi ir tūlojami, kad nesusaltų, sunkiai sužeisti kariai. Dešimtys iš visų kraštų surinktų vaidilų iš paskutiniųjų stengėsi malšinti jų skausmą ir kančias. Štai vienam rišo sužeistą koją, išvalę žaizdą ypatingu žolelių nuoviru, kitam sutvirtino sulaužytus rankos kaulus, trečiam siuvo plačią kirstinę žaizdą nugaroje. Tik buvo ir tų, kuriems vaidilos jau niekuo negalėjo padėti. Nedaug, bet buvo. Tokiems kariams sugirdydavo retų žolyčių nuovirą, nuo kurio jie pasinerdavo į svaigulio upę, daugiau nebejausdami kūną kamuojančių nepakeliamų kančių. Pasinerdavo ir lengvai iškeliaudavo anapus. Įdomios tai buvo žolytės. Mažais kiekiais jos malšindavo skausmus ir lengvai svaigino, bet pavartojus kiek daugiau, svaigulio verpetai ištraukdavo sielą iš kūno ir nunešdavo ją aukštyn, link šaltai mirksinčių žvaigždžių. Taip toli, kad jokia siela neberasdavo kelio atgalios.

Štai ten, prie vieno iš laužų, Tautvilas ir surado Glandą, tuo metu drąsinusį sunkiai, bet ne mirtinai sužeistą sembų karį.

– Kvietėte mane, riki? – nulenkę galvą priartėjęs Tautvilas.

– Kviečiau, – linktelėjo Glandas. – Eime kiek toliau, pasivaikščiiosim. – Palaukęs, kol jiedu kiek nutolo nuo zujančios minios, sembas tęsė: – Ką man dabar patarsi daryti? Supranti, apie ką aš?

– Suprantu, – patvirtino Tautvilas. – Tik negalėjau elgtis kitaip, stovėti ir žiūrėti, kol ordos kariai užims pilaitę. Visi aplinkui buvo tokie sutrikę, kad viską teko daryti man pačiam. O kovoje pasiduoti ir apsimetinėti nemoku.

– Priežastis suprantu ir pateisinu, – linktelėjo Glandas. – Neklausiu, kodėl, bet klausiu, ką daryti toliau.

– Manau, nieko, – nesuprato klausimo esmės Tautvilas. – Maža koks sėlių karys kada pasirodė.

– Tu nesupranti, – paprieštaravo sembas. – Kada palikai savo gentį?

– Prieš dešimt metų.

– Vadinas, pačioje Gerimanto valdymo pradžioje, – numykė Glandas. – Tada gali ir nežinoti. Matai, per tą dešimtmetį ryšys tarp giminingų genčių labai sustiprėjo. Pavyzdžiui, aš žinau, kaip gyvuoja ir kas esmingo vyksta pas mano giminaičius, valdančius getus ar gerulius, jau nekalbant apie kaimynines gentis. Jei kurioje nors gentyje atsirastų tokio meistriškumo karys kaip tu, jau per metus visos gentys žinotų apie jį ir jo žygdarbius. Štai apie Erdvilą ir tai, ką jis nuveikė, turbūt žino net tolimiausiuose galindų kaimuose. O apie tave niekas nieko nežino, nors turėtų. Klausimas, kodėl?

– Supratau, – linktelėjo Tautvilas. – O aš paklaustas papasakosiu, jog buvau penkeriems metams palikęs savo gentį ir su romėnų pirkliais išplaukęs pasižiūrėt svetimų kraštų. Kelionėje susidraugavau su senu ir labai garsiu romėnu kardų meistru, su kuriuo klajojau ir iš kurio mokiausi. Jam mirus grįžau atgal į savo gentį. Grįžau visiškai neseniai, tik prieš kelias savaites. Todėl ir negalėjau prisijungti prie sėlių, kurie išžygiavo kartu su Gerimantu.

– Ta istorija su romėnu tiesa? – perklausė Glandas.

– Iš dalies, – sąžiningai atsakė Tautvilas. – Rugila paėmė į nelaisvę romėnų kardų meistrą ir sutarė su juo, kad paleis į laisvę, jei tas sutiks, kad jį lydėčiau namo ir būčiau šalia tol, kol jis

mane išmokys visko, ko moka pats kautynėse kardais. Kelionė truko beveik pusantrų metų. Romėnas sakė dar neturėjęs gabesnio mokinio. Po įtempto mokymosi metų man per pratybas jau pavykdavo kai kada jį įveikti. Kai pradėjau prieš jį dažniau laimėti nei pralaimėti, supratau, kad galiu leistis atgal pas Rugilą. Štai tokia istorija.

– Aišku, – linktelėjo Glandas. – Paaiškinimas tiks. Kai tavo ryt pakvies pasikalbėti su visais rikiais, papasakok jiems apie tą penkerių metų išvyką ir neseną grįžimą atgal į gentį.

– Gerai, – sutiko Tautvilas. – Ir aš norėjau kai ko paklausti, riki. Bus įtartina, jei visi žino apie Erdvilo žygius, o aš nežinau. Gal galėtumėte trumpai kelis paminėti.

– Žinoma, – nusišypsojo Glandas ir jiems apsisukus bei lėtai žingsniuojant atgal papasakojo apie tai, kaip Erdvilas plikomis rankomis pasmaugė lokį. Dar apie tai, kaip šis milžinas žemaitis išrovė iš žemės nemenką medelį ir juo vienu smūgiu nuo arklių nubloškė jį puolusius tris saksų raitininkus. Dar kelias istorijas apie Erdvilą papasakojo Glandas. Būtų galėjęs papasakoti ir daugiau, bet laiko nebuvo. Vyrai grįžo atgal prie sužeistųjų ir sembų rikis nuskubėjo prie savo kenčiančių karių. Tautvilas grįžo atgal į savo kambarį, pakeliui mintyse dėliodamasis būsimo pasakojimo rikiams smulkmenas.

Tik prašvitus pirmieji saulės spinduliai, žvilgtelėję pro didžiosios Kernavės pilies menės langus, aptiko ten susirinkusius Glandą, Autumą, Alminą, Erdvilą ir Alarį, o priešais juos stovėjo ir, Almino paklaustas, savo istoriją apie ilgą kelionę po svetimus kraštus pasakojo Tautvilas. Įtikinamai pasakojo. Nesukdamas į

šalį akių, pridėdamas kelias smulkmenas apie matytus kraštus. Taip įtikinamai, kad nesukėlė įtarimų net visada įtariam Erdvilui. Na, bent jau nesustiprino jau turėtųjų. Žemaitis milžinas kiek nepasitikėjo sėliu, ir tas nepasitikėjimas po mūšio prie pilaitės, nors ir smarkiai sumažėjo, bet galutinai nedingo. Galiausiai, kiek paabejojęs, jis nusprendė patikrinti Tautvilo pasakojimą.

– Ir kaip tau patiko Roma? – visai pakenčiama, nors ir laužyta lotynų kalba paklausė sėlio Erdvilas tuo labai nustebindamas Alminą, kuris nė neįtarė, jog jo karių vadas moka lotyniškai.

– Visai nepatiko, – ramiai, be jokio akcento tardamas lotyniškus žodžius atsakė Tautvilas. – Purvinas, ištirkęs miestas, kuriame viskas perkama ir parduodama. Retas ten girdėjęs apie garbę. Nors garbingų žmonių ir ten dar pasitaiko. Tik nedaug.

Erdvilas linktelėjo, pripažindamas, kad sėlis išlaikė ir šį bandymą. Švari lotynų kalba sklaidė bet kokias abejones Tautvilo pasakojimo tikrumu.

– Gerai, – linktelėjo Glandas, patenkintas Tautvilo padarytu įspūdžiu. – Mes, Vilke, turime tau prašymą. Negalime tau nurodinėti, nes esi Sėlos rikio pavaldinys, bet tikimės, kad mūsų prašymą išpildysi. Norime, kad šiandien leidžiantis saulei mus lydėtum į susitikimą su Bleda ir, jei kils būtinybė, mus saugotum.

– Žinoma, gerbiamieji rikiai, – rimtai linktelėjo Tautvilas, puikiai suprasdamas, kad rikiai savo nurodymus galėjo pavaldinti bet kaip – prašymu, siūlymu, pageidavimu, bet juos vykdyti privalu.

– Puiku, – šyptelėjo sembų rikis. – Turime dar vieną prašymą. Tuo atveju, jei Bleda pasiūlys dvikovą tarp savo geriausio

kario ir mūsiškio ir jei mes išrinktume tave, ar sutiktum stoti į dvikovą mūsų vardu?

– Taip, – tvirtai atsakė Tautvilas, visiškai neišduodamas viduje praskriejusių minčių. Sėlis puikiai žinojo, kad visoje šalia Kernavės įsikūrusioje ordos kariuomenėje nėra geresnio kario už Bledą. Todėl, jei ir tektų stoti į dvikovą, tai tik su pačiu ordos karių vadu. Bleda Tautvilui savotiškai patiko. Jis buvo garbingas, žodžio žmogus, narsus ir ištikimas savo kariams bei pačiai ordai. Sėlis visiškai nenorėjo žudyti Bledos, bet puikiai suvokė, kad, esant reikalui, tą padarys nesuabejojęs nė sekundės dalį.

„Viena viltis, – mąstė sėlis, paklusęs Glando kviečiančiam mostui ir prisėdęs šalia sembų rikio. – Bleda mane pažįsta ir žino, kad dvikovoje su manimi niekaip nelaimės. Manau, jis pasiūlys dvikovą, bet savo varžovu pasirinks kitą karį. Kad ir milžiną Erdvilą.“

Diena buvo keista, netgi mistiška. Apie prašvitimą galima buvo kalbėti labai santykinai. Taip, saulė patekėjo, bet jos tingiai skleidžiama šviesa labai sunkiai prasimušė pro tankius, žemus debesis, purškiančius po jais esančią žemę šlykščiu ir nemalonių lietučių. Po priešais pilį plytintį lauką, kuriame dar vakar vyko mūšis, kaip šešėliai ar kritusių karių sielos beveik tarpusavyje nesikalbėdami vaikščiojo žmonės. Įvairūs žmonės: sembai, žemaičiai, sūduviai, hunai. Niekas nežiūrėjo, kur čia priešai, kur draugai. Kažkaip darbas visus suvienijo. Štai hunai, pakėlę savo žuvusį karį ir padėję jį prie kitų saviškių, negalėjo palikti šalia buvusio žuvusio sembų kario kūno. Taip ir išėjo, kad tiek hunai, tiek Kernavės gynėjai rinko ir priešų karių kūnus ir vežė juos

tiesiai į priešų stovyklą. Kartais, labai retai, vis dar pasitaikydavo tarp žuvusiųjų kūnų aptikti sužeistąjį. Su tokiu, nepaisant to, kas jį aptiko, buvo elgiamasi labai atsargiai ir rūpestingai. Taip, merkiama smulkaus ir erzinančio lietaus, žmonės zujo po lauką visą dieną, kol galiausiai prieš sutemas visi kūnai ir sužeistieji buvo surinkti. Atėjo laikas rikių ir Bledos susitikimui.

Susitikimo vieta buvo paruošta kruopščiai, ir net, galima sakyti, rūpestingai. Įrengta didžiulė pastogė, sauganti nuo lietaus. Po ja į žemę susmeigti apšviečiantys ir sklaidantys tirštėjančias sutemas deglai. Rikiai atėjo keturiose, lydimi Erdvilo ir Tautvilo. Narisiai kovojęs ir sužeistas vaidilų prižiūrimas jotvingis Boruta, nors ir atgavo sąmonę, po truputį taisėsi, vaikščioti dar negalėjo. Atėję iki pastogės, Kernavės gynėjai aptiko ten juos jau laukiantį Bledą su dviem sargybiniais, kuris pasisveikindamas linktelėjo kiekvienam atvykusiam, neišskirdamas nė Erdvilo ir Tautvilo, nors ties jais, ypač ties milžinu žemaičiu, savo žvilgsnį užlaikė ilgiau.

– Džiaugiuosi, kad atvykote ir manimi patikėjote, – pirmas kreipėsi Bleda į atvykusius rikius lyvių tarme, kurią visi susirinkusieji gerai mokėjo ir kuri iš esmės niekuo nesiskyrė nuo ordoje plačiai vartojamos erazėnų tarmės.

– Gandų apie tave, Bleda, sklendo įvairių, – atsakė už visus Glandas parodydamas, kas iš susirinkusių rikių viršiausias ir kam priklauso tiek pirmas, tiek lemiamas žodis. – Tačiau niekada negirdėjome, kad galėtum pasielgti negarbingai. Neturėjome jokio pagrindo įtarti klastos ir tavimi netikėti.

– Dėkui už gražius žodžius, gerbiamas Glandai, – linktelėjo Bleda, priimdamas pagyrimą. – Tikiuosi, atleisite man, jei kai

kada pokalbio metu pasirodysiu jums liūdnas ar susimąstęs. Šiandien nuo vieno iš jūsų palydovų rankos žuvo mano artimas draugas, – Bleda linktelėjo į Tautvilą, parodydamas, kas tas palydovas. – Jo vardas buvo Osa ir mudu su juo draugavome beveik du dešimtmečius. Jis buvo patikimas vyras, kelis kartus išgelbėjęs man gyvybę. Negaliu liautis apie jį mąstęs.

– Visi mes prarandame mūsųiose savo draugus, – suprasdamas Bledos liūdesį linktelėjo Glandas. – Štai aš didžiajame mūsųje praradau Skomantą, rikio Gerimanto sūnų. Skomantas buvo man kaip brolis nuo pat vaikystės. Suprantu tave, vade Bleda, bet turiu pasakyti, kad Vilkas veikė paklusdamas mano nurodymams, ir visą jo sėkmę, kaip ir visą atsakomybę už jo veiksmus, prisiimu aš pats.

Visi, neišskiriant nė Tautvilo, sužiuro į Glandą. Faktiškai sembas pasakė, kad jokio keršto sėlio atžvilgiu jis nepakęs, ir jei kas nori keršyti, tegu keršija Sembos rikiui, kurio joks paprastas karys, netgi tokio aukšto rango kaip Bleda, į dvikovą iškviesti negali. Tai buvo pareiškimas netgi rikiui. Labai retai koks rikis taip ryžtingai pareiškėdavo apie globą kitos genties kario atžvilgiu. Nebent tas rikis tuo būdu būtų norėjęs parodyti, kad ta kita gentis turi jam paklusti. Būtent taip tokį Glando poelgį suprato Alminas, Alaris ir Autuma. Suprato, bet nutylėjo, pripažindami tokią Glando teisę sėlių atžvilgiu. Tautvilas irgi nemėgino prieštarauti. Niekas dabar nepuls jam keršyti už Osos mirtį ir, kas dar svarbiau, niekas, netgi amžinai įtarus Erdvilas, jam nebeuždavinės klausimų. O apie sėlių paklusimą ar nepaklusimą sembams bus galima pakalbėti ir vėliau. Po to, kai Tautvilas užims mirštančio tėvo vietą Sėlos žemėje.

– Supratau, – linktelėjo Bleda suprasdamas, kad mintis apie kerštą Vilkui reikia pamiršti. – Tada ši tema išsemta. Verčiau pakalbėkime apie tolesnę mūsų kovą prie Kernavės. Praradome vakar daug gerų karių, todėl aš, kiek pamąstęs, prisiminiau mūsų protėvių paprotį. Dvikova gali išspręsti mūsų nesutarimus.

– Gal, – toliau susirinkusių vardu kalbėjo Glandas. – Žiūrint kokiomis sąlygomis vyktų ta dvikova.

– Geras klausimas, – sutiko Bleda. – Mūsų geriausias karys, koks, nors ir būsiu visiškai nekuklus, esu aš, stotų į dvikovą su geriausiu jūsų kariu. Kadangi kviečiu aš, tai aš renkuosi laiką ir ginklus.

– Įdomu, – numykė pagaliau prašnekęs Alminas. – Sakyk toliau.

– Laikas būtų rytojaus vidurdienis. Vieta – po šita pastoge. Ginklai – jokių, – triumfuodamas žvelgė Bleda į Tautvilą, parodydamas nesąs kvailys ir puikiai suprantas, kas būtų jo priešininkas, jei būtų pasirinkti dažniausiai dvikovose naudojami kardai.

– Kas teks laimėjusiems ir kas pralaimėjusiems? – nuskambėjo Autumos klausimas.

– Jei pralaimėsiu aš, mes atsitrauksime ir išmokėsiu jums penkis tūkstančius Romos auksinių solidų arba juos atitinkantį kiekį auksu, – ramiai dėstė Bleda. – Jei laimėsiu aš, jūs man išmokėsite penkiolika tūkstančių auksinių Romos solidų arba juos atitinkantį kiekį auksu. Kitais žodžiais, tai bus maždaug tiek, kiek sveria vidutinis vyras. Ir vėlgi, mes pasitrauksime.

– Mes žinome, kas yra Romos solidai ir kiek jie sveria, – įsiterpė Alaris, iš savo plėšikavimų patirties tikrai labai gerai žinąs, kiek sveria auksiniai Imperijos pinigai.

– Taigi hunai pasitrauks bet koku atveju? – pasitikslino Glandas.

– Taip, – patvirtino Bleda.

– O dvikova vyks iki mirties? – dar pasitikslino Glandas, prisiminęs Rugilos atsiųstą žinutę.

– Dvikova vyks pagal garbės taisykles, – paaiškino Bleda. – Negalima mušti į vyriškumą, negalima ištiestais pirštais durti į akis. Kas tyčia padarys vieną ar kitą veiksmą, bus pripažintas pralaimėjusiu. Visa kita leidžiama. Jei nuo stipraus smūgio ar labai suspaustas vienas iš priešininkų mirs, tai bus laikoma dievų valia. Dvikovą gali stebėti visi iš tolesnio kaip penkiasdešimt didelių vyro žingsnių atstumo, ir jūs bei penki mano išrinkti žmonės iš arti. Tie, kurie stebės iš arti, turės sustabdyti dvikovą, jei vienas iš kovotojų bus negarbingas ir darys tai, kas uždrausta.

– Ką gi, – linktelėjo Glandas. – Geros sąlygos. Mes sutinkame su jomis ir pristatome tau savo kovotoją, – tardamas šiuos žodžius, sembas parodė į Erdvilą, o kiti rikiai galvos linktelėjimu jam pritarė.

– Puiku, – nusišypsojo Bleda, jau seniai norėjęs išmėginti jėgas su milžinu žemaičiu. – Tai viskas sutarta ir susitinkam rytoj vidurdienį šioje pačioje vietoje.

Daugiau lyg ir nebebuvo apie ką kalbėti. Bleda atsisveikino su Kernavės gynėjais, apsisuko ir grįžo į savo stovyklą. Ten pavakarieniavo ir griuvo miegoti. Jis visiškai nesijaudino dėl būsimos

kovos ir užmigo tiesiog akimirksniu. Ir iš tiesų, ko jam reikėjo jaudintis. Laukė tiesiog eilinė dvikova, kurią jis turėjo šimtus ir kurias visas laimėjo. Tai jo priešininkai paprastai nervindavosi prieš dvikovą su juo. Jei tik Bleda būtų galėjęs pamatyti, ką tuo pat metu veikė Erdvilas, būtų labai nustebęs. Erdvilas irgi kietai miegojo, o jo galinga krūtinė kilnojosi kaip dumplės. Kartkartėmis pasigirstantis knarkimas savo garsumu nebūtų padaręs gėdos ir stambiam lokiui. Žemaičiui nebuvo jokio pagrindo nerimauti. Tai buvo eilinė dvikova, kokią jis turėjo nesuskaičiuojamą daugybę ir kurias visas laimėjo.

Dvikova

...

Paryčiais pasirodė pirmosios snaigės, nuklodamos žemę plo-nyčiu baltu kilimu. Pasirodė, pabuvo ir įsidienojus dingo. Lietus, jaus spėjęs visiems gerokai įkyrėti, pasigailėjo apačioje gyvenančių gyvų padarų, o gal tiesiog dėl įvairovės nusprendė tą dieną nebepilti vandens jiems ant galvų. Per pro šalį išdidžiai plaukiančių debesų properšas tai šen, tai ten išlisdavo saulės spindulėlis ir, pasiekęs žemę, tirpdydavo vis dar netyčia užsilikusią snaigę. Žemė buvo tvirta, kiek pašalusi, bet neslidi. Gal tik oro temperatūra, kuri tik šiek tiek buvo pakilusi virš tos, kai užšąla balų vanduo, galėjo būti kiek nemaloni lauke esančiam žmogui. Tačiau tiems dviem iki pusės apsinuoginusiems didžiuliams ir galingiems vyrams, kurie pusiaudienį stovėjo vienas priešais kitą ką tik nuimtos ir išardytos nuo lietaus turėjusios saugoti pastogės vietoje, šiek tiek besignaibantis šaltukas visiškai nemaišė. Tie vyrai buvo panašūs savo spinduliuojama galia, bet tuo pačiu labai skirtingi. Erdvilas buvo aukštas, o šalia Bledos

atrodė tiesiog gigantas. Dviem galvoms aukštesnis už vidutinio ūgio vyrą, jis buvo gražus kaip antikos dievas. Kiekvienas jo kūno raumenėlis buvo ryškus ir aiškiai matėsi. Net kaip du arbūzai pūpsantys krūtinės raumenys atrodė labai gražiai ir porcingai viso žemaičio sudėjimo atžvilgiu. Trumpiau sakant, Erdvilas buvo iš tų vyrų, nuo kurių negali atitraukti susižavėjusių akių net moterys, paprastai save apgaudinėjančios fraze „vyro grožis nesvarbu, svarbu, kad jis būtų gražesnis už rupūžę“. O Bleda turbūt ir galėjo vadintis tuo „kiek gražesniu už rupūžę“. Būdamas vidutinio ūgio, jis buvo labai, tiesiog labai platus ir masyvus. Stambi, gaurais pasipuošusi galva kažkaip iš karto perėjo į pečius. Ne, kaklą ir sprandą Bleda turėjo, bet jie buvo tokie masyvūs ir apsviję raumenimis, kad labai darniai pritapo prie raumenų kauburių, pūpsančių ant pečių. Labiausiai Bleda priminė akmeninį šiauriečių legendų trolį, nusėtą iškilimais ir raumenų juostomis, einančiomis skersai ir išilgai. Nei svoriu, nei pečių platumu, nei rankų ar kojų storiu Bleda visiškai nenusileido savo milžiniškam priešininkui, o per juosmenį buvo netgi gerokai už Erdvilą platesnis. Platesnis, nors tame juosmenyje nebuvo nė lašo riebalų. Kaip jau minėta, abu tiesiog spinduliuojantys jėgą priešininkai buvo ir labai panašūs, ir labai skirtingi. Net jų akys žvelgė kitaip ir tuo pačiu labai panašiai. Tamsiai rudos, beveik juodos Bledos akys su neslepiamu pasitikėjimu savimi, kaip kokį įdomų gyvūną, apžiūrinėjo Erdvilą. Jos tiesiog sakyte sakė: „Koks tu įdomus, bet prieš mane esi toks pat kaip ir kiti, tiesiog menkysta.“ Tuo tarpu Erdvilo skaisčiai mėlynos akys į Bledą žvelgė visiškai abejingai, kaip ir atšaudamos: „Eili-

nis priešininkas, kurį patiesęs ant žemės pamiršiu jau po penkių minučių.“ Ir dar žemaičio žvilgsnis buvo niūrus. Niūrus dėl to, ką jam pasakė Alminas su Glandu ankstyvą rytą pasikvietę jį šnektelėti.

– Erdvilai, – pradėjo tada Alminas. – Sakysiu tiesiai. Žinau, kad tau nepatiks, bet mes neturime kitos išeities. Tau dvikovos metu reikia nužudyti Bledą. Bet kokiomis priemonėmis, netgi jei sutepsi savo garbę.

– Suprantame tavo jausmus, – perėmė kalbą Glandas, matydamas ledinį Erdvilo akių žvilgsnį. – Panašiai į mane žiūrėjo ir tavo rikis Alminas, kai jam tą pasakiau. Tačiau turi mus suprasti. Hunai kelia grėsmę visoms giminingoms gentims. Grėsmę mūsų namams, mūsų gyvenimo būdui. Mes pralaimėjome didįjį mūšį ir dabar tik tik surinkome pajėgas apginti Kernavę. Būkime sąžiningi prieš save pačius: jei Rugila nuspręs pulti visomis pajėgomis, jis kardu ir ugnimi pereis ir per Kernavę, ir per Sembos žemę, ir per Žemaitiją. Mes jo nesustabdysime.

– Kaip su tuo susijęs Bledos nužudymas? – niūriai paklausė Erdvilas, jau nujausdamas atsakymą.

– Bleda geriausias Rugilos karvedys, – paaiškino Glandas. – Rugila vadas, kuris vienija, planuoja, kuria, bet jo planus ir mintis karinėje srityje įgyvendina Bleda. Nebebus Bledos, nebebus mūsų pralaimėtų hunams mūšių. Manau, nebebus net karo su hunais, nes Rugila be Bledos nedrįs mūsų pulti, rizikuodamas visiškai pralaimėti. Tikrai labai norėjau išvengti šito pokalbio. Labai tikėjausi, kad Bleda pasirinks Vilką, suprasdamas, jog ši dvikova yra vienintelis būdas jam atkeršyti už kritusį draugą.

Net girdėjai, jog viešai paskelbiau, kad globoju Vilką, tuo parodydamas, jog vėliau Bleda neturės jokios galimybės iškviesti sėlį į tiesioginę dvikovą. Tačiau Bleda pasirinko kitaip, tad skaudama širdimi iš pradžių prašiau Almino, o dabar prašau tavęs suprasti, kuo mes visi rizikuojame, jei Bleda liks gyvas, ir kokią nuostabią galimybę turime to išvengti.

– Net garbės kaina? – pro sukąstus dantis iškošė Erdvilas.

– Jei nebus kitos išeities, tada taip, – patvirtino Glandas. – Aš atviras su tavimi ir viską išklojau be jokių slaptų tikslų. Tačiau su Alminu sutarėme, kad čia mudviejų prašymas. Ne nurodymas, o tiktai prašymas. Suprantame, ko prašome, ir pažįstame tave, žinome, kokia svarbi tau garbė. Tu pats nuspręsk, ar gali tą padaryti ir kiek daug dėl to gali paaukoti. Galų gale, jei nepavyks dabar, galbūt mums pavyks kitą kartą, mūsų lauke.

Palinkėję sėkmės, rikiai atsitraukė, o Erdvilo niūrus žvilgsnis bylojo viduje siaučiančią kovą. Jis suprato Glando žodžius. Suprato ir jiems pritarė visa širdimi. Bledą reikia nužudyti. Reikia, bet ne garbės kaina. Galiausiai, stojęs akis į akį su galinguoju alanų genties sūnumi, Erdvilas išmes visas abejones iš galvos. Bus kaip bus. Jei pavyks, Bleda mirs. Jei ne, tai ne. Savo garbės Erdvilas aukoti nesirengė, bet ir gailesčio priešininkui nebus jokio.

Pirmas smūgiavo Bleda. Tiksliau, ne smūgiavo, o pabandė smūgiuoti. Be jokio pasiruošimo ar žvalgybos alanas apgauldingai metėsi į kairę, tada nūrė žemyn ir į dešinę. Bleda buvo įpratęs kovoti su už save aukštesniais priešininkais ir puikiai žinojo, kaip geriausia atsidurti arti jų išvengiant ilgesnių rankų smūgių.

Toliau jis ketino staiga išsitiesti, išmesdamas iš apačios į viršų ranką ir taikydamasis priešininkui į pasmakrę, tada apsisukti apie savo ašį, suimti priešininką už juosmesns iš nugaros ir mesti per save ant žemės. Ketino, bet neįstengė. Erdvilas buvo per daug patyręs karys, kad nenumatyto, kaip elgsis už jį žemesni priešininkai. Todėl tiesiog atkišo kelį, ir Bleda, net nebaigęs judesio žemyn, iškart kaip kamuoliukas nuriedėjo į šoną, vos vos išvengęs savo smakro ir žemaičio kelio susidūrimo. Po tokios aktyvios kovos atkarpos priešininkai vienas į kitą pradėjo žiūrėti gerokai rimčiau. Vienas parodė didžiulį judrumą, niekaip nesiderinantį su jo masyviu kūnu, ir neapsakomą reakciją. Kitas gebėjo puikiai numatyti priešininko veiksmus. Prasidėjo tikras šokis – bent taip galėjo pasirodyti kovą stebintiems žiūrovams. Bleda be paliovos sukosi aplinkui savo priešininką, linguodamas tai į kairę, tai į dešinę ir visai bandydamas prie jo priartėti. Erdvilas, kol kas nesėkmingai, bandė pasiekti alaną iš toliau galingu smūgiu ar bent jį patogiai sučiupti. Kova žadėjo būti ilga, ir tai buvo naudinga žemaičiui, kuris eikvojo žymiai mažiau energijos nei jo pastoviai judantis priešininkas. Galiausiai kartą Bledai pavyko. Eilinis apgaulingas jo judesys kiek sutrikdė Erdvilą. Alanų genties sūnus atsidūrė arčiau savo priešininko, galingai užsimojo ir iš visų jėgų kumščiu trenkė jam į pilvą. Tai buvo smūgis, kurį girdėjo net kariai, susibūrę už penkiasdešimties žingsnių nuo kovotojų ir įnirtingais šūksniais palaikantys saviškį. Tokiais smūgiais Bleda buvo užmušęs jautį ar pralaužęs namo sieną avarų mieste. Tik tai buvo jautis ir siena, bet ne Erdvilas. Jei žemaitis ką ir pajuto, tai niekaip to neparodė.

Net šaltas ir abejingas, bet susikaupęs jo žvilgsnis nė trupučio nepasikeitė. O Bleda pajuto. Netgi labai pajuto. Atrodė, kad kumščiu būtų iš visų jėgų trenkęs į akmeninę sieną. Vienu metu alano galvoje net šmėkštelėjo mintis: „Įdomu, kam buvo skaudžiau? Jo pilvui ar mano kumščiui?“ Šmėkštelėjo ir dingo. Bledai dabar buvo ne iki visokiausių minčių iš gamtos pažinimo srities. Tik dabar alanas suprato, kad visi jo bandymai priartėti ir smūgiuoti buvo visiškai bergždi ir tik atėmė iš jo energiją. Priešininkas buvo labai stiprus ir akivaizdžiai parodė, kad bet kokie smūgiai į korpusą jam visiškai nebaisūs. Reikėjo keisti taktiką, ir Bleda ją pakeitė. Iš esmės ir labai netikėtai Erdvilui. Žemaitis begalę kartu kovojo su už save žemesniais priešininkais, bet nė vienas iš jų nebuvo tokio sudėjimo, kuris bene tiksliausiai nuskaidytų fraze: „Kiek paritus, tiek pastačius.“ Nė vienas iš anksčiau priešininkų dėl savo kūno ypatumų negalėjo taip lengvai ir greitai riedėti kūlvirsčiais, kaip tai darė Bleda. Alanas tiesiog kažkaip susipakavo ir nuriedėjo į savo priešininko kojas. Taip greitai ir stipriai, kaip koks dabartinis boulingo kamuolys takeliu. Erdvilas nė nespėjo tinkamai sureaguoti, kaip tas riedantis kūnas trenkėsi jam į kojas ir pargriovė ant žemės. O ant žemės jau pasijuto, koks greitas Bleda. Priešininkui nespėjus net mirktelti, alanas atsidūrė žemaičiui ant nugaros, savo storomis rankomis apšivijo jo kaklą, o kojomis liemenį, neleisdamas savęs nusiurpti. Tuščiai rangėsi ir į žemę plakėsi Erdvilas, bandydamas numušti kaklą smaigiantį priešininką. Tuščiai bandė žemaitis užkišti ranką ar smakrą po jo gerklę apšivijusiomis Bledos rankomis. Galiausiai net galingi Erdvilo kaklo raumenys pradėjo

pasiduoti neapsakomai stipriam alano rankų spaudimui. Žemaitis pajuto, kaip pradeda trūkti oro ir po truputį temsta akyse. Atrodė, dar truputukas, Erdvilo priešinimasis nurims ir taps aiškus kovos laimėtojas. Tik taip nenutiko. Smaugiančios Bledos rankos atsileido, o pats alanas atšoko nuo priešininko, leisdamas jam atsigauti ir pratęsti kovą. Bledai patiko kova, tad jis dar nenorėjo jos baigti. „Dabar jis manęs bijos, o aš pasimėgausiu kova“, – šypsojosi sau alanas, stebėdamas atsikėlusį ir piktai galvą purtantį, bandantį atsikratyti svaigulio Erdvilą. „Nagi, mano lėtasis ir didysis priešininke, pabandome dar kartą“, – pagalvojo Bleda ir vėl kamuoliuku nuriedėjo taikydamasis žemaičiui į kojas. Tik šį kartą Erdvilas buvo pasirengęs. Žingsnis į šalį, staigus judesys ranka žemyn, ir štai žemaitis jau tvirtai laiko alaną rankomis iškėlęs virš galvos. Tada iš visų jėgų trenkia priešininką žemyn. Trenkia taip stipriai, kad Bledai pasirodė, jog ant jo nugriuvo visas kalnas. Ir tai buvo dar ne viskas. Šį kartą jau Erdvilas suėmė savo priešininką iš nugaros ir pradėjo smaugti. Tik kiek kitaip, nei prieš tai darė alanas. Milžinas viena ranka smaugė priešininką, o kita suko jo galvą į šoną, bandydamas nulaužti sprandą. Ilgomis savo kojomis apšivijęs Bledos kojas, Erdvilas jam beveik neleido pajudėti. Alanas tegalėjo bandyti savo rankomis atplėšti žemaičio rankas, bet būdamas pritrenktas ir apspangęs, nesugebėjo to padaryti. Galiausiai galingi Bledos sprando ir kaklo raumenys pradėjo nebeatlaikyti pašėlusio žemaičio spaudimo. Kaip ir anksčiau priešininkas, alanas pradėjo jausti, kaip trūksta oro, skausmingai linksta sprandas, temsta akyse. Tik toliau veiksmas nebevyko taip, kaip prieš tai. Iš pradžių Bleda dar tikėjosi, kad

žemaitis pasielgs garbingai ir atsidėkodamas paleis jį – lygiai taip pat, kaip prieš tai pats buvo paleistas. Tik ta viltis greitai dingo. Erdvilas nė nesiruošė paleisti Bledos. Priešingai, jo rankos spaudė vis stipriau ir stipriau. „Jis ketina mane nužudyti“, – šmėkstelėjo mintis supanikavusio Bledos galvoje. Alanas nenorėjo mirti. Visiškai nenorėjo. Ir aklas išgyvenimo instinktas vertė jį spjauti į bet kokias kovos taisykles. Didelėmis pastangomis užkišęs ranką sau už nugaros, jis iš visų jėgų suspaudė Erdvilo sėklides. Krūptelėjęs nuo staigaus ir netikėto veriamo skausmo, žemaitis kiek atleido savo gniaužtus. Pasinaudojęs priešininko silpnumo akimirka, alanas ištrūko iš Erdvilo glėbio ir pašoko ant kojų. Niekinamu žvilgsniu nužvelgęs jau stovintį ir tolimesnei kovai pasiruošusį žemaitį, Bleda iškošė:

– Susitiksime mūsų lauke, niekše, – ištaręs šiuos žodžius, alanas nusispjovė priešininkui po kojomis. – Iš ten gyvas neišeisi.

– Tai aš niekšas? – sugriaudėjo Erdvilo balsas. – Tu, žalty, pats pažeidei savo paties taisykles ir dar drįsti mane vadinti niekšu. Kam laukti mūsų? Pabaikime čia ir dabar. Ar garsusis Bleda ne tik sukčius, bet ir bailys?

Pajutę įkaitusią atmosferą į priekį traukdami kardus žengė Bledos asmens sargybiniai. Tada į priekį žengė vienas Tautvilas, lengvai uždėjęs ranką ant kardo rankenos, ir tai stebuklingu būdu atšaldė bet kokių jų įkarštį.

– Tu, – buvo bepradedęs Bleda, bet pažvelgęs Tautvilui į akis nutilo. Savisaugos instinktą turime kiekvienas iš mūsų, ir kartais jis užčiaupia burnas net narsiausiems kariams. – Ruoškites rytdienos mūsų, – dar kartą nusispjovė Bleda ir apsisukęs nuėjo.

Tą dieną alanas nerimo. Jis mėtė indus, rėkė ant vergų, ir viskas tik todėl, kad jį graužė sąžinės ir suvokimo kirminas. Tik per savo puikybę jis paleido iš rankų jau iškovotą pergalę. Tik todėl, kad nuvertino priešininką, vėliau pralaimėjo pats. Bleda galėjo kiek nori teisintis ir aiškinti, jog nepaleisdamas jo žemaitis elgėsi negarbingai, tik va, teisintis prieš save sunkiausia. Alanas puikiai suvokė, kad jokia taisyklė neįpareigojo žemaičio elgtis taip pat kaip Bleda. Erdvilas kovojo iki galo, o Bleda pradėjo žaisti tikėdamasis, kad ir su juo bus žaidžiama. Štai ir prisižaidė. Prisižaidė taip, kad dabar visi žinos apie negarbingą jo poelgį kovos gale ir, kas dar blogiau, apie bailų pasitraukimą iš kovos. „Jie šnekės, kad aš net atviro Vilko iššūkio nepriėmiau, bailiai pabrukęs uodegą. Ir jie bus teisūs. Aš išsigandau“, – graužė save Bleda, tačiau ilgainiui kiek apriėmęs pagalvojo: „Vis tik pasiėlgiau teisingai neleisdamas savęs nužudyti ar nepriimdamas Vilko mesto iššūkio. Kalbos nurims, o aš likau gyvas. Reikia mesti šitą savigraužą iš galvos ir verčiau ką nors ypatingo sugalvoti rytdienos kautynėms. Gerai būtų sumalti į miltus tuos išsišokėlius.“

Neramu tą dieną buvo ir Kernavės stovykloje. Taip, Bleda pasiėlgė negarbingai ir bailiai, bet kas iš to. Kovos dėl Kernavės tęsis toliau, Bleda liko gyvas, tad Glando planas nepavyko. Galima buvo švęsti Erdvilo pergalę dvikovoje, tik niekam švęsti nesinorėjo. Po kelių valandų rikiiai, Erdvilas ir Glando pakviestas Tautvilas susirinko pilies menėje aptarti būsimų rytojaus kautynių plano. Ir būtent Tautvilas pasiūlė rikiams planą, kitą dieną taip nustebinusį Bledą ir sugriovusį visą jo sugalvotą kautynių dëlionę.

– Gerbiami rikiai, – pradėjo Tautvilas, kai Glandas suteikė jam proą pasisakyti. – Savo kelionės po Romos imperiją metu daug bendravau su žmogumi, dalyvavusiu Romos karuose su alanais ir pasakojusiu apie mėgstamas alanų raitininkų taktikas. Vieną jų Bleda, kaip tikras savo genties sūnus, panaudojo prieš mus prieš tris dienas. Manau, dabar jis panaudos kitą. Nustebinkime jį ir nepradėkime mūsų taip, kaip įprasta giminingose gentyse ir kaip visada pradėdavo rikis Gerimantas. Štai ką siūlau...

Porą valandų klausę sėlio dėstomo mūsų plano ir aptarę visas galimas jo smulkmenas, rikiai išsiskirstė labai patenkinami pokalbiu. Jei Vilku prisistatantis sėlis buvo teišus, Bleda kitą rytą bus labai nustebintas, o hunai prie Kernavės nebeturės jokių galimybių laimėti.

Antrasis mūšis prie Kernavės

...

A trodė, kad saulei galiausiai nusibodo tos žmonių stumdynės apačioje ir kitur ji rado geresnių vaizdų. Buvo eilinė besibaigiančio rudens diena, kai aplinkui vyravo prieblanda, virš galvų slenkant tamsiems debesims, iš kurių į žemę dosniai liejosi lietus. Lietus, iki paskutinio siūlo permerkęs lauke išsiriavusius raitininkus. Būtent, vien raitininkus. Šią mūšio dieną viskas buvo kitaip nei prieš tai. Nebuvo žemaičių ir kuršių pėsčininkų eilių. Nebuvo ir rikių, susispietusių gale, ir palikto karių rezervo. Kernavės gynėjai, palikę porą šimtinių karių pilyse, į lauką išvedė visas savo pajėgas. Raitas pajėgas. Net žemaičiai, rankose kiekvienas laikydamas skydą ir kirvį arba kardą, sėdėjo ant rikiuotės centre trypčiojančių mažaūgių arkliukų. Skydai – būtent jie buvo dar vienas esminis skirtumas. Nemėgo jotvingiai skydų, bet net ir kiekvienas jų turėjo jį. Jau nekalbant apie sembus, kuriems tai buvo ganėtinai įprastas kautynių įrankis. O hunai skydų neturėjo. Tačiau kiekvienas iš jų turėjo lanką ir sočiai

atsarginių strėlių. Na, dar ir kardus bei trumpas tiek svaityti, tiek durti tinkamas romėniškojo pavyzdžio ietis. Šį kartą nebuvo tarp hunų ir pėstininkų būrių bei rikiuočių. Tiesą sakant, šią dieną Bledos kariai nesudarinėjo jokių rikiuočių, o būriavosi viena didele raita mase. Tik šį kartą rikiai tą matydami neapsigavo. Jie puikiai žinojo, taip pat ir iš Tautvilo pasakojimo, kuris tai neva girdėjęs iš romėnų, kad hunų pajėgos griežtai suskirstytos dešimtinėmis, šimtinėmis ir tūkstantinėmis, kurių kiekviena turi savo vadą ir labai konkrečias užduotis kautynėse. Iš tiesų tik atrodė, kad hunų raitininkų masė kautynių metu juda padrikai. Tas padrikumas buvo netgi labai gerai apgalvotas. Šį kartą mūšio lauką rikiai matė kur kas geriau, ir tai buvo dar vienas skirtumas nuo prieš tai buvusio mūšio. Glandas, Alminas ir sužeistas tarnų atneštas Boruta stebėjo kautynes nuo pilies sienos, o Autuma, Erdvilas ir Tautvilas buvo mūšio lauke. Ne tik mūšio lauke, bet karių priešakyje. Nors ir labai nenorėjo Glandas, bet buvo priverstas sutikti, kad pagal Tautvilo pasiūlytą mūšio planą karių priešakyje privalo būti vadas, kuris aiškiai rodys paskui sekantiems būriams, kokį manevrą daryti. O kas dar galėjo vadovauti sembams, jei ne sembų rikis ar jo brolis. Glandas veržėsi kovoti pats, bet kiti rikiai jam tiesiog neleido.

– Ne, brolau, – galiausiai išvargintas ginčų griežtai pasakė Autuma. – Aš visuomet tavęs klausau, bet dabar neleisiu tau pačiam stoti į kovą. Jei žūsi tu, mes prarasime viską. Visos tavo svajonės teliks svajonėmis. Pagalvok apie savo gentį.

Glandas dar bandė ginčytis, bet galiausiai nusileido ir sutiko, kad sembams vadovautų Autuma. Žemaičių priekyje, kaip

kokia uola, ant iš jotvingių pasiskolinto paties didžiausio ir stipriausio žirgo sėdėjo Erdvilas. Jo krūtinę dengė tvirti šarvai, galvą – aukštas smailiaviršis šalmas, darantis žemaitį dar didesnį ir baisesnį, ant kairės rankos kabėjo didžiulis apvalus skydas, o dešinėje kol kas ilsėjosi išpūdingo dydžio kalavijas. Pirmose kuršių gretose ant eiklaus erzilo sukinėjosi Alaris, kuris su savo kariais turėjo sekti paskui žemaičius ir juos palaikyti. Tuo tarpu jotvingių karių priekyje buvo ne jotvingis. Nors ir kaip raukėsi Boruta, bet galiausiai ir jis turėjo pripažinti, jog sėlis Vilkas yra tinkamas jo karių vadas šiame mūšyje. O paprasti sūduvių kariai buvo per daug drausmingi, kad reikštų savo nuomonę, tuo labiau, kad dažnas iš jų jau buvo girdėjęs apie sėlio parodytus stebuklus kapotynėse prie Nuošaliosios.

Tuo tarpu Bleda matydamas Kernavės gynėjų rikiuotę raukėsi. Netgi stipriai raukėsi. Viskas buvo ne taip, kaip jis suplanavo. Tas netikėtas stiprus lietus, nors vakar dar žemę glostė saulės spinduliai. Lietus, kuris labai trukdys kariams šaudyti iš lankų. Ta netikėtai neįprasta priešų rikiuotė. Rikiuotė, kuri iš esmės sugriovė visus Bledos kautynių planus. Dar nė neprasidėjus mūšiui atrodė, kad šį kartą likimo deivė hunams nežada nieko gero. Nieko gero ji nežadėjo ir prasidėjus kautynėms. Nepakeitė likimo deivė savo požiūrio ir joms įpusėjus.

Paklusdami rago gausmui hunai metėsi į priekį, o jiems priešais lygia rikiuote, neardydama gretų, nušoliavo Kernavės gynėjų raitija. Pakilo hunų lankai, išlėkė į viršų strėlių spiečius. Permirkusių ir sunkiai skrendančių strėlių, paleistų permirkusių lankų templių. Pakilo jas pasitikti skydai ir jau tada tapo

aiškus tolesnis visų kautynių vaizdas. Sunkiai, tarsi trūkdamos jėgų, bumbsėjo į iškeltus skydus strėlės, kurioms dar pasisėkė atlėkti iki taikinio. O jei kuri ir prasprūsdavo pro skydą, tai, kaip tas senas karys, kurio nusilpusios rankos nebepajėgia stipriai smogti, didelės žalos nepadarydavo. Retas kuris iš Kernavės gynėjų buvo sužeistas, o žuvusių nebuvo visiškai. Kaip vanaigai puolė giminingų genčių raitija savo priešus ir kaip varnai blaškėsi prieš juos hunų raiteliai, vėl ir vėl bandydami laimę lankais. Vieni hunų būriai puolė juos puolančius sūduvius, sembus ar žemaičius, kiti apsimetė bėgantys, bandydami suardyti priešų gretas, dar kiti, paklusdami aiškiems vado nurodymams, suko ratus vėl ir vėl leisdami strėlių spiečius. Spiečius, kurie nedarė jokio poveikio. Kad ir ko griebėsi hunai, niekas jiems nesisėkė. Kernavės gynėjų būriai dengė vienas kitą. Jei tik kurį hunai bandydavo atkirsti, iš karto sulaukdavo smūgių į užnugarį ir sparnus. Didžiulė raitininkų masė sukosi, puolė, traukėsi, vėl puolė, bet tai buvo labai drausmingas ir tvarkingas chaosas. Jei mūsų būtų stebėjęs koks neišmanantis karybos pašalinis, bandydamas ką nors suprasti, jis būtų iš karto pareiškęs, kad šiame beprotiškame raitininkų judėjime „pats velnias koją nusi-laužtų“. Nežinia, kaip ten būtų su tuo velniu, bet patyrę, karybą išmanantys rikiškai aiškiai matė, kad kiekvienas būrys, kiekviena raitininkų būrių grupė, kiekvienas kariuomenės sparnas juda turėdamas aiškų tikslą, kuris puikiai įsipiešia į bendrą mūsų planą. Ir taip buvo abiejose pusėse. Galiausiai pasijautė, kad hunai, beveik netekę pagrindinio savo ginklo – galimybės apipilti priešą strėlėmis, faktiškai bejėgiai prieš artimoje kovoje gerokai

stipresnę Kernavės gynėjų raitiją. Tie hunų būriai, kurie puolė Kernavės gynėjus artimoje kovoje, jei tik nespėdavo greitai atsitraukti, buvo tiesiog sutraiškyti. Todėl į antrą dienos pusę mūšis virto tiesiog vis dar bandančių apšaudyti priešus strėlėmis hunų bėgiojimu po mūšio lauką nuo juos persekiojančių gimininių genčių būrių. Nebeliko jokių bendrų rikiuočių. Būrys persekiojo būrį. Bet net ir tada Kernavės gynėjų būriai atidžiai stebėjo kaimyninius saviškių būrius, visuomet būdami pasiryžę skubėti į pagalbą priešų pasalos atveju. Nė viena hunų pasala per visą dieną taip ir nebuvo sėkminga. Jų būriai tirpo vienas po kito. Kas krito nesugebėjęs išvengti jotvingių iečių ir spaudimo, kas žuvo nesėkmingai pakliuvęs sembams po kalavijais. Tik tai, kad hunai labiau už savo priešus buvo pratę taip maltis būriais po mūšio lauką laukdami geros, tik niekaip neateinančios progos pulti, padėjo jiems išlikti iki sutemų. Suteimų, kurios ir vėl nutraukė kautynes ir šį kartą išgelbėjo Bledą nuo visiško sutriuškinimo. Nebuvo jokių minčių apie kažkokias lygiąsias. Net ir jis pats puikiai suprato, kad šį kartą visiškai pralaimėjo. Po mūšio, apžiūrėdamas savo į stovyklą grįžusius karius, Bleda suvokė, jog trečias mūšis gali tapti lemiamu jam ir jo vyrams, bet trauktis nesiruošė. Šiaip ne taip įtikinęs save, kad dvikovo metu su juo buvo pasielgta ypač negarbingai, jis, kaip užsispyręs avinas, rengėsi trečioms kautynėms. Kautynėms, kuriose suplauto vėl iš pagrindų pakeisti taktiką ir paruošti daugybę spąstų priešo raitijai. Rengėsi, kol ankstų kitos dienos rytą į jo stovyklą kaip pasiuntinys nuo visų rikių atvyko Autuma. Tada pasikeitė visi jo planai.

Tą naktį įvyko dar vienas, niekieno nepastebėtas, įvykis, turėjęs didelių pasekmių ateityje. Erazėnas Ingvaras tyliai išsliūkinęs iš hunų stovyklos, sėdo ant eiklaus žirgo ir skubiai pasileido tolyn nuo Bledos stovyklos. Ten, kur, jo su naujausiomis žiniomis, laukė valdovas Rugila.

Nebuvo Ingvaras nei didelis bailys, nei juo labiau iš tokių, kurie neapdairiai patenka į spąstus, bet buvo neprilygstamas aktorius. Kaip mes šiandien pasakytume, Ingvaras buvo tiesiog neprilygstamas ir talentingas šnipas, galintis surinkti net giliausiai užkištą informaciją. Dabar net jis pats savimi didžiavosi. Rugila jam liepė šnipinėti tiek Bledą, tiek Kernavės gynėjus, o ypač Glandą. Jis sugebėjo viską padaryti taip, kaip norėjo valdovas. Matė Bledos nuopuolį, žinojo jo planus, įsitikino Glando ištikimybe, suprato, kad Tautvilas savo valdovo neapvylė, įvertino Erdvilo ir Almino stiprybes ir pastebėjo kelias savybes, kurias bus galima išnaudoti. Žinojo, kokios nuotaikos Kernavėje ir Bledos stovykloje. Jis daug suprato ir labai daug ką turėjo papasakoti Rugilai. Tai buvo puiki ir tobulai įvykdyta užduotis. Bent jau taip manė Ingvaras.

Nelengva buvo Autumai pakliūti pas Bledą. Netgi labai nelengva. Ne, į pačią hunų stovyklą jis pateko lengvai ir su pagarba buvo nulydėtas pas ordos karių vadą. Žymiai sunkiau jam buvo įtikinti rikius, kad verta dar kartą pasikalbėti su Bleda, o išvis sunkiausia buvo įrodyti, kad kalbėtis turi būtent jis ir be jokios palydos. Na, išskyrus porą asmenų sargybinių, kurie rikių tarpusavio kalba kažkaip buvo savaime suprantami ir nelaikomi palyda.

– Bet kurių galų su juo dar kalbėtis? – garsiai stebėjosi Alaris, išgirdęs Autumos pasiūlymą. – Mes jau beveik laimėjome, ir tik dienų klausimas, kada Bleda pabruks uodegą ir paspruks.

Autuma žodžiais raitėsi kaip ungurys ant keptuvės, gražbyliavo, kalbėjo apie išsaugotas karių gyvybes, apie moteris, kurios neverks praradusios sūnus ar brangiuosius bernužius, apie tai, kaip aplinkinių genčių akyse pakils visi Kernavę gynę rikiai, jei Bleda paspruks net nestojęs į trečias kautynes, nors jas pažadėjo. Kalbėjo, bet matė, jog nieko jo kalbos neįtikino. Net brolio Glando akys žvelgė į jį nieko nesuprasdamos. Pagalba Autumai atėjo iš tos pusės, iš kurios jis jos nesitikėjo.

– Jei rikiai leis man pasakyti, – pradėjo Tautvilas ir, sulaukęs leidžiančio Glando linktelėjimo, tęsė: – Rikio Autumos pasiūlymas labai protingas. Matau, kad dauguma iš čia esančių jau tiki pergale. Tikiu ir aš, bet nemanau, kad pergalė bus lengva. Bleda ne veltui garsėja kaip labai gudrus karvedys. Šį kartą mes pergudravome jį, kaip prieš tai jis pergudravo mus. Mes pasimokėme iš pirmo karto, tai jis tikrai pasimokys iš mūsų pergalės. Mūsų bus rimtas ir žuvusiųjų jame bus tikrai daug. Pritariu rikiui Autumai, jog jei yra bent menkiausia galimybė, kad pavyks Bledą įkalbėti tiesiog pasitraukti be jokių išmokų ar pralaimėjimų pripažinimo, ta galimybe reikia pasinaudoti. Mes neturime ko prarasti pabandę.

Ir iš tiesų, lingavo galvas rikiai, sutikdami dėl to, kad tikrai nėra ko prarasti pabandžius dar kartą pasikalbėti su Bleda. Kalbėtis galima su visais. Na, gal išskyrus su jus puolančiu pasiutusi šunimi. Su juo kalbėtis beprasmiška. Tačiau juk Bledos pasiutusių šunimi niekas nevadino.

Tada prasidėjo dar karštesnis ginčas. Autuma įrodinėjo, kad vykti jis turi vienas.

– Jau pamatėme, kad Bleda nėra toks garbingas, kaip apie jį šnekėjo, – aiškino Autuma. – Jis gali imtis niekšybių, todėl turime būti atsargūs. Pas jį turi vykti asmuo, kuris užima aukštą padėtį ir su kuriuo jis kalbėtų rimtai, bet kurio praradimas, jei Bleda pasirodys visiškai niekšas, nebūtų nepataisoma netektis gentims. Nei Glandas, nei Alminas, nei Alaris ar Boruta vykti negali, nes jie yra savo žemių valdovai ir atsakingi už savo genties žmones. Erdvilas ir Vilkas taip pat negali būti pasiųsti, nes jie savo buvimu tik pakurstys Bledos įniršį. Vadinas, lieku aš. Tai aš turiu vykti pas Bledą, pabandyti įkalbėti jį pažvelgti tiesiai į akis ir atsitraukti.

Ir vėl kilo ginčas. Rikiai suprato Autumos įrodymų svarumą, bet niekaip nenorėjo jiems pritarti. Ypač Glandas. Jis tiesiai šviesiai pasakė, kad tai nesąmonė ir savo broliu jis nerizikuos. Galiausiai Autuma pasivedė Glandą kiek į šoną, apsikabino jį ir priglaudęs savo lūpas jam prie ausies tyliai pakuždėjo:

– Leisk man vykti, brolau, labai prašau tavęs. Tai mano galimybė parodyti, kad ir aš esu svarbus, kažko vertas. Tu jau esi ryškiai spindinti žvaigždė visoms aplinkinėms gentims. Aš irgi noriu būti gerbiamas. Noriu, kad visi sakytų, jog Autuma puikiai papildo ir paremia savo brolių. Noriu ką nors padaryti, kad visi nežiūrėtų į mane tik kaip į tavo brolių, o vertintų kaip likimo apdovanotą derybininką. Labai prašau, leisk man vykti, brolau.

Ilgai žvelgęs broliui į akis, Glandas pagaliau apsisprendė ir linktelėjo.

– Gera, sutinku, – tada nužvelgęs visus susirinkusius tęsė: – Jei niekas neprieštarauja, mano brolis vyks pasikalbėti su Bleda.

Prieštaraujančių neatsirado, ir kalba tuo ir buvo baigta. Pakilus saulei Autuma jau sėdėjo ant žirgo priešais hunų stovyklą ir ją saugančių sargybinių paprašė pranešti Bledai apie savo atvykimą.

– Sveikas, sembų riki, – linktelėjo Autumai Bleda, šiam įėjus į žygio jurta, kuria naudojos ordos karių vadas ir, sulaukęs atsakomojo linktelėjimo, parodė ranka į vietą prie rusenančios ugnies. – Prisėsk, pasišildyk, papasakok, ko atvykai.

– Sveikas, vade, – atsakė Autuma. – Šalta lauke. Vien laužo sušilti gali neužtekti. Gal midaus turi ar kokio kito šildančio gėrimo? Pasėdėsime kartu prie laužo, pakalbėsime apie gyvenimą. Gal net suprasime vienas kitą ir ką nors sutarsime.

– Turiu gėrimo, geresnio už jūsų midų, – šyptelėjo Bleda. – Mano gentyje verdamas ir paskiau atšaldomas puikus gėrimas. Ir šildantis, ir nuotaiką keliantis.

Bledai šūktelėjus ir vergams atnešus minėto gėrimo, vyrai susėdo prie laužo ir pradėjo šnekučiuotis apie šį bei tą. Gal todėl, kad buvo kiek pavargęs ir mažai miegojo naktį, o gal gėrimas buvo stiprus, bet Autuma pradėjo kientėti kur reikia, kur nereikia ir šnekėti kiek besipinančiu liežuviu. Iš pradžių Bleda šypsojosi matydamas, kaip lengvai apgirto pašnekovas, bet paskui, išgirdęs, ką šis kalba, sukluso. Kuo daugiau girdėjo, tuo mažiau jam norėjosi šypsotis.

– O Rugila puikiai sugalvojo. Ane? – besipinančiu liežuviu sunkiau tarė žodžius sembas. – Pasiuntė tave, pakalbino mus,

suvaidinome čia įtikinamą vaidinimą, ir štai Glandas taps gerbiamiausiu rikiu, o hunai įsigis sąjungininkų. Ir dar būsimą sėlių rikį atsiuntė prisidėti.

– Kokį sėlių rikį? – nesuprato Bleda.

– Tautvilą, – stropiai aiškino apgirtęs Autuma. – O tu ką, nežinai? Karys, kurį jūs vadinate Vilku, yra vienintelis likęs gyvas sėlių rikio sūnus Tautvilas. Atsižvelgiant į jo tėvo sveikatą, tai Tautvilas iki pavasario taps Sėlos valdovu. Ir bus pavaldus Glandui, kuriam jau prisiekė ištikimybę.

– Nežinojau, – susiraukė Bleda, kuriam nepatiko, kad Rugila jam nieko apie tai nesakė.

– Tik ką aš čia pasakiau, – kvailokai pakikeno Autuma. – Jis bus ištikimas ne Glandui, o Rugilai. Ir Glandas bus jam ištikimas, ir kiti. Kai tik Rugila atvyks ir taps Kernavės valdovu, visi jam prisieks.

– Kaip tai? – apstulbo tai išgirdęs Bleda.

– Va, aš ir sakau, kad puikiai sugalvota, ir tu viską čia gerai darai, – linksėjo iksėdamas Autuma. – Aš manau, kad jei tau pavyks prie Kernavės prabūti dar bent kelias dienas, Rugila spės atvykti į Kernavę panašiu metu, kai tavo kariai grįš į jūsų pagrindinę stovyklą. Jis taps rikio Gerimanto įpėdiniu ir vėl sulies visas giminingas gentis, o tu tapsi hunų valdovu vietoj jo. Prieš dvi tokias jėgas jokia Roma neatsilaikys. Puikiai sugalvota, ane?

– Aha, – kaip iš po žemių einančiu balsu atsiliepė Bleda.

– Iš pradžių nesupratau tik vieno, – toliau kvilai išsišiepęs kalbėjo Autuma. – Kodėl jis su Tautvilu atsiuntė Glandui prašy-

mą tavo nužudyti?

– Ką? – netikėdamas savo ausimis perklausė Bleda.

– O dabar viską suprantu, – sąmokslininkiškai merkdamas akį, sušnibždėjo sembas. – Tai buvo eilinis Rugilos spektaklis. Jis, kol taps Gerimanto įpėdiniu, turbūt nori, kad rikiai manytų, jog jis visiškai nutraukė ryšius su hunais ir net nusprendė pašalinti galimą savo įpėdinį, kuris būtų pavojingas Rugilai ateityje. Gudriai sužaista. Visi patikėjo, netgi Glandas. Tik aš supratau tiesą, – kikenė Autuma.

– Tai Erdvilas?.. – tolimesnis Bledos klausimas liko pleventi ore, taip ir neištartas garsiai.

– Erdvilo Glandas paprašė tave pribaugti per dvikovą, – paslaugiai aiškino Autuma. – O tas kietakaktis žemaitis viską suprato tiesiogiai ir vos nesugadino puikaus Rugilos plano, kurį tik aš vienas supratau. Rugila turėjo žinoti, kad už tave geresnio kario nėra ir tavęs neįmanoma nužudyti kitaip nei klasta, bet Erdvilas vos to nepadarė. Kietakaktis žemaitis.

– Tai dabar?.. – niūrus kaip debesis Bleda vėl nesugebėjo ištarti klausimo iki galo.

– Dabar viskas gerai, – iksėdamas toliau kalbėjo sembas. – Dabar bus viskas taip, kaip jūs su Rugila suplanavote. Jis jau artimiausiom dienom išvyks į Kernavę ir, atvykęs ten, padedamas Glando ir Tautvilo, taps visų sulietų genčių valdovu, dar stipresniu nei buvo Gerimantas. Tu dar paišdykasi prie Kernavės ir ramiai su kariais vyksi atgal bei tapsi hunų valdovu. Tada jūs susitikssite ir atšvęsite sėkmingą savo plano įgyvendinimą. Argi ne puiku?

Autuma dar kalbėjo ir kalbėjo, bet Bleda jo nebegirdėjo. Niūrios mintys apniko jį. Visos ankstesnės abejonės tvarkingai sugulė į savo vietas. Suprato ir Bleda Rugilos planą, tik kitaip nei Autuma. Suprato ir tai, kad šiame plane jam pačiam tebuvo skirtas lavono vaidmuo. Bleda puikiai suvokė, kad tapęs sulietų genčių rikiu, Rugila arba nedelsdamas sunaikins hunų ordą, arba privers ją paklusti savo valiai ir naudos kaip paprasčiausią įrankį romėnų dėmesiui nukreipti. Vienintelis, kuris jam galėtų sukliudyti, buvo Bleda. Tokios ir kitos mintys temdė Bledai akis, užgulė jam ausis. Nematė jis, kaip svyruodamas pakilo Autuma ir juokingai atsisveikinęs išėjo iš jurtos. Nematė, kai vos išėjęs sembas staiga tvirtu žingsniu ir visiškai nesvirduliuodamas nuėjo iki savo žirgo ir be jokio vargo išoko į balną. Bleda nieko nematė, tik galvojo, ką jam daryti. Galiausiai, pakvietęs savo sargybinius ir kelis būrių vadus, jis tvirtai išdėstė jiems savo nurodymus.

Jau po valandos Bleda, lydimas dešimties savo asmens sargybinių, nušuoliavo Rugilos stovyklos link, tikėdamasis ten aptikti buvusį ordos valdovą. Naktį visa Bledos kariuomenė pasitraukė nuo Kernavės ir neskubėdama patraukė atgal, ten, iš kur atvyko. Nebuvo trečio mūšio. Tiesą sakant, hunai daugiau prie Kernavės niekada nebepasirodė.

*Po šešių dienų.
Gruodžio pradžia.
Rugilos hunų stovykla*

...

Viskas buvo suruošta išvykimui. Pinigai išsiųsti, legenda sukurta, maršrutas numatytas, nusiųsti žmonės pasirūpinti žirgais ir žvalgytis galimų pavojų. Viskas, Rugila galėjo ramiai atsipalaiduoti ir laukti grįžtančio vieno žmogaus. Patikimo ir daugelį metų jam vienam ištikimo žmogaus. Žmogaus, kuriam Rugila kažkada buvo išgelbėjęs gyvybę ir kuris prisiekė savo ir savo vaikų gyvybe tarnauti sembui tol, kol šiam reikės. Žmogaus, kuris buvo pasiūstas su labai sudėtinga šnipinėjimo misija ir kurio žinios buvo be galo svarbios galutiniam Rugilos žingsniui, po kurio jau nebebus kelio atgal. Kol kas tremtinys iš sembų genties dar galėjo viską atšaukti ir likti hunų vadu. Tereikėtų jam sužinoti, kad Glandas elgiasi kitaip, nei sutarta, yra nepatikimas, ir Rugila nerizikuotų. Kokia saldi bebūtų svajonė tapti sulietų žemių valdovu ir užimti Gerimanto vietą, bet Rugila iš

esmės buvo labai praktiškas žmogus, visada pasveriantis galimą naudą ir galimus nuostolius. „Geriau žvirblis rankoje, nei erelis danguje“, – mėgdavo sau pačiam kartoti sembas, priimdamas sprendimus. Negalima sakyti, kad jis nerizikuodavo. Rizikuodavo, ir ganėtina dažnai, bet visada prieš tai įvertinęs rizikos lygį. Jei Glandas apvils, rizika būtų per didelė. Todėl prieš išvykstant Rugilai žūtbut reikėjo sulaukti savo siūsto žmogaus su tikromis žiniomis. Ir šios dienos ryte tas žmogus atvyko.

– Gerą rytą, valdove, – prašneko Ingvaras, įžengdamas į Rugilos jurta.

– Būk pasveikintas ir tu, – pašoko sėdėjęs Rugila ir, nuoširdžiai apsidžiaugęs atvykėliu, apkabino patikimąjį erazėną. – Seniai nuo Kernavės?

– Prieš šešias dienas išvykau, – atsiliepė Ingvaras, sėsdamas į jam pasiūlytą vietą. – Tris arklius pakeičiau, bet skubėti buvo verta.

– Bleda dar ten? – nuskambėjo vienas iš svarbesnių, ramybės hunų valdovui neduodančių klausimų.

– Man išvykstant dar buvo ten, – nupleveno atgal tvirtas atsakymas. – Netgi manau, kad jis vis dar ten, nes prieš man išvykstant visi ruošėsi trečioms kautynėms. Tautvilas pasirodė esąs toks geras, kaip apie jį ir sakei, tad antrose kautynėse gero-kai pakedeno Bledai plunksnas ir visapusiškai pranoko jį kaip karvedys. O prieš tai dvikovoje Bleda beveik pralaimėjo žemai-čiui Erdvilui.

– Geros naujienos, – linksmi linktelėjo Rugila. – Bet gal pasakok viską iš eilės.

– Bleda taip ir nesuprato, kad renku tau žinias, o jo pakalikai manęs nesusekė, nors Osa kažkuo ir įtarinėjo, – pradėjo pasakojimą Ingvaras. – Kaip ir prieš tai, vaidinau gerą pėdsekį, bet bailoką karį, kuris nėra pavojingas ir negali atsispirti kankinimams. Iš pradžių tokia kaukė man buvo reikalinga tam, kad į mane niekas per daug rimtai nežiūrėtų. Vėliau ji man labai padėjo pakliūti į Kernavę. Kai buvome jau ganėtinai netoli jos, per vieną iš savo žvalgybinių žygių pastebėjau žemaičių pasalą. Grįždamas atgal nusukau į mišką ir radau puikų kelią iki upės su geru krantu. Žinoma, miške pastebėjau ir kelis žemaičius, kurie įsivaizdavo esą žvalgai. Žvalgai, kurie akli kaip kačiukai ir kuriuos lengvai pergudravo net tokie mėgėjai, kaip Bledos alanai. Tada man ir kilo mintis, kaip patekti į Kernavę ir įvykdyti tavo pavedimą. Reikėjo kiek sužibėti Bledos akyse kaip pėdsekiui, atskleidus jam žemaičių pasalos buvimo vietą, ir tuo pačiu reikėjo kaip nors netiesiogiai pamėtėti jam mintį apie galimą kelią prie upės. Lyg netyčia apie tai prasitariau Osai, o tas manęs neapvylė, iš karto nubėgo ir viską persakė Bledai. Bleda užkibo ir pasiuntė mane surasti tą kelią prie upės. Pasirinkau palydovų – kai kurie buvo visiškai žali tiek sekdami pėdsakais, tiek sėlindami – ir atvirai išvykau iš stovyklos.

– O kam tau reikėjo palydovų? – pasitiksline Rugila.

– Kad mus pastebėtų net tie akli kačiukai žemaičių žvalgai. Ir tai man teko kokią pusę valandos su visu būriu pamiškėje stypsoti, kol mus pamatė, – aiškino Ingvaras. – Reikėjo man jų dar ir tam, kad sudominčiau kokią galvotą žemaičių vadą tiek, kad mūsų nenužudytų iš karto sučiuopę, o nuvežtų iki Kernavės.

– Gudru, – linktelėjo Rugila. – Toks negudrus žingsnis visada glumina ir verčia ieškoti paslėptos prasmės.

– Viskas baigėsi net labai sėkmingai. Mus pačiupo, suvaidinau visišką bailį, Erdvilas – kaip sužinojau vėliau, toks buvo vadovaujančio žemaičio vardas – užkibo ant mano jauko su dideliu žvalgų būriu ir patogiai mane nuvežė iki Kernavės, – pasakodamas Ingvaras šypsojosi, būdamas visiškai patenkintas savimi. – Kur man ir reikėjo pakliūti. Tik žinai, valdove, kai tapsi visų jų rikiu, rimčiau imkis žemaičių lavinimo. Jei jie visas pasalas taip rengia... Ne, rimtai, įsivaizduoji, jie apsirausė žemėmis ir lapais manydami, kad nepastebėsiu.

– O tu pastebėjai? – pasitikslino Rugila, žinodamas, kad Ingvaras savimyla ir mėgsta tokias netiesiogines pagyras.

– Žinoma, – nusijuokė erazėnas. – Iš karto pamačiau. Paukščiai ir gyvūnai tylėjo, nors prieš tai jų garsai girdėjosi, bet labiausiai man padėjo barsukas.

– Koks barsukas? – nuoširdžiai nustebė Rugila.

– Paprastas, – paaiškino Ingvaras. – Toje laukymėje gyveno barsukas, ir aš pamačiau, kaip jis kyštelėjo nosį, bet uodė ne į mano pusę, nors tikrai girdėjo, kaip mes artėjame, bet į kupstų pusę. Vadinas, kupstai jam buvo įtartinesni nei mes. Toliau sumąstyti, kas ten slepiasi, buvo labai paprasta. Pastypsojau ten kažkiek, kad žemaičiai nepagalvotų, jog esu visiškai žioplys, ir nušliaužiau tarp kupstų, kad jiems nereiktų daug vargintis mus sučiumpant ir be reikalo nežūtų mano palydovai.

– O jie manė, kad tu kažką įtarei, bet bandei išvengti strėlių iš miško? – pasitikslino Rugila.

– Tiksliai, – pritarė Ingvaras. – Tarsi miške būtų taip lengva šaudyti iš lanko. Šito reikia ilgai mokytis. Nemanau, kad tarp žemaičių yra lankininkas, gebantis gerai šaudyti miške.

– Pritariu, – linktelėjo Rugila, skatindamas erazėną pasakoti toliau.

– Tai va, – tęsė Ingvaras. – Pristatė mane Erdvilas tiesiai ten, kur ir norėjau pakliūti. Uždarė į požemius ir manė saugiai mane nukišęs. Tiesa, prieš tai pakalbėjau su Alminu. Nieko, galvotas vyras, bet kažkoks paprastas. Apskritai žemaičiai man pasirodė kažkokia paprasta liaudis. Patys jie įsivaizduoja esą protingi, gal kada ir išmąsto ką nors vertingo, bet suklumpa ant pačios paprasčiausios apgaulės. Romoje, atmenu, net vaikus buvo sudėtingiau apgauti. Paklausinėjo Alminas manęs, patikėjo viskuo, ką sakau, pradėjo ieškoti sliekų, kur nereikia, bandyti suvokti Bledos gudrybes. Juokingiausia, kad tų gudrybių Bleda nė nebuvęs pats sugalvojęs. Na, ir uždarė į požemį. Iš ten buvau išsprūdęs kelis kartus, vis persirengdavau ir įsimaišydavau tai tarp pirklių, tai vėliau tarp karių ar tarnų. Tereikėjo klausytis gandų, o kai kada ir pačių rikių. Ten, prie pilies pagrindinės menės, yra tokia vieta, prie kurios pridėjus puodą ar kokį dubenį ir prie jo priglaudus ausį, viskas puikiai girdisi. Pasišlaistęs vėl grįždavau atgal į požemius ir pats save ten užrakindavau.

– Spynas rakinai tuo plaukuose paslėptu virbeliu? – pasitiksino Rugila.

– Būtent juo, – patvirtino Ingvaras. – O paskui mane kartu su kitais erazėnais iškeitė į hunų belaisvius, ir aš vėl atsidūriau šalia Bledos.

– Ką gero Kernavėj sužinojai? – uždavė bene svarbiausią klausimą Rugila.

– Viskas ten gerai, – nuramino ją Ingvaras. – Glandas elgėsi lygiai taip, kaip ir turėtų elgtis. Iš karto ten tapo pagrindiniu vadu. Apie pokalbį su tavim pasakėlių kitiems pripasakojo. Jotvingius pasikvietė. Kiek suprantu, su juo viskas gerai. Gabija lengvai paveikiama per jaunėlį vaiką, kuo, tiesą sakant, Glandas sėkmingai ir pasinaudojo. Alminas ir Erdvilas ganėtinai paprastai pergudraujami. Tautvilas ten sužibėjo ir pateisino visus tavo lūkesčius. Bus tau labai gera atrama ateityje ir puikiai pakeis Bledą karvedžio vietoje. Alaris, kaip ir numatei, lengvai sugundomas žygiu į Romą. Boruta bijos, kad niekas nesužinotų jo nuopuolio derantis su tavimi. Žodžiu, su jais viskas gerai.

– O Bleda? – pasiklausė Rugila.

– Bleda pasirodė įveikiamas. Ir kaip karys, ir kaip vadas. Jis liko gyvas, bet ateityje Tautvilas su juo susitvarkys.

– Nesidomėjo, kodėl sugalvojai palydovų į žvalgybą pasiimti? – patikslino klausimą Rugila, kuris net kiek pradžiugo išgirdęs, kad Bleda liko gyvas. Iš tiesų sembas visiškai nenorėjo senojo bendražygio mirties, nors ir nekeitė nuomonės, kad šiam mirus ateitis būtų ramesnė.

– Domėjosi, – patvirtino Ingvaras. – Tą pačią dieną, kai mane sugražino iš Kernavės. Buvau su juo visiškai atviras ir sąžiningas.

– Kaip tai? – nesuprato erazėno pašnekovas.

– Paprastai, – šyptelėjo Ingvaras. – Žiūrėdamas tiesiai į akis pripažinau tai, ką jie visi apie mane įtarė – kad esu bails ir palydovus pasikviečiau tikėdamasis, jog taip bus saugiau. Tik dėl

bailumo padariau kvailystę. Atrodo, Bleda visiškai manimi nusivylė, – kikendamas tęsė pasakojimą erazėnas. – Nužvelgė paniekinamu žvilgsniu ir mostelėjo, leisdamas man eiti. Na, aš ir išėjau. Niekas manimi nei domėjosi, nei ką nors man sakė, bet manau, kad gandai apie mano bailumą pasklido. Ir tai labai gerai.

– Nes pateisina tavo dingimą iš stovyklos? – atspėjo erazėno mintis Rugila.

– Būtent, – linktelėjo patenkintas Ingvaras.

– Ką gi, drauge, viską atlikai tiesiog puikiai, – tardamas tuos žodžius, Rugila ištiesė Ingvarui kietai auksinių monetų prikimštą žmogaus galvos dydžio maišą. – Imk, tu sąžiningai nusipelnei.

– Valdove, – žiūrėdamas į maišą, bet jo neliesdamas, ištarė Ingvaras. – Juk žinai, kad ne dėl aukso tau tarnauju.

– Žinau, mano drauge, žinau, – patvirtino Rugila. – Atsime nu, ką man prisiekei ir ką tau žadėjau. Taigi, vykdam savo pažadą ir atleidžiu tave nuo tavo priesaikos. Tu man daugiau nieko ne skolingas. O auksą laikyk mano ypatingos padėkos ženklui tau. Dovana. Juk neatsakysi savo draugui ir priimsi jo dovaną, – gudriai mirktelėjęs Rugila vėl ištiesė auksą Ingvarui.

– Na, tokiu atveju, žinoma, paimsiu, – nusijuokė erazėnas ir surimtėjęs tęsė: – Kas toliau?

– Toliau galiu tavęs tik prašyti, – tarė hunų valdovas. – Vyk su manimi ir tapk mano ypatingu patikėtiniu. Suburk grupę gabių žmonių, išmokyk juos, ko moki pats, ir jiems vadovauk.

– Grupę, kuri vykdys įvairiausių pavedimus? – pasitikslino Ingvaras.

– Būtent įvairiausius, – linktelėjo Rugila. – Tiek renkant žinias, tiek pašalinant ką nors be jokių pėdsakų.

– Įdomu, – susimąstė erazėnas. – Mane visuomet masino galimybė suburti daugiau tokių kaip aš. Didžius darbus galėtume kartu nudirbti, mano riki.

– Tai sutinki? – nudžiugo Rugila, teisingai supratęs paskutinio kreipinio prasmę.

– Taip, – patvirtino erazėnas. – Tik dabar grįšiu namo, į savo gimtąją žemę. Ten dar gyvi mano tėvai ir broliai. Gal net ir kokių savo vaikų, kaip audringą jaunystės palikimą, surasiu. Aplankysiu, paremsiu juos, o tada, jei tau pavyks įsitvirtinti Kernavėje, atvyksiu pas tave.

Ilgai dar kalbėjosi vyrai, dalydamiesi pasakojimais apie savo gimtines, kol kalbos nutilo, nes abu įniko į vergų atneštą maistą. Po kelių valandų erazėnas pasibalnojo naują žirgą ir patraukė savo gimtosios žemės link, o Rugila savo sargybai liepė ruoštis išvykti kitos dienos ryte. Tą naktį turbūt jau buvęs hunų valdovas šypsojosi per miegus. Viskas klostėsi kaip niekada gerai ir svajonė tapti sulietų žemių rikiu tapo beveik ranka pasiekiamą. Šalia miegančio Rugilos stovėjo ir ilgai jį stebėjo Lemtis. Likimo deivė taip pat šypsojosi, tik jos šypsena buvo ne maloni, o labiau piktdžiugiška. Lemtis buvo paruošusi Rugilai staigmeną. Labai nemalonią staigmeną. Staigmeną, pasirodžiusią auštant atvykusio Bledos pavidalu.

Bleda užėjo į Rugilos jurta, net neklausdamas leidimo prisėdo prie rusenančios ugnies ir sunkiai įsistebeilijo priešais save. Visą kelią jam nedavė ramybės mintys apie būsimą pokalbį, apie

tai, kaip jis užeis ir pareikalaus pasiaiškint, apie tai, ką atsakinės Rugila, tačiau dabar, kai tas pokalbis turėjo prasidėti, liežuvis tiesiog sustingo, o visos mintys išgaravo. Rugila ir prisėdo priešais, bet neištarė nė žodžio laukdamas, kol pradės kalbą Bleda. Sembas buvo patyręs melagis, todėl žinojo, kad kai atrodo, kad tave pagavo, nepulk teisintis pirmas, nes gali būti, kad tau tik atrodo, jog tave pagavo. Vis tik, nepaisant to, ką žinojo ir ką ruošėsi kalbėti Bleda, Rugilos pasiryžimas eiti pasirinktu keliu visiškai nesumenko.

– Kodėl? – galiausiai ištare Bleda, bet Rugila tylėjo. – Aš, žinoma, suprantu, kodėl, bet vis tik, kodėl? – Sembas tylėjo toliau, leisdamas Bledai labiau atskleisti turimą informaciją. – Mes kartu kūrėme ją. Tai mūsų kūdikis. Kodėl tu ją žudai? Aš viską paaukojau. Palikau šeimą, tik gimusį sūnų, tėvus ir nusekiau paskui tave, – Bledos balsas pirmą kartą virptelėjo išduodamas kunkuliuojančius viduje jausmus. – Paskui tavo siekius. Tu ir tavo mintys apie ordą buvot man kaip kelrodė žvaigždė. Kaip tu viską gali taip lengvai išduoti? – nesulaukdamas Rugilos atsakymo, alanas tęsė: – Aš viską žinau. Pas mane atėjo Autuma, suvaidino girtą, turiu pasakyti, kad labai nevykusiai suvaidino, ir viską išklojo. Manau, kad jo norai nesutampa su jo brolio ar tavo norais, todėl jis viską ir atskleidė man. Galų gale, nesvarbu, kodėl, svarbu, kad dabar viską žinau, – matydamas kiek kilstelėjusį antakį Rugilą, vidujai dėliojantį išgirstas žinias, bet vis dar neištariantį nė žodžio, Bleda pradėjo pykti. – Suprantu, kodėl tu su Tautvilu Glandui perdavei nurodymą nužudyti mane. Taip, jei tapsi Gerimanto įpėdiniu ir sukursi savo imperiją, hunai tau

arba bus kliuvinys, arba menkas įrankis. Tu tikrai galėjai pagalvoti apie ateitį ir nuspręsti, kad tampu grėsme tavo planams. Bet žinai, aš tuo netikiu, – Rugila nustebusiu žvilgsniu pažiūrėjo į Bledą, bet vis dar tylėjo. – Aš tave pažįstu. Mes tiek metų drauge. Tu gali atrodyti blaiviai viską apgalvojantis klastūnas, tas, kuriam nieko nereikia išduoti kitus, bet aš žinau, kad nėra ledo tavo širdyje. Buvau šalia, kai tu savimi nuo strėlių uždengei tuos du paprastus avarų vaikus. Niekas to daugiau nematė ir niekam to nesakei. Mačiau, kaip rūpestingai elgeisi su Vilku, ar jį geriau vadinti Tautvilu? Atsimenu, ką tu, visiškai neprašytas, padarei dėl manęs. Gal ir pats to nežinai, bet tave šiuo gyvenimo keliu tavo širdis veda tiek pat, kiek ir tavo protas. Todėl netikiu, kad norėjai mano mirties. Galbūt labiau bandei Glando ištikimybę, žiūrėdamas, ko jis ims. Jei tikrai būtum norėjęs mano mirties, būčiau miręs tokiose pat kančiose nuo nuodų, kaip tada tas nepaklusnus avarų kaganas.* Juk žinojau, kad net tarp mano žmonių buvo tavo šnipų. Esu tikras, kad aš ne pirmas, atvykęs su žiniomis iš Kernavės, ir kad tu jau viską žinai ir apie mūsų, ir apie mano dvikovą su Erdvilu.

– Žinau, – primą kartą visiškai ramiu balsu atsiliepė Rugila.

– Brolau, – raukšlėmis nusėtu Bledos veidu nutekėjo išdavikė ašara, pakeliui nuplaudama kelionės dulkes. – Nežudyk jos. Nežudyk mūsų kūdikio. Nežudyk mano sielos. Tai viskas, ką tu riu ir dėl ko gyvenu. Tu išeisi ir tapsi Kernavės rikiu, o tada ordai galas. Net jei ji ir liks gyvuoti, jai iš tiesų bus galas. Tau juk pa-

* Nėra tiksliai žinoma, kaip buvo vadinami ar patys save vadino avarų genčių vadai, todėl autorius pasirinko tose pat geografinėse platumose vėliau vartotą titulą.

vyks. Tau visada viskas pavyksta. Vienaip ar kitaip, anksčiau ar vėliau visada pasieki savo. Tu tapsi Kernavės rikiu, tu, kaip jie ten sako, suliesi visas gentis, tu sukursi galingiausią istorijoje imperiją ir tu sunaikinsi ordą. Pasilik, brolau, – perpildytas jausmų, Bleda vos nepradėjo balsu raudoti, bet laiku susitvardė.

Sunki tylą apgaubė vienas priešais kitą sėdinčius vyrus. Ilga, juoda tylą, kurioje atsispindėjo sunkios jų galvose besisukančios mintys. Galiausiai Rugila pakėlė nusvirusią galvą ir tvirtu balsu ištarė:

– Gal tu ir teisus. Gal tu tikrai mane labai gerai pažįsti. Žinai, būna žmonių, kurie gali susipykti patys su savimi, kurie negali apsispręsti, kurių širdis ir protas nuolatos nesutaria, – liūdnei, bet ramiai kalbėjo Rugila. – Aš ne toks. Mano širdis ir protas visuomet sutaria tarpusavyje. Jie kartu svarsto, kartu priima sprendimus. Taip, kai kada neapgalvotai elgiuosi vedamas vien širdies, bet niekada dėl to nesigailėjau. Tu klausai, kodėl? Iš meilės. Tiesiog iš meilės. Žinai, tikrai turiu tik kelis žmones, kuriuos širdyje vadinu draugais, ir gyvenime esu mylėjęs tik vieną moterį, nors net negaliu suskaičiuoti, kiek jų apsilankė mano guolyje, bet man šventi žodžiai šeima ir tėvynė. Myliu savo gimtinę, myliu tą žemę ir joje tekančias upes. Man buvo labai sunku ją palikti. Tu sakai, kad paaukojai viską dėl mano svajonės, bet aš paaukojau ne mažiau. Aš ten palikau dalį savęs ir dalį savo širdies. O dabar man atsirado galimybė viską atgauti. Atgauti savo žemę, savo širdį, atgauti visą save ir neaukoti savo svajonės sugriauti Romą. Taip, turiu paaukoti ordą. Ir žinai, aš tą padarysiu.

– Jau apsisprendei? – kaip iš po žemių nuskambėjo Bledos klausimas.

– Taip, brolau, – ramiai atsakė Rugila. – Apsisprendžiau, ir niekas man nebesutrukdys.

– Aš tau neleisiu, – pakėlė vis dar maldaujančias apsigalvoti akis Bleda.

– Kaip, brolau? – taip pat ramiai paklausė Rugila. – Kaip tu man neleisi? Ką tu gali padaryti, kad mane sustabdytum? Iškviesi mane į dvikovą? Aš pasirinksiu kardus arba peilius. Puikiai žinai, kad Tautvilas ne vienus metus mane mokė to, ką sužinojo iš romėnų kardų meistro. Tu neturėsi jokių galimybių mane nugalėti dvikovoje. Bandysi sukiršinti vyrus stovykloje? Žinai, kad tau nepavyks. Dauguma čia ištikimi man, o taviškių dauguma liko prie Kernavės. Tavimi tiesiog niekas nepatikės. Dar ir užkapos už tavo bjaurius žodžius. Po valandos išvyksiu ir niekas man nesutrukdys.

Šį kartą Bleda tylėjo, nebepajėgdamas paprieštarauti. Rugila buvo teisus: nei dvikova, nei maištas netinkami sprendimo būdai. Tačiau vienas buvo. Buvo būdas, kurio Bleda labai nenorėjo imtis ir kuris sužeis ir jį patį, bet jis liko vienintelis galimas siekiant išsaugoti ordą.

To būdo Rugila nenumatė, todėl ramiai kalbėjo toliau:

– Taigi, nurimk, brolau, ir pabandyk mane suprasti. Praeis laikas, ir mes vėl susitiksim. Tu būsi ordos chanas, o aš Kernavės rikis. Manau, tada, nusiūgus jausmams, surasime būdą, kaip kartu toliau siekti svajonės parklupdyti Romą.

Nieko neatsakė Bleda. Tiesiog atsikėlė ir išėjo iš jurtos. Po valandos iš stovyklos išėjo Rugila, lydimas dešimties asmens sar-

gybinių, kurie visi buvo kariai iš giminingų genčių, ir, kaip ir jis pats, grįžo namo. Tuo metu Bleda, pasikvietęs kelis ištikimiausius savo žmones, ramiu balsu, nors ir graužiamas jo planu pasibaisėjusio sąžinės kirmino, aiškino jiems, ką jie turi padaryti. Jei kuris iš jų ir nustebo, išgirdęs nurodymus, tai to neparodė. Šie kariai buvo kilę iš tos pačios alanų genties kaip ir pats Bleda ir buvo ištikimi jam, ir tikrai jam. Išklaušę jie tiesiog linktelėjo galvas atsisveikindami ir patraukė vykdyti savo vado užduoties.

Tą dieną Rugila su palydovais keliavo tik kelias valandas, kol pasiekė iš anksto aptartą pirmos nakvynės vietą ir joje jau laukiantį žvalgą.

– Valdove, – kreipėsi kelią žvalgęs karys į Rugilą gimtąja gerulių tarme, kuri ne itin skyrėsi nuo sembų šnektos. – Viskas ramu. Kelias švarus, jokių pasalų nepastebėjau. Rytoj naktį atvyksime į nediduką rytinių galindų kaimelį, kuriame galėsime pernaktuoti.

– Dėkui, – linktelėjo Rugila, leisdamas kariui eiti. Linktelėjo, bet iš savo minčių verpeto taip ir neiškilo.

Visą kelią Rugila mąstė, svarstė, ką ir kaip reikės daryti toliau, gindamas mintis kaip eiklius stepės žirgus. Ne, mąstė jis ne apie Bledą. Tiesą sakant, Bleda jam dabar visiškai nerūpėjo. Santykiai su Bleda susiklostė kitaip, nei planavo Rugila, bet jie bent jau tapo absoliučiai aiškūs. Gal Bleda taps problema vėliau, o gal ir ne. Kas ten žino, kaip pasisuks ateitis. Rugila visą laiką vadovavosi principu: kils problema, tada ją ir reikės spręsti. Kam kvaršinti galvą, kol problemos nėra. Bet kokių atvejų, dabar jis jau nieko negalėjo pakeisti. O šit Autuma buvo problema, ir

labai didelė problema. Jo išdavystė nesukrėtė Rugilos, bet buvo kaip perspėjantis varpo dūžis. Dūžis, aiškiai parodantis, su kuo jis susidurs atvykęs. „Iš pradžių jis nieko nesiims, – galvojo Rugila. – Paskui bandys prieš mane nuteikti brolį ir kitus rikius. Aš jį puikiai suprantu. Tik atsikratė vieno valdovo, tik apsidžiaugė, kad sembų gentis bus savarankiška ir iškils virš kitų, kai štai ir atvyksta naujas Kernavės rikis. Jo nuomone, dar pavojingesnis. Tik tai, kad aš jį suprantu, nereiškia, kad turėsiu jo pasigailėti.“ Rugila jau senokai nusprendė, kad Autuma turės mirti. Pagrindinis klausimas buvo, kada ir kaip. Autumos mirtis turi atrodyti kaip nelaimingas atsitiktinumas ar kokia netikėtai užklupusi liga ir nesukelti jokių įtarimų jo broliui Glandui. Glandas yra ir bus reikalingas Rugilos planams įgyvendinti, todėl negalima gadinti santykių su juo. Štai ir lėkė mintys viena po kitos Rugilos galvoje, ir visos vis apie tą patį. Kaip būtų geriau atsikratyti Autumo. Nuodai nelabai tiko, nes vaidilos gimtosiose žemėse turi pakankamai žinių ir gali suprasti, kodėl susirgo sembų rikio brolis. Atsitiktinis netaiklus šūvis per medžioklę, kuris netyčia pataiko ne į koki šerną, o į Autumą, irgi ne geriausiais būdas. Po tokių šūvių lieka daug kalbų ir įtarimų. Galiausiai, nieko gero nesugalvojęs, Rugila apsiramino ir atidėjo sprendimą ateičiai. „Gal vertėtų Ingvaro sulaukti, – svarstė Rugila. – Jis tokių netikėtų ir atsitiktinių mirčių meistras. Manau, tikrai suras būdą, kaip viską apsukti taip, jog niekam nekiltų jokių įtarimų.“ Papurtęs galvą, kad atsikratytų apnikusių minčių, būsimas Kernavės ir visų sulietų žemių rikis nuėjo prie laužą sukūrusių ir aplinkui susėdusių karių, norėdamas su jais

pabendrauti ir nukreipti mintis kita linkme. Niekas nerodė, kad Rugilai gali nepasisiekti. Nerodė nei tada, nei naktį, tol, kol vienas po kito nuo šešėliais sėlinančių Bledos žmonių durklų tyliai mirė buvusio ordos valdovo bendrakeleiviai. Rugila tą naktį užmigo ramiai ir miegojo giliai. Miegojo ir nepabudo. Kreivas alanų genties žudiko durklas pasiuntė sėmą į amžinojo miego bedugnę. Galbūt pati ryškiausia to laikotarpio asmenybė, kuri būtų pakėlusį sulietas žemes į neregėtas aukštumas, gerokai anksčiau įkūrusi stiprią valstybę vardu Lietuva, taip ir negavo galimybės įgyvendinti savo gyvenimo svajonės. Teisus buvo křivis, prieš daugelį metų pranašavęs jo likimą. Jis ne tik nepasiekė to, ko norėjo, bet ir pats sugriovė tai, ką mylėjo. Po Gerimanto, Skomanto ir Rugilos mirčių nebebuvo kito rikio, kuris būtų galėjęs galutinai sulieti giminingų genčių žemes ir jose sukurti stiprią, vieningą valstybę. Po poros dienų hunų žvalgai aptiko Rugilos ir jo palydovų kūnus. Bleda iš karto apkaltino klasta ir išdavyste Konstantinopolio pasiuntinius, su kuriais, pagal paties Rugilos paskleistą legendą, šis turėjo susitikti. Rugila buvo iškilmingai sudegintas, o jo pelenai nusiųsti Glandui sakant, kad tokia buvo paskutinė buvusio hunų valdovo valia. Iškilmingai prisiekęs atkeršyti Konstantinoliui, Bleda nuvedė ordą į buvusias dakų žemes ir ten įsikūrė. Tik sąžinė. Sąžinė jo ramybėje taip ir nepaliko. Po poros metų gimusiam sūnui Bleda suteikė Rugilos vardą. Visi manė, kad taip ordos chanas nusprendė pagerbti buvusį valdovą ir draugą, ir tik vienas Bleda žinojo, kodėl jis taip padarė.

*377 metai, gegužės antra pusė.
Miškai netoli Vilnelės ir
Neries upių santakos*

...

I mitęs barsukas sliūkindamas pirmyn slinko nuo šešėlio prie šešėlio. Na, bent jau taip turėtų būti. Juk kai kalbame apie laukinį gyvūną viduryje saulėtos ir šiltos dienos, kai saulė ridinėjasi dangumi ir bando pabučiuoti visus, kuriuos tik pasiekia, nešauna į galvą, kad kas nors, būdamas santykinai nedidelis, kaip koks laukinis šernas, na, išskyrus tą patį šerną, brausis tiesiai per mišką, nekreipdamas dėmesio į aplinką. Tik su barsuku būtent taip ir buvo. Jis šnypštė, burzgė, be paliovos judančia nosimi uodė orą ir nesirinkdamas kelio traukė ten, kur jį vedė uoslė. Tokios būklės jis buvo kaip tas žirgas su uždengtomis iš šonų akimis, matantis tik tai, kas tiesiai prieš jas. Tikėtina, kad jei net lokys jam būtų po kojomis pasipainiojęs, barsukas rudojo nė nepastebėtų. Pamačius taip ryžtingai visas kliūtis įveikiantį padarą, iš karto kyla klausimas: o, kas jam pasidarė? Atsaky-

mas buvo metų laikas. Tai buvo laikas, kai ne tik barsukas iš proto kraustėsi. Kaimuose jaunimas voliojosi šiene, jauni tėvai suguldę vaikus eidavo gyvulių į tvartus pažiūrėti, o ir kai kurie vyresni žmonės nuo jų neatsiliko, vis ištaikydami progą, kai jau paaugę vaikai išlėkdavo į laukus. Būtent po tokio laiko gimdavo dainelės apie oželį, išokusį į rūtų darželį, kur nei oželis iš tiesų reiškė oželį, nei rūtų darželis buvo suprantamas kaip tikras rūtų darželis. Ar variacijos su eilėmis apie pupą. Štai kad ir tokios: buvo žirnis ir pupa, aš tą pupą sugavau ir laimingą padariau. Jos irgi kilo iš tokių ore sklindančių romantinių nuotaikų. Nebuvo tos nuotaikos svetimos žmonėms, nebuvo jos svetimos ir barsukui. Štai būtent tokių nuotaikų vedamas ir vis uosdamas už viską labiausiai pasaulyje gundantį patelės kvapą, barsukas laužėsi tiesiai per krūmus, nekreipdamas į nieką dėmesio. Tik va, tokiam dėmesio nekreipimui yra šiokios tokios ribos. Jos gali būti siauresnės ar platesnės, bet visada yra. Pavyzdžiui, joks save gerbiantis barsukas, net sekdamas tokį gundantį kvapą, nepultų plaukti per ežerą. Kaip ir joks su žmonėmis susidūręs ir nuo jų nukentėjęs bei jų bijoti išmokęs laukinis gyvūnas niekada neis ten, kur yra žmonių. Nebent neturėtų kitos išeities. Šį kartą ta kita išeitis buvo. Pasiekęs miško pakraštį ir už jo einantį kelią bei pamatęs jame stovintį būrelį žmonių, barsukas iš karto atitoko ir tyliai šmurkštelėjo sau po krūmu, kantriai laukdamas, kol ramiai galės eiti toliau, vedamas to gundančio ir vis stiprėjančio kvapo. Tik tie žmonės vis nejudėjo toliau ir, tiesą sakant, tarp jų buvo ne mažiau nekantraujančių ir norinčių tęsti kelionę, nei tas nedidukas padaras, laukiantis pakrūmėje. Ypač tai buvo pasaky-

tina apie du vyrus, skirtingai nei jų bendrakeiviai nenulipusius nuo žirgų ir laukiančius būrio priešakyje.

– Na, ko jie ten taip kapstosi? – piktinosi vyresnysis, savo kiek silpstančiomis akimis bandydamas įžiūrėti, kas ten nutiko jų bendrakeiviams.

– Nesinervink, tėve, – nusišypsojo jį ramindamas jaunesnis iš vyrų. – Taip nervinsies, tai vėl dėl širdies atgulti į patalą. Kas tada per rikių sueigą getų vardu kalbės, jei jų rikis Karatokas bus išgriuvęs.

– Sūnus mano kalbės, – šyptelėjo vyresnysis, bet kiek pradėjo rimti.

– Sūnus dar prisikalbės, o dabar teks tau pasivarginti, – draugiškai pasišaipė jaunesnis pašnekovas. – Kažkas su mūsų vaivados žirgu nutiko. Žiūrėk, kaip koją priekinę laiko. Tai jie dabar vieną iš nešulinių arklių atlaisvina, paskirsto jo krovinį tarp kitų ir su juo vaivada nusigaus iki Kernavės.

– Tai šitiek ir aš pats matau, bet kodėl taip ilgai jie kapstosi? – dar šiek tiek piktinosi getų rikis.

– O mes kažkur vėluojame? – atsiliepė jo sūnus. – Kernavė niekur nepabėgs ir rikiai be tavęs nepradės tartis. Per daug rimtas pokalbis visų laukia, kad nekreiptų dėmesio į tokios galingos genties kaip getai nuomonę.

– Tu teisus, – linktelėjo Karatokas. – Turbūt aš labiau dėl to pokalbio baiminuosi. Nelinksta man širdis prie to, ką siūlo kuršių rikis Alaris. Visai nelinksta.

– Na, žiūrėsim, – atsakė jaunesnysis pašnekovas. – Mes jau daug kartų apie tai kalbėjom. Tu tiesiog garbini legendinį Knyvą

ir jo priesakus, o aš manau, kad laikai keičiasi ir mums reikia judėti su laiku pirmyn. Nieko ten blogo nenutiks, jei rikiai nuspręš atsisakyti Knyvos priesakų ir leisti visiems, kas tik nori, laisvai puldinėti Romos žemes.

– Tu man pažadėjai, – priminė tėvas.

– Taip, tėve, pažadėjau ir pažado laikysiuos. Net jei tavo širdutė vėl pradės šėlioti ir tu negalėsi dalyvauti ginčiuose, aš visų getų genties vardu balsuosiu prieš ir palaikysiu Krivių krivaičio Romuvio argumentus.

– Labai gerai, – linktelėjo patenkintas Karatokas. – Atsimeni, kai dar buvai visai nedidukas, mes jau vieną kartą lankėmės Kernavėje. Aš tada ilgai kalbėjau su Gerimantu ir galiausiai jį palaikiau bandant sulieti visas giminingas gentis.

– O mes su jo sūnumi Skomantu ir kitais po aplinkinius miškus bastėmės, – nusišypsojo jaunėlis. – Žinai, man tada viskas labai patiko. Tai buvo pati nuostabiausia mūsų išvyka kartu. Nepalyginamai geresnė nei ta, kai buvome nuvykę į Konstantinopolį ir Romą. Ten man nepatiko. Svetimi tie miestai mano dvasiai. Nėra ten laisvės. Nesuprantu tų Alario minčių apie tai, kad mums verta užkariauti Romos žemes ir ten apsigyventi. Užpulti ir apiplėšti man atrodo visai protinga, bet ten įsikurti... Kurių galų? Ten viskas svetima.

– Alaris jaunas ir karštakošis. Nedaug kas jo klausys, – palinavo galvą Karatokas.

– Jo vieno tikrai ne, bet jei Glandas jį parems, tada klausys daug kas. Net Krivių krivaičio Romuvio įtakos gali neužtekti. Glandas pasidarė labai įtakingas. Parems jis, parems ir visos

aplinkinės gentys. O ir jotvingių Boruta paskutiniu metu daro viską, ką jam sembų rikis pasako. Manau, ir žemaičių Alminas, prisimindamas bendrą kovą dėl Kernavės, gali padaryti taip, kaip norės Glandas.

– Ypač jei sembų rikis pažadės palikti valdyti Kernavės miestą jo seseriai ir jos jaunėliui sūnui, – pritarė getų rikis. – Tada Alminas daug ką gali Glando naudai padaryti. O jei Alminas sutiks, paskui jį nubėgs ir žemgaliai su latviais. Tokiu atveju sprendimas visiškai neaiškus. O ką manai apie naują Sėlos žemių valdovą?

– Tautvilą? – pasitikslino sūnus ir nelaukdamas patvirtinimo, tęsė: – Gandai apie jį sklinda patys neįtikinamiausi. Sako, kad jis karys, tikrai ne blogesnis už patį žemaičių Erdvilą, ir dar sako, kad jis puikiai išmano karybą, gerai vadovauja vyrams. Girdėjau, kad tai pagal jo sumanymą antrame Kernavės mūšyje buvo beveik nugalėtas Bleda. Manau, Alaris jį visaip kalbins prisidėti prie jo puolant Romos žemes. Tik dar girdėjau, kad visai neseniai Tautvilas ilgai kalbėjosi akis į akį su Krivių krivaičiu ir lyg tai pritarė Romuvio mintims.

– Ir aš tą patį girdėjau, – linktelėjo Karatokas. – Tik dar girdėjau, kad jis yra prisiekęs ištikimybę Glandui ir nėra toks žmogus, kuris laužytų priesaiką. Tikrai neaišku, kurią pusę šis jaunasis sėlis palaikys. Nebent jam kartu su Glando broliu Autuma pavyks perkalbėti sembų rikį, kad tas nepalaikytų Alario.

– Tiesa, o ką tu manai apie tą istoriją su Rugilos pelenų išbarstymu po visą Sembos žemę? – kiek pakeitė temą rikio sūnus. – Tokių senovės apeigų sembai labai seniai nerengė. Dešimt

jaučių paaukojo dievams. Rugilos pelenus barstė ir upėse, ir ant žemės, ir net mariose. Toks įspūdis, kad buvo atsisveikinta su žymiausiu Sembos žemės valdovu, o ne plėšikų ordos vadu.

– Net nežinau, ką ir pasakyti, – linktelėjo Karatokas. – Žinau, kad Glandas ir Rugila buvo giminės, ir nelabai tolimi, o Rugila kilęs iš Amalų dinastijos, kaip ir dauguma iš mūsų, kurie valdo giminingas gentis, bet jis nebuvo Sembos rikis, todėl man keistas Glando sprendimas surengti tokias iškilmingas apeigas. Gal tarp Glando ir Rugilos buvo kažkas daugiau. Kažkas, ko mes nežinome. Girdėjau, kad Glandas visą savaitę nuoširdžiai liūdėjo gavęs žinią apie Rugilos mirtį. O ir po to buvo kaip nesavas. Net jo brolis buvo labai susirūpinęs ir visai bandė nuraminti sembų rikį.

– Jo, – pritarė getų rikio sūnus. – Keista istorija. Tikrai yra kažkas, ko mes nežinome. Keistas man toks stebuklingas Glando iškilimas. Kernavės gynėjas ir išgelbėtojas. Pritariu, sembai daug prisidėjo laimint prieš hunus prie Kernavės, bet nesuprantu, ko Glandui ir Autumai reikėjo vykti į Rugilos stovyklą. Jei norėjo gelbėti Kernavę, tai ir reikėjo iš karto judėti link Kernavės ir jungtis prie jos gynėjų. Kažkas čia tamsu ir neaišku.

– Neaišku tai tikrai, bet dabar jau nieko nebeįrodysi, – pratęsė sūnaus mintis Karatokas. – Glandas po mūsų prie Kernavės tapo garsiu ir įtakingu kaip niekada iki tol, ir mes turime su tuo susitaikyti. Pamatysim, kaip viskas pasisuks. Žiūrėk, jie jau viską pabaigė ir mes galime judėti toliau.

Netrukus visas būrys patraukė link Kernavės, o tėvas ir sūnus toliau tęsė pokalbį. Kalbėjo jie ir apie Bledos žygūnus, ku-

riuos išklausę esamas ir būsimas getų genties rikiai nieko neatsakę pasiuntė atgal. Jie ir negalėjo nieko atsakyti, nes daug kas priklausys nuo to, ar rikių sueigoje bus nuspręsta atsisakyti legendinio rikio Knyvos priesakų.

Nutolus raitininkams, barsukas atsargiai išlindo iš pakrūmės, apsidairė ir, nepastebėjęs nieko įtartino, nupūškavo per kelią, vedamas svaiginančio aromato, kurio šaltinis slėpėsi miškuose kitoje kelio pusėje.

Tuo pačiu metu.
Kernavė

...

Galima sakyti, kad taip jau sutapo, jog tos pačios temos tuo pačiu metu intensyviai buvo aptarinėjamos trijų vyriškių, ramiai vaikštinėjančių Neries upės pakrantėmis. Tik toks čia ir sutapimas. Kuršių rikio pasiūlymas atsisakyti Knyvos priesakų buvo aptarinėjamas masiškai. Visi giminingų genčių rikiai, jų aplinka bei dauguma vaidilų ir krivių paskutiniu metu beveik tik apie tai ir tekalbėjo. Dažniausiai ginčydavosi. Kai kada netgi labai karštai. Nebuvo bendro sutarimo giminingose gentyse, nebuvo jo ir tarp upės pakrante vaikštinėjančių vyrų. Tiksliau, tarp dviejų iš jų toks sutarimas buvo. Nebuvo sutarimo su trečiuoju vyriškiu. Problema ta, kad trečiojo nuomonė buvo gero- kai svaresnė nei su juo besiginčijančių ir bandančių jį perkalbėti pašnekovų.

– Brolau, juk girdėjai Romuvio pranašystę, – nerimo besikarščiuojantis dėl to, kad brolis toks užsispyręs, Autuma. Sem-

bū rikio brolis, matydamas kas vyksta, pagaliau suprato visas galimas pasekmes ir pusmečiui tepraėjus pradėjo gailėtis savo elgesio Rugilos istorijoje. „Rugila bent jau būtų sukūręs stiprią imperiją, kurioje būtų vietos ir sembams, – taip galvojo jis pastaruoju metu. – O čia, jei bus taip, kaip nori Alaris, gentys tiesiog išsivaikščios. Net jei sembai ir išliks, aplink juos teliks buvusios genčių šlovės ir didybės griuvėsiai.“ Žinoma, ne pats Autuma pagaliau ėmė ir susiprato. Labai didelę įtaką jam padarė Krivių krivaitis Romuvis, kurio piešiami niūrios ateities vaizdai nieko gero nežadėjo giminingoms gentims. – Kaip tu gali nekreipti į ją dėmesio?

– O kas sako, kad aš į ją nekreipiu dėmesio? – atšovė Glan-das. – Tai eilinis jau nupezusio iš senatvės krivio pasapaliojimas, verčiantis mane sulaužyti priesaiką žmogui, kuriuo žavėjau si ir kuriuo norėjau sekti. Neliko mano svajonės apie sulietas žemes, sudužo ji į šukes su Gerimanto, Skomanto ir pagaliau Rugilos mirtimi, tačiau aš jos savyje neišduosiu. Aš prisiečiau Rugilai ir savo priesaiką vykdysiu.

– Ir sugriausi viską, ką turi dabar? – įsiterpė į brolių ginčą Tautvilas. – Nupezęs senis ar ne, bet Romuvio pranašystės, pamatytos sielai laikinai atsiskyrus nuo kūno, visuomet išsipildydavo. Jis pranašavo Rugilai, kad tas savo rankomis sugriaus viską, ką myli ir dėl ko kovoja. Taip ir nutiko. Romuvis visada būna teisus. Aš Rugilą mylėjau nuoširdžia tikro draugo, jei ne brolio, meile. Paskui jį būčiau ėjęs į aukščiausius kalnus ar karščiausią ugnį, bet jo nebėra. Nebėra jo ir jo vilčių, kurios mus būtų nuvedusios į didybę, bet likome mes. Liko mūsų gentys.

Jei Romuvis sako, kad visiškai atsisakius Knyvos priesakų dings mūsų gentys, aš juo tikiu. Tikiu, kad po kelių šimtų metų tik giminingų genčių likučiai gyvens palei jūros pakrantę, o kitur klestės mišrūnai, atsikėlę iš svetur, tik menkai susiję su mumis ir kalbantys svetima kalba. Ir tai bus tik mūsų žinomo gyvenimo, mūsų tradicijų, tikėjimo ir mūsų kalbos pabaigos pradžia.

– Kaip galima atsisakyti priesakų iš dalies? – nusistebėjo Glandas. – Kalbi kažkokias nesąmones. Mes arba neatsisakome priesakų ir gyvename kaip dabar, arba judame su laiku į priekį, neužstrigę praeityje.

– Galima, – gūžtelėjo pečiais Tautvilas. – Leiskime karštakosiams, tokiems kaip Alaris, puldinėti Romą ir joje plėšikauti, bet griežtai uždrauskime ten įsikurti.

– Na ir? – vyptelėjo Glandas. – Na, uždrausime, ir kas? Jie vis tiek ten įsikurs, jei norės, ir kas jiems sukliudys? Atskirsime nuo genties? Tai jie ir patys atsiskirs. Jie užkariaus ten žemes ir kalbins kitus gentainius pas juos atvykti, o mes negalėsime uždrausti, nes būsime leidę puldinėti Romą.

– Tu teisus, – susirūpinęs linktelėjo Tautvilas. – Apie tai nepagalvojau.

– Todėl mums belieka jokių būdu neleisti atsisakyti Knyvos priesakų, – įsiterpė Autuma. – Neleisti nei Alariui, nei bet kuriam kitam rinkti karių žygiui į Romą. Paskelbti, kad Knyvos priesakai yra šventi, o jų sulaužymas bus baudžiamas ištrėmimu ar net mirtimi.

– Pažadėjau ne tik Rugilai, bet ir Alariui, – vėl pradėjo Glandas.

– Rugila miręs ir tuo tave atleido nuo priesaikos, Alaris susitaikys, o kai subręs, dar ir padėkos, kad sulaikėme jį, – atkirto Autuma.

– Brolau, tu prašai mane išduoti save patį, – sudejavo Glandas.

– Bet išgelbėti gentį, – vėl įsiterpė Tautvilas. – Išgelbėti visas gentis. Tau tereikia pasakyti vieną žodį – „prieš“, ir viskas pasibaigs. Žinau, kad Alminas ir visi paskui jį sekantys rikiai, jau nekalbant apie Borutą, pažadėjo tau sekti tavimi ir palaikyti bet kokį tavo sprendimą. Pažadėjai Alminui pasiekti, jog Kernavės miesto ir jo apylinkių valdymas būtų paliktas Gerimanto įpėdiniams, ir jam to užteko. Jo sesuo ir seserėnas bus saugūs. Šaunu, aš pritariu tam iš visos širdies. Pasinaudok tuo ir išgelbėk genčių ateitį.

– Tu ir su Rugila taip ginčydavaisi? – kiek susiraukęs dėl to kio aktyvaus įkalbinėjimo, paklausė Glandas.

– Jei reikėdavo, dar ir labiau, – patvirtino Tautvilas. – Rugila visuomet klausė proto balso, o ir savo širdies taip pat. Jis atsižvelgdavo į visus protingus argumentus, išgirstus iš žmonių, kuriais pasitikėjo.

– Bet aš nepasitikiu Romuviu, – pavargusiu balsu atsakė Glandas. – Nepasitikiu ir netikiu. Jis klastingas ir stengiasi paveikti kitus, bandydamas išsikovoti kuo daugiau galių Sembos žemėje. Man ta jo Romuva, esanti šalia mano valdomų miestų ir mano žemės, jau kaip ašaka skersai gerklės stovi. Tai jie nori to, tai kitko. Vis kažkokie nauji reikalavimai. Netikiu aš ta jo pranašyste ir manau, kad tai eilinė jo klasta. Ir dėl to, kuo netikiu, tu-

riu atsisakyti savo garbės ir paminti savo priesaiką? Gerai, vyrai, baikit, – mostelėjo ranka suirzęs Glandas. – Dabar atstokit nuo manęs. Rytoj dar pakalbėsime. Šiandien ar ryt turi atvykti getai, gepidai ir vanduoliai. Tada bus susirinkę visi giminingų genčių rikiiai ir galėsime pradėti aptarimą, o aš dar pagalvosiu apie tai, ką jūs pasakėte. Tik ne dabar. Dabar palikite mane ramybėje, nes noriu pasivaikščioti ir pamąstyti vienas.

Nelaukdamas atsakymo, pyktelėjęs Glandas apsisuko ir nuėjo į kitą pusę. Autuma su Tautvilu susižvalgę ir nieko neatsakę Sembos žemių rikiui, išlėto nužingsniavo link Kernavės didžiosios pilies, kurios viename iš kambarių vyko ne ką mažiau karštas pokalbis, iš dalies susijęs su Glando ir jo pašnekovų ginču.

– To negana! – net šaukė įpykusi Gabija, besiblaškydama ten ir atgal po pilies menę. – Tu turi pareikalauti, kad jis pripažintų Natimerą rikiu, Gerimanto įpėdiniu ir savo valdovu.

– Gal jau pagaliau nusileisk ant žemės, sese, – pyktelėjo Alminas, iki tol buvęs labai kantrus su savo seserimi. – Kodėl Glandas turi prisiekti ištikimybę Natimerui ir pripažinti jį savo valdovu? Na, paaiškink man. Niekaip to negaliu suprasti.

– Natimeras juk Gerimanto sūnus, – atsakė stabtelėjusi Gabija.

– Na ir? – kilstelėjo antakius Alminas. – O kokios genties rikiis buvo Gerimantas?

– Kaip tai? – išmušta iš vėžių brolio klausimų, aprimo Gabija. – Jis buvo visų genčių rikiis.

– Būtent. Ir visos gentys prisiekė jam, – kiek nuleido balsą Žemaitijos valdovas. – Ne jo giminei, ne jo sūnums, o jam, ir

tik jam. Atsiramas kitas, vertas būti visų genčių rikiu, gentys ir vėl prisieks jam. Dabar tokio tarp mūsų nėra. Ir tikrai toks nėra Natimeras.

– Bet juk Glandas man pažadėjo, – pradėjo vėl pyktelėjusi Gabija.

– Klausyk, sese, – Alminas beviltiškai atsiduso, bandydamas ištraukti blaivų mąstymą į sesers minčių vandenyno paviršių. – Tu ir vėl kažką išgirdai, kažką prisigalvojai ir susikūrei kažkokį pažadą. Ką Glandas tau pažadėjo? Tik tiek, kad gins Kernavę ir Gerimanto sūnų, neleis jo skriausti ateityje. Jis gynė Kernavę? Gynė. Gynė Natimerą? Gynė. O tai, ką jis siūlo dabar, rodo, kad jis neleidžia Natimero niekam skriausti ir po mūsų.

– Kaip? Numesdamas mums kaulą? – vis dar karščiavosi Gabija. – Mes ir taip valdome Kernavę.

– Ir kas rikiams trukdo ją iš tavęs atimti ir išsiųsti tave ir Natimerą į Žemaitiją mano globon? – neapsikentęs Gabijos priekaištų, Alminas ir pats pašoko ant kojų. – Niekas. Net aš negaliu tam sutrukdyti. Jie gali atiduot Kernavę Borutai, gali leisti ją prijungti prie Sėlos, Kuršo, Žemaitijos ar atiduoti valdyti sembų rikiai. Ir nei tu, nei Natimeras, nei aš nieko su tuo nepadarysime. O Glandas išsaugo Gerimanto palikimą ir kruopelytę sulietų žemių, atiduodamas Kernavę ir jos apylinkes valdyti Gerimanto palikuonims. Atsiranda Kernavės rikis, kuris ateityje galės kaip lygus su lygiais bendrauti su kitų genčių rikiais ir pats nusipelniti jų pagarbą. Pagalvok apie tai, sese, prieš šūkaudama, – gąnėtinais griežtu tonu išsakęs savo nuomonę, Alminas išėjo iš mės, nebenorėdamas daugiau girdėti Gabijos piktinimosi.

O Gabija piktinosi ir šūkavo toliau, kol pagaliau išsirėkusi tiesiog atsisėdo ir pravirko. Kodėl ji sau įsikalė, kad Glandas pažadėjo jai prisiekti Natimerui ištikimybę ir padaryti jį visų genčių valdovu, ji ir pati negalėjo pasakyti. Kažką išgirdo, kažką prisikūrė, kažkiek prisvaigo ir dabar jautėsi labai apgauta. Tokia vargšė, nuskriausta, silpna moteris beširdžių vyrų valdomame pasaulyje.

*Po trijų dienų.
Kernavė*

...

Nuo pat ryto Kernavėje vyravo kažkokia šventinė nuotaika. Gal kalta buvo maloniai šildanti saulutė, o gal vaizdai, kuriuose nuostabiai derėjo žali medžiai, žydras dangus bei skaidri upė ir kurie sužavėtų bet kurį tapyti linkusį žmogų. O gal kalta buvo nuoširdus rikių džiaugsmas bendraujant su giminėmis ir jaučiant kažkokį vienybės pojūtį. Juk pažvelgus atidžiau, visi susirinkusieji buvo iš tos pačios Amalų dinastijos ir tolimesni ar artimesni giminės. Na, išskyrus Žemaitiją valdantį Bulionių giminės atstovą ir Baltonių giminės vanduolių rikį. Tačiau ir šiedu buvo labai jau glaudžiai susiję su Amalais. Štai vanduolių rikis Artorius buvo vedęs gerulių rikio dukrą, o jo paties motina buvo kilusi iš venetų genties. Tiek viena, tiek kita priklausė Amalų giminei. Taigi, tas didelę Europos dalį vienijančių genčių valdovų susibūrimas iš esmės buvo vienos didelės giminės atstovų susitikimas. Daugelis jų puikiai ar net artimai vienas kitą pažinojo.

Kai kurie buvo draugai dar nuo vaikystės, kiti kartu dalyvaudavo jaunystės žygiuose ir net nujausdami būsimus karštus ginčus, jie džiaugėsi susitikimu ir mielai aptarinėjo gyvenimo įvykius, kitais žodžiais, liežuvavo ir dalijosi buitinėmis naujienomis. Tą dieną niekas nieko svarbaus nenusprendė. Na, bent daugumai taip atrodė. Vienos pertraukėlės tarp valgymų, gėrimų ir šokėjų bei muzikantų pasirodymų stebėjimo metu Glandas pasiūlė iš pagarbos Gerimanto atminimui visiems sutarti, kad Kernavė ir jos apylinkės nebus prijungta prie jokios genties žemių, o paliekama valdyti tiesioginių Gerimanto įpėdinių, leidžiant jiems vadintis Kernavės rikiais. Visi gerbė Gerimą, niekas nesigviešė Kernavės žemių, na, gal išskyrus jotvingių Borutą, bet tas, sugavęs Glando žvilgsnį, laiku užsičiaupė. Tad visi ir pritarė garsiais šūksniais ir tostais už Gerimanto sūnų Natimerą. Galų gale, jis juk buvo vienas iš jų, vienas iš Amalų giminės. Būtų negerai jį skriausti. Šis klausimas buvo išspręstas per dvi minutes, daugumai taip ir nesupratus jo svarbos. Be liežuvavimo ir dalijimosi paskalomis, aktyvaus valgymo ir gėrimo, tą dieną nieko daugiau neįvyko.

Ginčas prasidėjo kitą dieną apie pietus. Ir pradėjo jį Alaris, kuriam, visų paprašęs tylos, žodį suteikė sembų rikis Glandas.

Alaris kalbėjo daug ir vaizdingai. Kalbėjo apie pokyčius, apie tradicijų sustabarėjimą, apie prietarus, kurie stabdo gentis. Lygino Romą su pilnu grūdų lauku, o gentis su tais, kurie jų derlių turi nuimti, nes pavėlavus nuims kiti. Ne tik nuimti, bet ir naudotis derlingomis žemėmis toliau.

– Gentims reikia plėstis ir augti, – kalbėjo Alaris. – Gerimantas tą suprato, suvienijęs gentis jis tikrai būtų pradėjęs bendrą karą su Roma.

Čia Alaris suprato truputį perlenkęs, nes iki tol klausę tylėdami, šiuos jo žodžius rikiai pasitiko nepatenkintu murmėjimu. Tada jis pradėjo gražbyliauti apie tikėjamą pokyčių būtinybę. Apie tai, kad nesikeisdamos gentys atsiliks nuo kitų ir nebegalės toliau išlikti išdidžios ir stiprios.

„Na kodėl visi, kurie neturi argumentų, taip kviečia kažkuo tikėti? Tikėti jų žodžiais, tikėti kažkokiais išminčiais, tikėti religijos tiesomis, – klausydamasis mąstė Tautvilas. – Negi negalima tiesiog pačiam mąstyti? Nuo kada mąstymas tampa tik kokių nors „išminčių“, pranašų ar demagogų privilegija. Na, ir visi tie žodžiai apie pokyčius, apie naujus vėjus tėra tik asmeninių interesų priedanga. Iš pradžių jie kalba apie naujoves ir reikalauja teisių, tada gavę jas reikalauja daugiau, tada pradeda reikalauti valdžios ir ilgainiui užgožia ar ima naikinti kitokius nei jie patys. Kad ir tas naujas romėnų tikėjimas.“ Tautvilas per savo klajones po Romos imperiją ne kartą buvo susidūręs su krikščionimis. Girdėjo, ką jie kalba ir kaip elgiasi miestuose, kuriuose užgrobė valdžią. Matė, kaip daužomi paminklai, deginamos bibliotekos, žudomos ištisos minios nenorinčių krikštytis, ir visa tai vardan pažangos, senų prietarų atmetimo ir visuotinio gėrio. „Visuotinis gėris, – susiraukė Tautvilas išgirdęs šiuos Alario ištartus žodžius. – Turbūt nebuvo pasaulyje padaryta daugiau blogio, nei kad visuotinio gėrio dingstimi“. Tautvilas buvo pakankamai matęs, pakankamai patyręs ir gebėjo pakankamai blaiviai mąs-

tyti, kad suprastų, jog už visuotinio gėrio, pažangos ir besąlygiško „prietarų“ atmetimo argumentų slypi tikrieji tokių argumentuotojų interesai. Tuo labiau, kad Alaris tų interesų beveik ir neslėpė. Jis troško tapti kokios nors Romos provincijos valdovu, naiviai tikėdamas, kad galės tuo pat metu likti ir kuršių rikiu. Alaris kalbėjo, o visi tylėjo ir klausėsi. Niūriai tylėjo. Jų tylą buvo kupina tolimo, audrą pranašaujančio griausmo. Alaris baigė, galiausiai pasiūlęs atsisakyti Knyvos priesakų, bet visi tylėjo toliau. Tylėjo ir Glandas. Kol kas tylėjo ir Krivių krivaitis Romuvis. Staiga pakilo viena ranka ir nuskambėjo Tautvilo balsas:

– Ar galėčiau pasisakyti aš? – paklausė sėlis ir, sulaukęs Glando linktelėjimo, tęsė: – Kadangi Alaris susirengė išvykti, norėčiau perimti kuršių gentį, – pamatęs nustebusį Alario žvilgsnį ir pagyvėjusias kitų rikių akis, Tautvilas paaiškino: – Keliavau po Romą, mačiau ją ir pažinau. Nei aš ir, kol būsiu Sėlos rikis, nė vienas sėlis nesijungs prie Alario ar kitų žygių, jei tik nenorės būti ištremtas iš genties. Todėl aš ir mano gentis liksime čia, o mūsų kaimynai kuršiai, tikiuosi, kad ne visi, kartu su savo rikiu susirengė kraustytis. Jų kaimai liks tušti, jūros liks be šeimininkų. Tai aš ir pagalvojau, kad Alariui išvykus, galėčiau būti Sėlos ir Kuršo rikiu, toliau prižiūrėti marias.

– Bet aš juk grįšiu, – išgirdęs Tautvilo pasiūlymą vos nepaspringo iš pasipiktinimo kuršis.

– Jau greičiau šlubas ožys atbulas iš Romos pareis nei tu, – grubiai atšovė Tautvilas. – Nuvyks ten ir nudvėsi. Anksčiau ar vėliau nudvėsi, galbūt tikrai tapęs Romos provincijos valdovu ar net užkariavęs pačią Romą, bet atgal pas savo gentį tikrai negrįši.

Todėl, jei Alaris neatsiims savo pasiūlymo ir mes jį svarstysime toliau, prašau kartu su juo svarstyti ir Kuršo žemių perdavimą mano valdžion.

Tautvilo žodžiai sukėlė visuotinį sujudimą. Matydamas sutrikusį kuršį, getų rikis Karatokas juokėsi iš visos sveikatos, kiti irgi atvirai linksminosi. Pastebimai pralinksėjo prieš tai niūrus Krivių krivaitis. Net Glandas šyptelėjo, įvertinęs puikų diplomatinį Tautvilo manevrą.

– Sutinku su Tautvilo pasiūlymu, – galiausiai ištare apsisprendęs Glandas ir apžvelgdamas susirinkusius rikius tęsė: – Ar niekas neprieštarauja?

– Aš prieštarauju, – gailiai cyptelėjo Alaris.

– O tavęs niekas dabar neklausia, – atšovė Glandas ir matydamas, kad visi linksi galvomis, paaiškino. – Mes išgirdome tavo pasiūlymą, o Tautvilas jį tiesiog papildė. Taigi, dabar mes klausime tavęs, Alari, ar išgirdęs, kad kartu bus svarstomas Knyvos priesakų atsisakymas ir tavo žemių perdavimas Tautvilui tau išvykus, lieki prie savo žodžių. Neatsisakai jų? Aš net papildysiu nuo savęs, kad jei išvyksi su žygiu į imperijos žemes ir užtruksi ten ilgiau nei metus, tai net sugrįžęs atgal savo žemių nebeatgausi. Pagalvok prieš apsispręsdamas ir siūlydamas. Jei mes svarstysime ir leisime tau rengti karo žygį į Romą, tau kelio atgal nebus.

– Aš neatsisakau savo žodžių, – bandydamas nuraminti virpančią apatinę lūpą, užsispyrusiai ištare Alaris, įsmeigęs neapykantos pilną žvilgsnį į jam šaltai besišypsantį Tautvilą.

– Ką gi, – liūdnai linktelėjo Glandas, kuriam tai buvo puiki proga atsitraukti neišdavus savęs ir Rugilos atminimo. – Tada

svarstome toliau. Jūs girdėjote Alarį, girdėjote Tautvilo nuomonę, kuri, kaip supratau, iš esmės kitokia nei kuršių rikio. Kas pasisakys toliau?

Tada prabilo Krivių krivaitis Romuvis. Jei jis tik būtų kiek kitoks. Jei jame būtų daugiau gėrio, mažiau valdžios troškimo, puikybės ir ... Na, jis nebuvo ta šviesi, paskui save vedanti asmenybė, kuri būtų populiari tiek tarp rikių, tiek tarp paprastų sodiečių. Toli gražu nebuvo. Žinoma, kyla pagrįstas klausimas, tai kaip tada jis tapo Krivių krivaičiu, kuriam turėjo paklusti kiti kriviai ir vaidilos? Atsakymas glūdi vienoje jo savybėje, kurios neturėjo niekas kitas. Jis kalbėjosi su Praamžiu. Kalbėtis su dievu nėra nieko neįprasta. Tiek tuo metu, tiek vėliau, keičiantis tikėjimams, žmonės visuomet išlaikydavo tam tikrą kritinį mąstymą ir pagrindinį principą, kuris skelbė, kad jei kalbiesi su dievu, tai esi normalus tikintis asmuo, bet jei dievas tau atsako, tai esi psichikos ligonis. Šis principas galiojo visais laikais, išskyrus pavienius atvejus, kurie kažkodėl buvo vertinami visiškai kitaip nei likusieji. Romuvis ir buvo toks išimtinis atvejis. Nuo pat ankstyvos jaunystės jis turėjo pranašavimo dovaną. Romuvis kai kada pats, kai kada padedamas įvairių žolelių, galėdavo panirti į transą ir, kaip jis pats sakydavo, atskirti savo esybę nuo žemiško kūno. Tada, vėlgi jo paties žodžiais, jis ne tik girdėdavo Praamžio balsą, bet ir matydavo jo Romuviui siunčiamus ateities vaizdus. Žinoma, niekas į tai nebūtų kreipęs dėmesio ir laikytų Romuvį dar vienu keistuoliu, kurių ne taip ir mažai visais laikais vaikštinėdavo po kaimus, jei ne viena detalė. Beveik visi tie ateities vaizdiniai, kuriuos regėdavo Romuvis,

kone visuomet tapdavo tikrove. Susižavėjusių vaidilų ir krivių nuomone, jo pranašystės visuomet išsipildydavo. Kritiškai mąstančių skeptikų, tokių kaip sembų rikis Glandas, manymu, jo pranašystės tebuvo abstrakti apdujusio proto išmesta minčių samplaika, kuri vėliau menkliau mąstančių asmenų būdavo interpretuojama, pritaikoma jau nutikusiems įvykiams. Nežinia, kas buvo teisus, bet toks Romuvio „gebėjimas“ kalbėtis su pačiu Praamžiumi ir gauti iš jo atsakymą ilgainiui nutiesė jam kelią į Krivių krivaičio sostą. Todėl dabar, kai Romuvis pasakojo apie savo regėtą ateities viziją, kurioje per kelis šimtus metų išnyks ta ištisos giminingos gentys, o likusios taip nutolsta, kad net pradeda nebesuprasti viena kitos tarmės, įdėmiai klausėsi visi, netgi toks skeptikas kaip Glandas. Kad ir koks skeptikas, netikintis prietarais, pramanais, pranašystėmis ar panašiais dalykais, būtų žmogus, viduje jo visada tūnanti susigūžusi jo dalelė linkusi patikėti ir šnibžda: „O kas, jei tai tiesa?“ Toks šnibždesys ilgainiui gali praskelti net tvirčiausio skepticizmo šarvą ir nulemti žmogaus elgesį. Nežinia, ar būtent taip nutiko Glandui, bet jis labai įdėmiai klausėsi Romuvio pasakojimų apie banga po bangos išvykstančius į žygius prieš Romą ir iš jų nebegrižtančius genčių vyrus. Apie ištisas gentis, kurios persikels iš savo gimtųjų žemių į pietines imperijos žemes ir tenai išnyks kaip dūmas vėjuje. Klausėsi Glandas, o jo akyse nebuvo nei paniekos, nei absoliutaus netikėjimo tuo, ką jis girdėjo. Kalbėjo Romuvis visiškoje tyloje. Net jauniausi rikiai, tokie kaip kuršis, venetas ar rugijas, nedrįso net krenkstelėjimu trukdyti Krivių krivaičiui. Jei tik Romuvis baigęs savo pasakojimą būtų patylėjęs ir leidęs

įsivyraavusiai tylai kalbėti už jį toliau, viskas būtų pasibaigę kitaip. Bet ne, šitam valdingam senam žmogui, kuris visą gyvenimą bandė priversti jam paklusti ne tik vaidilas ir krivius, bet ir genčių rikius, pasirodė, kad dabar kaip tik išmušė jo šlovės valanda. Išmintis, kuri niekada nebuvo ištikima Romuvio gyvenimo palydovė, dabar tiesiog varstomis atsiliko nuo jo valdžios troškimo ir nesugebėjo prilaikyti liežuvio. Liežuvio, kuris apsisuko porą kartų burnoje ir leptelėjo: „Todėl draudžiu visiems rikiams rengti žygius į Romą ir atsisakyti Knyvos priesakų.“

– O, Praamži, – sudejavo Tautvilas, išgirdęs šiuos žodžius, o aplinkui kilo pasipiktinusių genčių rikių balsų gaudesys, pro kurį prasimušdavo pikti šūkčiojimai.

Išgirdus, ką išdrįso pasakyti Krivių krivaitis, Glando akys piktai sublizgėjo, bet kietai sučiauptos lūpos dar nepraleido besprūstančių žodžių. Sembų rikis vis dar tylėjo. Jei Romuvis iš po savo ištartos frazės kilusios pasipiktinimo audros ir suprato, kad kažkas negerai, jis visiškai nebandė pasitaisyti. Jo išdidus liežuvis tiesiog sukaulėjo ir nebeištarė nė žodžio, o karingai atkištas smakras ir piktai žaižaruojančios akys rodė, kad Krivių krivaitis pasiruošęs pakovoti dėl savo absoliučios valdžios. Užsispyrusiai ir kvailai kovoti visiškai ne laiku ir ne vietoje.

Pakilęs getų rikis Karatokas dar pabandė ištaisyti padėtį. Palaukęs, kol visi nutils, jis prašneko apie pagarbą Knyvai, apie jo išmintį, apie tai, kad visi, pabuvę Romoje, pajunta, jog ji gadina žmogų iš vidaus. Jis paminėjo Tautvilą, kaip ilgai keliavusį ir pažįstantį romėnus. Prakalbo ir apie savo pojūčius. Priminė, kad ankstesnės Krivių krivaičio Romuvio pranašystės išsipildydavo.

Kvietė pamiršti paskutinę Romuvio ištartą nesąmonę, tuo pačiu piktu žvilgsniu priversdamas šį, besižiojantį prieštarauti, užsičiaupti. Galiausiai pranešė visiems, kad hunas Bleda pas getus atsiuntė žygūną ir kvietė prisijungti žygyje prieš Romą.

– Getai vis dar gerbia Knyvos priesakus ir gerbs juos toliau, todėl kol kas prie jokių žygių prieš Romą jie nesijungs, nepaisant to, ką nuspręstų rikiai, – pranešė galiausiai Karatokas, savo ramia ir išlaikyta kalba kiek apramindamas įkaitusias aistras.

Vienas po kito kalbėjo rikiai. Jauniausieji ir svajojantys apie nemirtingą šlovę, tokie kaip rugijų ar venetų rikiai, palaikė Alarį. Kiti, labiau patyrę ir išmintingesni, tokie kaip galindų ar gepidų rikiai, palaikė Tautvilo ir Karatoko mintis. O Glandas tylėjo. Tylėjo ir atidžiai klausėsi. Tik besikeičiantis sembų rikio žvilgsnis atspindėjo jame siaučiančią jausmų audrą. Garbės suvokimas, pyktis ant Romuvio, valdingumas, dar nevisiškai išnykę jaunatviško karštakošiškumo likučiai grūmėsi jame su bėgant metams atsiradusiais išminties ir atsargumo daigais bei labai stipriu atsakomybės už savo genties likimą jausmu. Įnirtingai grūmėsi. Labai įnirtingai. Grūmėsi, kol galiausiai žodžio dar kartą paprašė Alaris.

– Broliai rikiai, – pradėjo jaunasis kuršis. – Pripažinsiu, Romuvio pranašystė sutrikdė mane. Netgi išgąsdino. Vienu metu ir aš pagalvojau, kad tai gali būti tiesa ir mano noras pulti Romą tikrai gali būti pragaištingas. Net pamaniau, kad reikia atsiimti savo pasiūlymą. Galvojau iki paskutinės Krivių krivaičio frazės. Mūsų giminaitis getų rikis Karatokas siūlė į ją nekreipti dėmesio, bet aš siūlau tik į ją ir atkreipti dėmesį. Būtent ji parodo

esmę. Kokią esmę, paklauskite jūs. Paprastą. Romuvio pranašystę netikra. Tai jo sugalvotas melas siekiant primesti mums, rikiams, savo valdžią, – Alaris pakėlė balsą, norėdamas užgožti pasipiktinusio Romuvio šūkčiojimus. – Šitas žmogus, – pirštu rodė kuršis į Krivių krivaitį, – nevertas ne tik Krivių krivaičio, bet ir paprasto krivio vardo. Jis paprastas melagis, kuris prisiklausė istorijų apie tai, kad Bizantijos krikščionių galva yra jų imperatorius, ir užsigeidė tapti mūsų imperatoriumi. Gal anksčiau jo pranašystės ir buvo nuoširdžios, bet šita išgalvota nuo pradžios iki galo, ir paskutinė Romuvio ištarta frazė parodo, ko jis siekia iš tiesų. Jis nori mus pavergti, broliai rikiai. Šita menkysta, kuri neverta sėdėti su mumis prie vieno stalo, nori mus pavergti. Netikėkite nė vienu jo šiandien ištartu žodžiu, nes tai melas, apgaulė ir klasta.

Po tokios jausmingos ir įžūlios kuršio kalbos vėl pakibo tylą. Net Romuvis paspringo savo pasipiktinimu ir nebegalėjo ištarti nė žodžio. Pirmą kartą jis taip įžūliai buvo apkaltintas melu ir apgaule. Jei jis būtų dar pakalbėjęs, nuraminęs aistras, kitaip paaiškinęs savo paskutinius žodžius, gal rikiai vėl būtų pradėję galvoti kitaip. Gal. Tačiau jis tylėjo. Nors ir suvokdamas, kad šią ne laiku pradėtą kovą dėl valdžios triuškinamai pralaimėjo, karingumo Krivių krivaitis neprarado. O ir jo išmintis dar nespėjo atvykti. Galų gale, jei ji ir būtų spėjusi atvykti, per Romuvį gaubiantį juodo įsiūčio rūką niekaip nebūtų galėjusi iki jo prisibrauti. O kiti rikiai susimąstė. Giliai susimąstė. Net Tautvilas sau pripažino, kad Alaris juk gali būti teisus, o Romuvis tiesiog gali meluoti siekdamas valdžios. Tylėjo ir Glandas, nors vidinė kova

rimo ir sprendimas, kaip patekanti saulė, jau ryškiai spindėjo jo minčių horizonte. Galiausiai prašneko ir Glandas.

– Broliai, mano vidinis sprendimas buvo labai sunkus, – visiškoje tyloje ištare įtakingiausias to meto rikis. – Nenoriu pražudyti genčių, nenoriu pražudyti savo genties. Juk ne veltui Knyva mums nurodė nelįsti į Romą. Tik tai buvo prieš šimtą metų. Daug kas pasikeitė nuo to laiko. Roma jau nėra ta jėga, kuri buvo anksčiau. Išgirdęs Romuvio pranašystę, buvau beveik apsisprendęs nepalaikyti Alario pasiūlymo ir griežtai pasisakyti prieš jį. Tačiau, išgirdęs paskutinę Alario kalbą, praregėjau. Aš, kuris pažįsta Krivių krivaitį geriau nei bet kuris iš jūsų, turėjau pats susivokti, kad dėl valdžios jis padarys bet ką, netgi meluos ar apgaudinės. Todėl nusiraminau. Pritariu Alariui, kad Romuvio pranašystė tėra jo apgaulė siekiant priversti mus jam paklusti. Jei dabar nuspręsimė taip, kaip nori jis, visi kalbės, kad rikiai išsigando Romuvio draudimo ir pakluso tiesioginiam jo nurodymui. Tai bus tik pradžia. Ilgainiui jis vis įžūlės, kol galiausiai pareikalaus, kad genties rikiu galima tapti tik gavus Krivių krivaičio sutikimą, – Sembos žemių valdovo žodžiai krito į derlingą dirvą. Net Tautvilas, karštai nepalaikantis Alario pasiūlymo, suprato, kad spėdamas Romuvio užmačias Glandas teisus, ir visiškai nenorėjo tokios ateities. – Todėl nesielsime taip, kaip nori šitas Krivių krivaičiu atsitiktinai tapęs žmogus. Nepakluskime jam. Aš palaikau Alario pasiūlymą, bet tam tikrose ribose. Atsisakykime Knyvos priesakų, leiskime rikiams rengti žygius prieš Romą, bet tie rikiai, kurie tam nepritaria, gali neleisti savo genties žmonėms juose dalyvauti ir taikyti bausmes tiems, kurie jų

neklauso. Nei aš, nei kuris nors sembas, kol nenuspręsiu kitaip, nedalyvaus žygiuose prieš Romą. Pažiūrėsiu, kaip seksis Alariui ir kitiems, o tada galbūt dar kartą permąstysiu šitą savo sprendimą. Pritariu ir Tautvilo pasiūlymui. Jei Alaris negriš ilgiau nei metus, jo genties valdovu taps Sėlos rikis Tautvilas.

Ir niekas neprieštaravo, nesipiktino. Klausimas buvo išspręstas. Visų nuomone, ganėtinai išmintingai išspręstas. Staigiai pakilęs Krivių krivaitis, lydimas paniekinamų žvilgsnių, tvirtu, karingu žingsniu išėjo iš menės. Išėjo tvirtai, nors viduje jautėsi kaip priluptas šuo, kuriam norėjosi susisukti kamputyje ir kaukti iš nuoskaudos. Tik dabar jis suvokė, jog vienas ne laiku ir ne vietoje ištartas sakinyš lėmė, kad jis pralaimėjo viską. Prarado pagarbą, faktiškai prarado Krivių krivaičio sostą ir, kas svarbiausia, pralaimėjo kovą dėl genčių ateities. Niekas to nežinojo, bet Romuvis turėjo viduje tai, kas jam buvo šventa ir neliečiama. Jis niekuomet nemeluodavo dėl savo pranašysčių. Nemelavo jis ir šį kartą. O jo pranašystės visuomet išsipildydavo. Ateitis parodė, kad išsipildė ir šį kartą.

Romualdas Drakšas

Hunų priešai

Istorinis romanas

Redaktorė ir korektorė *Regina Dobelienė*

Maketuotojas *Ernestas Vinickas*

Viršelio autorė *Eglė Raubaitė*

Išleido leidykla „Eugrimas“, Žalgirio 88, LT-09303 Vilnius

Tel. (8 5) 273 3955, el. p. info@eugrimas.lt, www.eugrimas.lt

Spausdino AB „Spauda“, Laisvės pr. 60, LT-05120, Vilnius

Tiražas 1000 egz.